

Noora Hynynen

Isät osittaisella hoitovapaalla ja osa-aikatyössä

Näkökulmina isien kokemukset työ- ja perhe-elämästä

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sosionomi YAMK
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
15.12.2011

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Noora Hynynen Isät osittaisella hoitovapaalla ja osa-aikatyössä Näkökulmina isien kokemukset työ- ja perhe-elämästä 76 sivua + 2 liitettä 15.12.2011
Tutkinto	Sosionomi YAMK
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja(t)	yliopettaja Sirkka Rousu lehtori Katja Ihamäki
<p>Opinnäytetyö käsittelee isien kokemuksia osittaisesta hoitovapaasta ja osa-aikatyöstä työn ja perheen yhteensovittamisen, isä-lapsisuhteen ja perheen sisäisen työnjaon näkökulmista. Ilmiötä lähestytään postmodernin perheen, jaetun vanhemmuuden ja uuden isyyden käsitteiden kautta. Aihetta pohjustaa työ- ja perhe-elämän ja perhepolitiikan tutkimus.</p> <p>Opinnäytetyössä hyödynnetään laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Kyselyaineistoon saatiin 39 ja teemahaastatteluaineistoon 4 osittaista hoitovapaata pitänyttä tai osa-aikatyötä tehnyttä isää. Kyselyaineiston analyysissä käytettiin laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Haastattelut analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.</p> <p>Osittaista hoitovapaata hyödynnettiin yhdeksällä eritavalla jakaen lastenhoitovastuuta perheen sisällä ja päivähoidon kanssa. Tärkeimmät syyt isien osittaiselle hoitovapaalle olivat aika lasten kanssa ja päivähoitoajan lyhentäminen. Lapsilähtöisyys tai isäehtoisuus toteutuu suurimmassa osassa perusteluista. Arvoihin liittyvät ja äitilähtöiset perustelut eivät olleet kovin merkittävässä osassa. Isät kokivat lähentyneensä lastensa kanssa ja lasten kehityksen seuraaminen oli heille merkittävä asia. Osittaista hoitovapaata pitävät isät tekivät enemmän kotitöitä kuin muut lapsiperheiden isät. Perheissä, joissa vain isä lyhensi työaikaansa, isän osuus kotitöistä oli suurempi kuin äitien kun taas äidit tekivät enemmän kotitöitä perheissä, joissa molemmat vanhemmat lyhensivät työaikaansa. Isien osittaiseen hoitovapaaseen suhtauduttiin työpaikoilla positiivisesti. Osa-aikatyön järjestämisen käytännöissä on kuitenkin parannettavaa. Kokemuksen mukaan työn määrä ja siihen käytetty aika eivät vähentyneet samassa suhteessa. Esimiehen toiminnalla oli suuri merkitys osittaisen hoitovapaan käytäntöjen kannalta. 2–4 -päiväistä viikkoa tehneet isät raportoivat vähemmän osittaisesta hoitovapaasta syntyneitä haittoja kuin kuusituntista päivää tekevät.</p> <p>Isän pitämä osittainen hoitovapaa toteuttaa hyvän isän ja jaetun vanhemmuuden ihanteita tarkasteltaessa tuloksia aiempien tutkimusten valossa. Perheensisäisen työnjaon tasaantumisella voi olla aiempien tutkimusten perusteella vaikutusta parisuhdetyytyväisyyteen. Jos osittaisen hoitovapaan järjestämisestä tulee tuttua työorganisaatiossa, yhä useammat uskaltavat hyödyntää sitä.</p>	
Avainsanat	perhevapaat, isyys, osa-aikatyö, isä-lapsisuhde

Author(s) Title Number of Pages Date	Noora Hynynen Fathers' Partial Care Leave and Part-time Work. How Fathers Experienced Work and Family Life 76 pages + 2 appendices Autumn 2011
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Sirkka Rousu, Principal Lecturer Katja Ihämäki, Senior Lecturer
<p>The subject of this thesis was fathers' experiences of part-time child care leave. Postmodern family, shared responsibility for child care and new fatherhood were chosen as key concepts. Finnish family policy, research of family life and cultural models of parenthood were chosen as a framework of the phenomenon of fathers' child care responsibility.</p> <p>The study method was qualitative. The data was collected with an Internet questionnaire and interviews. 39 fathers answered the questionnaire and four were interviewed. All fathers had experiences of partial care leave or part-time work. The questionnaire data was analysed with quantitative and qualitative content analysis. Interviews were analysed with qualitative content analysis.</p> <p>Among the respondents, nine ways of shared responsibility for child care were identified. Parents, grandparents and daycare were used in different combinations. The main motives for partial care leave were having time for children and reducing the time children spent in daycare. The fathers' motives focused on the children or the father himself; values-based or mother-related reasons did not play a significant role. The results showed that according to fathers' experiences, partial care leave had a positive effect on father-child relationship. Seeing their children grow and develop was meaningful for fathers. Fathers who were on partial care leave did more daily housework than an average Finnish father. They also did more housework than their spouses. If both parents were on partial care leave, mothers did more housework. The results showed that there was a positive attitude towards part-time child care among fathers' employers. However, fathers complained that their tasks at work were not reduced as much as their working hours. Two to four days' working week seemed to lead to fewer problems at work than six hours' working day.</p> <p>According to previous research, spending time with children is essential for being a good father. Partial care leave thus enables fathers to pursue this ideal. Fathers' partial care leave also leads to more equal division of house work. According to previous research, it may also improve the relationship between spouses. A conclusion can be drawn that it is important that employers develop their organising of the part-time leave, so that more parents have courage to choose that option.</p>	
Keywords	fathers, parental leave, part-time work

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Isän osallistuminen lasten hoitoon ilmiönä ja siihen liittyvä aiempi tutkimus	3
2.1	Perheet	4
2.2	Jaettu vanhemmuus	5
2.3	Isyys	8
2.4	Isyyden määrittelyä suhteessa äitiyteen	11
2.5	Isä-lapsisuhde	12
3	Työ ja perhe	14
3.1	Suomalainen perhevapaajärjestelmä ja osittainen hoitovapaa	14
3.2	Isien käyttämät perhevapaat	16
3.3	Työn ja perheen yhteensovittaminen	19
3.3.1	Työn ja perheen yhteensovittaminen miehillä ja naisilla	19
3.3.2	Työn ja perheen yhteensovittamisen kysymykset organisaatioissa	22
3.4	Osa-aikatyö työn ja perheen yhteensovittamisen keinona	25
3.5	Perheensisäinen työnjako	26
4	Tutkimusasetelma	29
4.1	Tutkimuskysymykset	29
4.2	Aineiston kerääminen ja analysointi	30
4.2.1	Kyselyn laatiminen ja vastaajien löytäminen	30
4.2.2	Haastattelut	32
4.2.3	Kyselyyn vastaajat	33
4.2.4	Kyselyn analysointi	35
4.2.5	Haastattelujen analysointi	36
5	Opinnäytetyön tulokset	37
5.1	Tavat hyödyntää osittaista hoitovapaata	37
5.2	Syyt ja perustelut osittaiselle hoitovapaalle	40
5.3	Osittainen hoitovapaa ja perheen talous	45

5.4	Isien kokemuksia osittaisen hoitovapaan vaikutuksesta isä-lapsisuhteeseen	46
5.5	Isien kokemuksia perheen sisäisestä työnjaosta osittaisen hoitovapaan aikana	50
5.6	Isien kokemuksia osittaisesta hoitovapaasta työelämän käytäntönä	54
5.7	Oman ajan merkitys isille	57
5.8	Yhteenveto tuloksista	59
6	Johtopäätökset ja pohdinta	60
6.1	Osittainen hoitovapaa luo puitteet joustaville lastenhoitoratkaisuille	60
6.2	Kokemukset tavoittavat hyvän isän ja jaetun vanhemmuuden ihanteita	62
6.3	Osittainen hoitovapaa tasaa perheen sisäistä työnjakoa	65
6.4	Osittainen hoitovapaa on kehityshaaste työelämälle	66
6.5	Tulosten luotettavuus ja yleistettävyys	67
	Lähteet	70
	Liitteet	
	Liite 1. Kyselylomake	
	Liite 2. Haastattelurunko	
	Taulukot	
Taulukko 1.	Tutkimuskysymyksien suhde kyselyn kysymyksiin	31
Taulukko 2.	Osittainen hoitovapaa ja osa-aikatyö opinnäytetyön aineistossa	34
Taulukko 3.	Aineiston perheet jaettuna lastenhoitojärjestelyn mukaan	38
Taulukko 4.	Aineiston perheet jaettuna isän ja äidin ansiotyömäärän mukaan	38
Taulukko 5.	Tärkeimmät syyt osittaiselle hoitovapaalle tai osa-aikatyölle	42
Taulukko 6.	Tärkeimmät syyt osittaiselle hoitovapaalle. Osuus kaikista esitetyistä perusteluista (N=110)	43
Taulukko 7.	Kotitöiden jakautuminen osittaista hoitovapaata pitävien isien perheissä (n=26)	51
Taulukko 8.	Kotitöiden jakautuminen äidin ja isän työpanoksien suhteen mukaan	53

1 Johdanto

”Työ ei maailmasta tekemällä lopu ja vähemmälläkin palkalla pärjää, mutta lapsen lapsuus katoaa vääjäämättä” kirjoitti yksi opinnäytetyön aineiston isistä perustellessaan tärkeimpiä syitä osittaiselle hoitovapaalleen. Suomalaisten isien kohdalla tämä lausahdus on totta, sillä tilastojen mukaan Suomessa työllisyys on paras pienten lasten isillä. He myös tekevät töitä keskimäärin enemmän kuin äidit. (Työvoimatutkimus 2009; Lammi-Taskula – Salmi 2009b: 41.) Entä, jos isä vähentääkin työmääräänsä perhesyistä? Osittainen hoitovapaa tai osa-aikatyö on yhä useammalle isälle mahdollisuus työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen kysymykset ovat olleet suomalaisten arkea 60-luvulta saakka. Naisten suurimittainen siirtyminen työelämään pikkulapsivaiheessa käynnisti keskustelun perheenjäsenten rooleista ja hoivavastuusta. (Vuori 2004: 33–35.) 1970-luvun yhteiskunnallisen keskustelun seurauksena Suomessa on kansainvälisesti korkeatasoinen päivähoito ja eurooppalaisittain pitkät perhevapaat, joissa isällekin annettiin mahdollisuus osallistua lapsenhoitoon. 1990-luvulta alkaen keskustelun painopiste on ollut työn ja perheen yhteensovittamisessa. (Varjonen 2011: 63–66.) Nyt, 2010-luvulla, perhevapaiden uudistaminen on jälleen tarpeellista. Sosiaali- ja terveysministeriön vanhempainvapaatyöryhmän mukaan uudistusta tarvitaan muun muassa järjestelmän yksinkertaistamiseksi, lasten ja perheiden ja perheellistymisen tukemiseksi, isien vanhemmuuden tukemiseksi, naisten työmarkkina-aseman parantamiseksi ja työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamiseksi. (Vanhempainvapaatyöryhmä 2011: 66.)

Isän rooli on ollut vahvassa murroksessa Suomen siirtyessä agraarista yhteiskunnasta kaupunkikeskeiseksi tietoyhteiskunnaksi. Isälle ylhäältä annettu rooli perheenpäänä ja elättäjänä on kyseenalaistunut ja muuttunut perheiden sisäiseksi neuvottelukysymykseksi. (Vuori 2004: 30–41; Repo 2009.) Nykykeskustelussa esiintyykin usein sanapari ”uusi isyys” (Huttunen 2010; Isätoimikunta 1999). 60–80 -luvuilla syntyneet nykyvanhemmat kokevat, että he ovat joutuneet irrottautumaan jostain vanhasta ja että omien vanhempien mallit eivät sellaisenaan sovi nykyaikaiseen vanhemmuuteen. Uutta isyyttä määrittää se, että hellyys ja hoivaavuus eivät rajoitu vain naiseuteen. Näkemyksen

mukaan lapselle on hyväksi syntymästään lähtien olla kahden henkilön hoivattavana ja isä kykenee luomaan lapseen yhtä läheisen kiintymyssuhteen kuin äiti. Miehen näkökulmasta katsottuna läheinen isä–lapsi -suhde on arvokas asia oman aikuistumisen ja elämänlaadun kannalta. (Isätoimikunta 1999; Eräranta 2007: 90.)

Tämä opinnäytetyö käsittelee isien kokemuksia osittaisesta hoitovapaasta ja osaaikatyöstä. Ilmiötä lähestytään pohtimalla postmodernin perheen, jaetun vanhemmuuden ja uuden isyyden paradigmoja. Suomalainen perhepolitiikka, työ- ja perhe-elämän tutkimus ja vanhemmuuden kulttuuriset mallit toimivat kehyksenä, jonka sisälle opinnäytetyö rakentuu. Miesten perhevapaakokemusten tutkiminen on tärkeää vanhempainvapaajärjestelmän kehittämistä varten ja isien aseman vahvistamisen vuoksi. Kokemuksista nouseva tieto hyödyttää sekä isiä työllistäviä organisaatioita että vanhempien parissa työskenteleviä. Tiedosta on hyötyä vanhemmille, jotka suunnittelevat lastenhoitovastuun jakamista.

2 Isän osallistuminen lasten hoitoon ilmiönä ja siihen liittyvä aiempi tutkimus

Opinnäytetyön tutkittavana ilmiönä on isän hoitovastuu lapsista ja kodista ja niiden sovittaminen yhteen työelämän kanssa. Työssä tarkastellaan osittaista hoitovapaata tai osa-aikatyötä tekeviä isiä. Opinnäytetyön aihe valikoitui tutustumalla suomalaiseen isyyden tutkimukseen ja perheen ja työn yhteensovittamisen tematiikkaan. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Väestöliiton kanssa ja sen aihe sijoittuu Väestöliiton aiemman tutkimuksen ja tavoitteiden kenttään. Väestöliiton tavoitteena on edistää perhevapaiden joustavampaa käyttöä sekä poliittisesti että yksittäisten perheiden ratkaisuja tuke-malla (Väestöliitto 2010). Väestöliitossa on aiemmin tutkittu osittaista hoitovapaata äitien näkökulmasta (Miettinen – Manninen 2006). Myös perheen sisäistä työnjakoa on tutkittu (Miettinen 2008).

Suomalainen perhevapaajärjestelmä on näennäisen sukupuolineutraali. Kuitenkaan isät eivät kovin laajamittaisesti hyödynnä vanhempainvapaata tai hoitovapaata. Hoitovapaa mahdollistaa alle kolmivuotiaan lapsen hoitamisen kotona yhteiskunnan tuella pysyväis-luonteisen työpaikan säilyessä. Osittainen hoitovapaa tarkoittaa työnantajan kanssa yhdessä sovittua osa-aikatyötä, jonka syynä on lapsen hoito. Osittainen hoitovapaa on naistenkin keskuudessa harvinaisuus. Kuitenkin kolmannes äideistä ja neljäsosa isistä haluaisi tehdä osa-aikatyötä työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksen mukaan (Salmi – Lammi-Taskula – Närvi 2009: 44, 169.) Peräti 52 % osittaiseen hoitovapaaseen oikeu-tetuista isistä oli tilastokeskuksen työolotutkimuksen mukaan kiinnostunut osittaisesta hoitovapaasta vuonna 2008, mutta vain n. 1 % hyödynsi sitä (Lehto – Sutela 2008: 147). Revon (2009) tutkimus perheiden arjesta, rahasta ja lastenhoitovalinnoista ki-teyttää yhteiskunnassa käytävän työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiskeskustelun yksityistävän familismin käsitteen alle. Keskustelu palautuu usein perheen sisäisiin neu-votteluihin työ- ja perhe-ajasta ja korostaa myös lapsista saatavaa nautinnon kokemuk-sa. (Repo 2009: 102.)

Isätutkimus on ollut viime vuosikymmenen aikana huimassa kasvussa. Ennen 1990-lukua tutkimus oli psykologista, kasvatopsykologista tai psykiatrista tutkimusta. 2000-luvulla tutkimuskenttä on laajentunut ja on kiinnostuttu myös isien omasta kokemuk-sesta liittyen omaan isyyteensä. Nuorisotutkimusverkoston isyystutkimuskartoituksen

mukaan tarvittaisiin enemmän tutkimusta, jonka keskiössä on isät ja työ tai lapset ja isän työ. (Aalto – Mykkänen 2010: 39–40, 61.) Opinnäytetyön aihe liittyy tähän teemaan ja se tuo esille isien omia kokemuksia työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta.

Miehen pitämää osittaista hoitovapaata voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, edistääkö se naisten ja miesten tasa-arvoa työelämässä. Voiko miesten laajempi perhevapaiden käyttö heikentää miesten asemaa työpaikoilla esimerkiksi urakatkojen tai heikompien ylenemismahdollisuuksien muodossa, kuten naisten kohdalla on käynyt (Kauhanen – Napari 2009: 22–25)? Toisaalta tasa-arvoistaisiko se naisten ja miesten valintaa eri tehtäviin organisaatioissa? Perhe-elämän näkökulmasta miesten käyttämät perhevapaat antavat mahdollisuuden miehille tutustua lapsiinsa ja ennalta ehkäisevät ohuesta isyydestä johtuvia ongelmia ja parantavat parisuhdetyytyväisyyttä (Huttunen 2001: 154; Salmi ym. 2009: 64).

2.1 Perheet

Isyys on perinteisesti määrittynyt perheen kautta, mutta kriittisen perhetutkimuksen valossa se saa myös itsenäisen asemansa. Perheen käsite tutkimuskirjallisuudessa ei ole yksiselitteinen, joten käsitettä pitää laajentaa, hajottaa ja tarkentaa, jotta päästään tutkimaan ja käsittelemään sen sisällä esiintyviä ilmiöitä. Perhettä ei nähdä enää passiivisena yhteiskunnallisten muutosten kohteena vaan yksilöt antavat sille omat merkityksensä. Perhe voi rakentua lähisuhteista, joihin vaikuttavat hoivaa, seksuaalisuutta ja rahaa koskevat yksilölliset päätökset. Käsitteen erittely antaa mahdollisuuden tarkastella rahan, rakkauden ja vallan jakautumista yksilöiden ja toimintaryhmien välillä. (Forsberg 2003:11.)

Perheen käsite modernissa ja postmodernissa ajattelussa on erilainen. Ajattelutavat eivät järjesty historiallisesti peräkkäin vaan molempia voi esiintyä vieläkin poliittisessa, yhteiskunnallisessa ja yksilöllisessä ajattelussa ja päätöksenteossa. Postmodernin perhekäsitteen rakentuminen liittyy yksilöllistymiskehitykseen ja sille on ominaista rajojen epäselvyys. 1900-luvun porvarillinen heteroseksuaalinen perheihanne on purkautunut lähisuhteiden yksilöllistyessä. Moderniajattelu puolestaan tukee ja etsii tällaista ”luon-

nollista perhemallia”. Radikaaleimmissa tulkinnoissa ydinperhettä on pidetty jopa tahdottomana tapoihin alistumisena. (Jallinoja 1998: 63–64.)

Postmodernissa kehityksessä aluksi perheen jäsenet eriytyivät toisistaan. Ydinperhe ja parisuhde erkaantuivat suvusta, ja nainen vapautui miehen edusmiehisyydestä. Nainen ja lapsi erkaantuivat toisistaan, jolloin syntyivät nainen yksilönä ja lapsi yksilönä. Lopulta myös äiti ja sikiö erkaantuivat toisistaan. Prosessien ja käsitteiden tasolla erkaantuminen tapahtui niin, että naiseus ja äitiys eivät tarkoittaneet enää samaa, vaan äitiys muodosti yhden vaiheen naisen elämässä. Biologinen ja sosiaalinen vanhemmuus saivat oman sisältönsä. Parisuhde ja vanhemmuus erosivat toisistaan uusien perhemuotojen syntyessä avioerojen myötä. Myös lisääntyminen ja seksuaalisuus erosivat, jolloin sukupuolen käsitettäkin voitiin purkaa. Myös perheen kansalliset sitoumukset murtuivat. Näistä elementeistä rakentuu jotain, jota voidaan kutsua perheeksi. (Nätkin 2003: 17–21.)

Yhteiskunnallinen ja poliittinen ymmärrys perheistä rakentuu näiden elementtien erilaisille painotuksille individualististen ja familististen painotusten vaihdellessa. (Nätkin 2003: 21; Jallinoja 1998: 63–64.) Modernissa perhenäkemyksessä poikkeavuudet nähdään helposti sosiaalisina ongelmina, postmodernissa ajattelussa ne näyttäytyvät vain erilaisuutena (Nätkin 2003: 37). Tässä työssä nojataan postmoderniin perhekäsitykseen. Tämä ilmenee tutkimusasetelmassa, jossa isyys nähdään miehen elämänvaiheena ja isä lapsen ja perheen asioissa valintoja tekevänä toimijana.

2.2 Jaettu vanhemmuus

Tavoite jaetusta vanhemmuudesta on parin viime vuosikymmenen aikana syntynyt ihanne, jonka mukaan lapsen molempien vanhempien tulisi saavuttaa läheinen emotionaalinen suhde lapsiinsa, pysyä täyspainoisina aikuisina työelämän palveluksessa ja järjestää kotielämänsä molempia sukupuolia tasa-arvoisesti kohtelevaksi. Käsitettä voidaan jakaa tasa-arvon, työn ja perheen yhteensovittamisen teemoihin (Rantalaiho 2003: 216). Jaetusta vanhemmuudesta puhutaan myös erotilanteissa ja silloin sillä tarkoitetaan yhteishuoltajuutta erilaisilla tasapainoisilla ratkaisuilla (Kuronen 2003: 110). Tässä työssä tarkoitetaan jaetulla vanhemmuudella kahden vanhemman perheen tilannetta, jossa Huttusen (2001) mukaan molemmat vanhemmat hoivaavat ja kasvat-

tavat lapsiaan yhtäläisesti sitoutuneesti ja sen lisäksi työskentelevät kodin ja työelämän välillä tasapainoisesti. (Huttunen 2001: 174.)

Jaetun vanhemmuuden juuret ovat 60-luvun tasa-arvoliiikkeessä, joka problematisoi lasten, naisten ja kodin kolmiyhteyden. Aluksi mallissa ei ollut kyse ensisijaisesti miehen läheisestä suhteesta lapsiinsa vaan naisten ja yhteiskunnan suhteesta. (Vuori 2004: 33–35.) Ydinperheen roolien kehitys jaetun vanhemmuuden suuntaan on ollut Huttusen (2001) mukaan välttämätön. Perusteluna eivät ole olleet yksinomaan lasten tarpeet, vaan naiset olivat joutuneet kestävämpään tilanteeseen kodin ja työelämän ristipaineissa (Huttunen 2001: 94).

Rantalaihon (2003) mukaan isyyden yhteiskunnallinen vahvistaminen ja jaetun vanhemmuuden ihanne on saanut ainoan totuuden arvon, jota perustellaan välillä keskenään ristiriitaisesti. Jaettua vanhemmuutta voidaan perustella erilaisilla näkökulmilla, joita ovat muun muassa lapsen tarve isään, lapsen tarve mieheen, miehen tarve lapseen, lapsen oikeus hoivaavaan vanhempaan ja lapsen oikeus molempiin vanhempiin. (Rantalaiho 2003: 218–222).

Jaettua vanhemmuutta voidaan tutkia äidin hoivan- ja jaetun vanhemmuuden diskursien kautta. Vuori (2001) ja Eräranta (2007) erittelevät ammattilaispuhetta tekstianalyysien kautta, jossa tarkastellaan äitiydelle, isyydelle ja vanhemmuudelle annettuja merkityksiä. Erärannan asiantuntijatekstejä koskevassa tutkimuksessa tärkeimmäksi kysymykseksi nousee, millaiseksi oikeanlainen isä-lapsisuhde muodostuu äidinhoivan ja jaetun vanhemmuuden diskursseissa. Äidinhoivan diskurssi on puhetapa, joka painottaa naisen ominaisuutta lasten hoivaajana ja pääasiallisena kasvattajana. Äidinhoivan diskurssissa isä houkutellessaan laajentamaan omaa toimintapiiriään, mutta ei kuitenkaan liikaa, jotta äidin rooli säilyisi ensisijaisena hoivan antajana. (Vuori 2001: 356; Eräranta 2007: 86.) Äidinhoivan diskurssissa isän puuttuminen henkisesti tai fyysisesti nähdään potentiaalisena uhkana lapsen kehitykselle (Eräranta 2007: 88–103). Samoin perinteisten sukupuoli- ja työnjakoroolien murtuminen voivat uhata pojan tai tytön sukupuolisuuden kehitystä. Joissakin psykoanalyttisissä teksteissä roolien murtuminen yhdistetään jopa lapsen seksuaalisen suuntautumisen kehitykseen. (Vuori 2001: 361.) Äidinhoivan diskurssissa isyyttä ei voida jakaa kenelle miehelle tahansa, vaan biologisella isyydellä on vankka paikka lapsen identiteetissä (mm. tutkimukset adoptiolapsien

halusta tietää biologisista vanhemmistaan). Äidinhoivan diskurssi korostaa isän henkisen läsnäolon merkitystä ja lapsen tarvetta itsenäistyä äidistä isän avulla. (Eräranta 2007: 88–103; Vuori 2001: 363.)

Jaetun vanhemmuuden diskurssi kiistää ehdottoman eron miesten ja naisten antaman hoivan välillä ja kutsuu miehiä nauttimaan ja ottamaan vastuuta lapsistaan. (Eräranta 2007: 86; Vuori 2001: 357.) Jaetun vanhemmuuden diskurssissa nostetaan esiin generatiivisuuden käsite, joka kuvaa isän omaa kasvua vastuulliseksi hoivaavaksi vanhemmaksi ja korostetaan tunnepohjaisen, psykologisen kiintymyssuhteen merkitystä isän ja lapsen välillä. Tässä ajattelutavassa odotetaan isältä säännöllisiä lapsen hoivaan liittyviä tekoja. Miehen moraalisubjektius rakentuu äidin hoivan diskurssissa lapsen edun ja tarpeen näkökulmasta. Lapsella on oikeus isään. Jaetussa vanhemmuudessa isyys ymmärretään miehen oman tahdon ja hänen lapsenkaipuunsa kautta. Lapsi ei ole pelkkä hoivan kohde vaan aktiivinen toimija, joka muuttaa ja kehittää miestä ihmisenä. Äidinhoivan -mallissa isä muodostaa vanhemmuudellaan kuvaa itsestään kunnon kansalaisena. Isän oma kehitys ihmisenä nousee puolestaan tärkeimmäksi tekijäksi jaetussa vanhemmuudessa. Isyys nähdään miehen henkilökohtaisena prosessina, jolla hän luo merkitystä elämälleen. Näissä kahdessa diskurssissa on olennaiset eronsa, mutta silti ne kulkevat puheissa ja teksteissä rinnakkain. (Eräranta 2007: 88–103.)

Jaetun vanhemmuuden ilmeneminen isien valinnoissa on jäänyt tilastojen mukaan vähäisiksi. Vaikka isien perhevapaiden käyttö on kasvanut huikeasti 1990-luvulta alkaen, naiset käyttävät niistä edelleen valtaosan. Synnytyksen jälkeinen isyysvapaa on muodostunut miesten joukkoliikkeeksi, sen käyttävät miltei kaikki isät. Vanhempainvapaan viimeiset viikot ja siihen isälle kiintiöity bonusvapaa ovat kasvattaneet suosiotaan. Yhä useammat isät pitävät vanhempainvapaata ja hoitovapaata, mutta keskimäärin vapaan kesto on lyhentynyt 2000-luvun alussa tehdyn perhevapaauudistuksen jälkeen. On syntynyt uusi kannustinongelma: isät kokevat, että heille kiintiöity osa on riittävän pitkä aika kotona lapsen kanssa olemiseen ja he eivät ole halukkaita käyttämään tätä pidempää aikaa lasten hoitamiseen kotona. (Takala 2009: 44; Salmi ym. 2009: 64.) Vuoden 2008 työlöytystutkimus vahvistaa saman ilmiön. Vain 8 % yhden lapsen takia perhevapaalla olleista isistä on ollut yli puolen vuoden jakson kotona. (Lehto – Sutela 2008: 146.)

Tilastojen perusteella voidaan kysyä, kokevatko miehet turvallisempina hyvän työntekijän ja naiset hyvän äidin identiteetit kuin vanhemmuuden jakamisen? (Sevón – Huttunen 2004: 164) Jaetun vanhemmuuden toteutumiseen tarvitaan ajattelun ja asenteiden muutosta vanhemmuuden kaksoisstandardiin, jossa äidillä ja isällä on erilliset tehtävät (Nätkin 2003: 29). Oman lisänsä keskusteluun tuo täysimetyssuositus puolivuotisikään ja osittaisimetys vähintään yhden vuoden ikään saakka (Imetyksen edistäminen Suomessa 2009: 21). Kansanterveydellisesti tärkeä vaatimus sitoo ainakin periaatteen tasolla äidit kotiin ensimmäiseksi puoleksi vuodeksi, jonka aikana äiti on saattanut saada etumatkan lapsenhoitotaidoissa isään nähden. Lammi-Taskulan (2007: 103) mukaan kysymys on käytännön lisäksi hyvän äitiyden kulttuurisesta mallista.

2.3 Isyys

Isyys on monikerroksinen käsite. Huttusen (2001: 58–65) mukaan isyys voidaan jakaa biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen. Yleensä kyseessä on yksi ja sama henkilö, mutta monimutkaistuvissa perhemalleissa kuten sateenkaari- tai uusperheissä tulee ottaa huomioon erilaiset variaatiot ja mahdollisuudet. (Jämsä 2004: 238–242.)

Suomalaisen isyyden historian kuva on monivivahteinen ja isyyteen on kuulunut hoi-vaavuutta koko isyyden historian ajan. Aalto ja Mykkänen (2010) muodostivat kolme mahdollista kertomusta isyyden historiasta aiempien tutkimusten ja isyyden kuvausten perusteella. Ensimmäisessä kertomuksessa agraarisen Suomen perinteinen isä oli etäinen ja ankara. Toinen maailmansota kiristi tunneilmaston äärimmilleen. Yhteiskunnan modernisoituminen ja naisten siirtyminen työelämään sysäsi isyyden muutokseen, jossa jokainen isien sukupolvi on onnistunut entistä paremmin läheisen suhteen luomisessa lapsiinsa. Toisessa saman kertomuksen versiossa on kyse isän aseman ja vallan menetyksestä. Isän asema perheenpäänä katosi modernisaation yhteydessä ja sysäsi isät pois perinteiseltä paikaltaan perheen keskuksesta sivustakatsojiksi ja lastensa leikkito-vereiksi. Aallon ja Mykkäsen (2010) isyydenhistorialähteiden mukaan isän aseman muuttumisen takia nykyaikaa leimaa avioerojen, liiallisen työnteon ja isän maskuliini-suuden katoamisen aiheuttama isättömyys psyykkisesti, fyysisesti ja yhteiskunnallisesti. Kolmas harvinaisempi kertomus kumoaa käsityksen perinteisen isän olemassa olost. Agraarisen Suomen isät olivat perheidensä rakastavia ja oikeudenmukaisia johtajia.

1800-luvulla alkanut ydinperheideologia mahdollisti entistä lapsikeskeisemmän isyyden ja tasa-arvoisemman parisuhteen. 1900-luvun alkupuolella kylvettiin uudenlaisen isyyden ideologinen siemen ja puolivuosisataa myöhemmin tutkimukset ja tilastot osoittavat isien avustavan puolisoitaan lasten ja kodinhoidossa. (Aalto – Mykkänen 2010: 34.)

Kymmenen vuoden sisällä tapahtunut kehitys on tuottanut vanhemmuuden tutkimukseen käsitteen uusi isyys. Termillä voidaan tehdä eroa leivänansaitsija -isyys. Kaikkein eniten uusi isyys korostaa miehen muuttunutta vanhemmuutta, johon kuuluu varhainen vuorovaikutus lapsen kanssa, hoivaan osallistuminen ja jaetun vanhemmuuden mukainen työnjako perheissä. Uuteen isyyteen voi sisällöllisesti kuulua tutkijoiden käyttämät termit käytännön isyys, generatiivinen isyys, hoivaisuus, positiivisesti sitoutunut isyys ja vastuullinen isyys. (Huttunen 2010) Uuden isyyden toteuttaminen ei välttämättä ole ongelmaton vaan isän osallistumista voi rajoittaa kodin, ansiotyön ja vapaa-ajan yhteensovittamisen vaikeudet tai sukupuolten väliset ristiriidat (Mykkänen 2010: 18).

Viime vuosina isätutkimus on vahvasti pyrkinyt tuomaan isän äänen kuuluviin ja isän kokemukset on otettu vakavasti (Aalto – Mykkänen 2010: 42). Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöissä isien kokemukset ovat olleet suosittu näkökulma erilaisissa kehittämissankkeisissa tai sosiaali- ja terveysalan työmuotojen arvioinneissa. Isien kokemusten tutkimus on keskittynyt isyyden alkutaipaleelle: lapsen odotus, synnytys, imetys ja perhevalmennus ovat olleet suosittuja aiheita samoin kuin lapsen erityistilanteisiin liittyvä tuki.

Isyyttä määriteltäessä puhutaan myös vanhemmuuden kulttuurisista malleista. Silloin esitetään kysymyksiä, millainen on hyvä äiti tai isä ja toisaalta, millainen on huonoa vanhemmuutta. Kuva isyydestä ei ole irrallinen vallitsevista ideologioista ja yhteiskunnan muusta tilanteesta. Myös sen suhde äitiyden vallitseviin malleihin kulkee käsi kädessä. Kulttuurisilla tarinamalleilla sekä sukupuoli- ja vanhemmuususkomuksilla on vaikutuksensa yleiseen asenneilmastoon ja vanhempien toimintamalleihin. Isätutkimuksessa on ollut tyypillistä, että erilaisia isyyksiä on tyypitelty, koska ilmeisesti isyyttä on erityisen hankala yksinkertaistaa ja määritellä (Aalto – Mykkänen 2010: 35, 46, 65).

Eerola (2009) löysi tutkimuksessaan kolme nykyisen suomalaisen yhteiskunnan isätarinaa: aktiivisen, perinteisen ja paikkaansa hakevan. Tutkimusaineisto koostui kahdeksasta 25–27 -vuotiaan miehen haastattelusta. Aktiiviseksi kuvattua isyyttä kuvaa vanhempien tasapuolinen työnjako ja jakautuva vanhemmuus. Mies ei toteuta perheen elättäjän roolia ja äidin ja isän roolit ovat lähentyneet toisiaan. Perinteinen isä huolehtii perheen elatuksesta lasten ollessa pieniä, mutta kuitenkin osallistuu auttajan roolissa kodin ja lastenhoitamiseen. Paikkaansa hakeva isyys puolestaan on kasvutarina, jossa isä etsii toimintamalleja aktiivisen ja perinteisen isän välimaastosta. (Eerola 2009: 24.)

Näitä nyky-isän malleja voi suhteuttaa Kekäleen (2007) esittelemiin esimoderniin, moderniin ja postmoderniin isän malliin. Esimoderni isä on lapsistaan etäinen agraariyhteiskunnan patriarkka, joka työskentelee kotipiirissä. Äidin ja isän roolit ovat eriytyneet ja perhemalleista laajennettu ydinperhe korostuu. Moderni isä puolestaan on perheen ulkopuolisessa työssä, mutta on edelleen etäinen lapsilleen. Tässä mallissa eletään ydinperheen aikaa. Postmoderni isä osallistuu intensiivisesti lastensa elämään. Vanhempien välinen työnjako ja jaettu vanhemmuus neuvotellaan ja malli mahdollistaa moninaisia perherakenteita. (Kekäle 2007: 40.) Tämän päivän nuoret isät ovat Eerolan (2009) mukaan modernin ja postmodernin alueilla. Vanhempien ikäluokkien isien tapuksissa jaottelu voi olla toisenlainen. (Eerola 2009: 25.)

Isiä voi tyypitellä heidän omien kokemustensa ja persoonansa kautta tai heidän perhesuhteisiin liittyvien valintojensa kautta. Korhonen (1999) tutki miesten suhdetta omaan isäänsä ja vertasi sitä heidän kokemuksiinsa omasta isyydestään. Tutkimuksen perusteella nyky-isät pystyi jakamaan vastuunottajiin, otteensa menettäneisiin, toiminnallisiin, taustalta tukijoihin, miehisiin auktoriteetteihin ja poikkeuksellisen äidillisiinisiin. (Korhonen 1999: 144–160.) Vuoren (2004) isätyypit puolestaan nousevat isien valinnoista ja suhteesta yhteiskuntaan. Tasa-arvoinen isä jakaa perhe- ja yhteiskunnalliset velvollisuudet äidin kanssa. Hoivaava isä pyrkii puolestaan emotionaalisesti läheiseen suhteeseen lastensa kanssa. Valintoja tekevä isä seuraa omia yksilöllisiä halujaan, joten perimmäinen vastuu lapsista jää äidille. Maskuliinisen isän valinnat ovat sidoksissa ymmärrykseen sukupuolieroista, jossa isän rooli eroaa äidin roolista, vaikkakin hän kantaa vastuunsa toimiensa yhteiskunnallisista seurauksista. (Vuori 2004: 30.)

2.4 Isyyden määrittelyä suhteessa äitiyteen

Isyystutkimuksia lukiessa ei voi olla törmäämättä siihen, että isyys määrittyy suhteessa äitiyteen. Lisäksi isyydestä tai isyyksistä puhuttaessa ilmenee vahva sukupuolen tutkimuksen painotus. Väkisinkin törmää kysymykseen, millaisena sukupuolena miehiä pidetään. Lapsiaan aktiivisesti hoitavat isät rakentavat ja purkavat toiminnallaan miehen sukupuolelle annettuja merkityksiä. Samalla ne muokkaavat miesten arvomaailmaa ja luovat uutta pehmeämpää maskuliinisuutta. (Kolehmainen 2004: 92–93.)

Äitejä kutsutaan kannustamaan miehiä isyyteen. Asiantuntijat puhuvat isille äitien kautta kirjallisuudessa ja asiantuntijatyössä. Perhetyöntekijät ovat usein äitejä tai naisia. Onko isyyden malleissa kysymys miehen tai perheen sisäisistä valinnoista vai laajemmasta yhteiskunnallisesta valinnasta? (Vuori 2001: 357; Vuori 2004: 55.) Houkuttelu isyyteen on koettu miesten näkökulmasta pikemmin kontrollina ja valmiin mallin tai standardin tarjoamisena kuin tukena. Vastuu vanhemmuuden jakamisesta saattaakin päätyä takaisin äideille, jotka ratkaisevat käytännön toimintatavat. (Korhonen 2004: 262.) Äitien perimmäinen vastuu lapsista syntyy keskustelussa ja käytännöissä, joissa isä saa valita kuinka paljon hän osallistuu lasten hoitoon, mutta äidin pitää hyväksyä vastuu lapsesta äitiyteen automaattisesti kuuluvaksi (Sevón – Huttunen 2004: 154–155). Jos verrataan äidin ja isän kulttuurisia ideaaleja, hyvä äitiys on enemmän äidin persoonaa koskettavaa kuin isän. Hyvää isyyttä ajatellaan pitkälti yksittäisinä tekoina tai valintoina. (Berg 2009: 174.)

Äidin tuki isyydelle on nykykulttuuriin kirjoitettu tapa toimia. Historiallisesti nainen on nähty kansakunnan moraalisenä selkärankana ja naisen on pitänyt voittaa mies kapakalta kodille. (Nätkin 2003: 34.) Vauvan äiti saattaa säästää isää, jotta tämä jaksaisi leikkiä lasten kanssa. Huttunen ja Sevón (2004) puhuvat isyyttämiskäytännöstä, jossa äidit toisaalta haluavat säästää isiä kaikkein raskaimmilla lapsenhoitotehtäviltä ja toisaalta vetää isää lapsen maailmaan. Vauvaikäisen lapsen hoito on kulttuurisesti sukupuolikäytäntö ja sen rikkominen vaatii molemmilta vanhemmilta kulttuuristen mallien vastaan tekemistä. (Sevón – Huttunen 2004: 160).

Isän suhde lapseen on isyyden ydintä ja sitä korostetaan vanhemmuuden asiantuntija-kirjallisuudessa. Isyys määrittyy myös vanhempien välisen työn-, vallan ja vastuunjaon

kautta. Puolisoiden keskinäisiä suhteita voidaan käsitellä sukupuolisopimuksen ja kokonaisvastuun käsittein. Sukupuolisopimus tarkoittaa niitä lausumattomia sääntöjä, velvollisuuksia ja oikeuksia, jotka määrittävät sukupuolten valtasuhteita. Korhosen (1999) tutkimus tukee auttamismallia, jossa isä osallistuu kodin ja lastenhoitoon, mutta äiti kantaa kokonaisvastuun perheen arjen sujuvuudesta. Huttunen (2001) tyypittelee tällaisen isän toiminnan avustavaksi isyydeksi (Huttunen 2001: 164; Korhonen 1999: 38–39; Korhonen 2004: 257–260; Vuori 2001: 359.)

2.5 Isä-lapsisuhde

Isä-lapsisuhteen teoreettinen määrittely voidaan nähdä äidinhoivan tai jaetun vanhemmuuden diskurssien mukaan, kuten aiemmissa luvuissa esiteltiin. Suhteen arkitodellisuudesta on saatu tutkimustuloksia, joissa isän merkitys hahmottuu lapsen ominaisuuksien tai käyttäytymisen mukaan. Tutkimusta on tehty myös suhteen merkityksestä isän näkökulmasta (Huttunen 2010). Sitoutunut isä vaikuttaa positiivisesti lapsen käyttäytymiseen lapsuudessa ja aikuisuudessa, lapsen sosioekonomiseen asemaan myöhemmässä elämässä ja kognitiiviseen kehitykseen (Sarkadi – Kristiansson – Oberklaid – Bremberg 2008: 155).

Halme (2009) jakaa isän ja lapsen yhdessä olon -käsitteen yhdessä olon määrään, yhteiseen toimintaan lapsen kanssa, isän asennoitumiseen lapseen ja yhdessä oloon, potentiaaliseen yhdessä oloon ja yhdessä oloon liittyviin ristiriitatilanteisiin. Halmeen mukaan isät, jotka työskentelevät alle 30 h/viikossa suhtautuivat yhdessä oloon kaikkein myönteisimmin. (Halme 2009: 31, 84–85.) Potentiaalisella yhdessä ololla Halme tarkoittaa tilannetta, jossa isä on lapsen käytettävissä, vaikkei aktiivisesti ole hänen kanssaan. Tutkimuksessa äidin tai isän työn määrä ei selittänyt tilastollisesti potentiaalisen läsnäolon määrää. (Halme 2009: 32, 84).

Sekä välillinen että välitön yhdessä olon määrä arkisin oli sitä vähäisempi, mitä nuorempi isä oli, mitä enemmän hän työskenteli tai mitä korkeampi koulutus hänellä oli. Myönteisimmin lapsen kanssa vietettyyn aikaan suhtautuivat vain vähän työskentelevät tai työttömät isät, mutta ylipäätään lapsen kanssa vietetty aika oli miltei kaikille tutkimukseen osallistuneista mieluisaa ja yli puolelle osallistuneista hyvin tärkeää oman elämän ja arvomaailman kannalta. Yleisesti ottaen leikki-ikäisten lasten isät eivät koke-

neet lapsiaan vaativina. Kuitenkin perheissä, joissa molemmat vanhemmat työskentelivät paljon (yli 40 h/vko), lapsen ominaisuudet eivät vastanneet vanhempien odotuksia niin hyvin kuin vähemmän työskentelevissä perheissä. (Halme 2009: 80, 83, 87.)

3 Työ ja perhe

Tässä luvussa kerrotaan suomalaisesta perhevapaajärjestelmästä ja osittaisesta hoitovapaasta sen osana. Lisäksi avataan osa-aikatyötä kansainvälisesti ja perheiden valintoja perhevapaiden pitämisestä. Työn ja perheen yhteensovittamisen kysymyksiä käsitellään sekä organisaation että vanhempien näkökulmista.

3.1 Suomalainen perhevapaajärjestelmä ja osittainen hoitovapaa

Suomalainen perhepolitiikka rajaa perheiden mahdollisuuksia valita lapsen hoitotapa eri tavoin. Sadassa vuodessa suomalaisessa perhepolitiikassa lapsi on muuttunut hyvinvoinnin tekijästä hyvinvoinnin kuluttajaksi. Äitien työssäkäynti, väestön uusiutuvuus, lapsiperheiden taloudellinen selviytyminen ja sukupuolten tasa-arvon kysymykset ovat muokanneet järjestelmän nykyisen kaltaiseksi. (Hiilamo 2006: 34, 38.)

Suomalainen perhevapaajärjestelmä koostuu äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaasta, osittaisesta vanhempainvapaasta, isille kiintiöidystä isäkuukaudesta (6 viikkoa) ja hoitovapaasta, johon vanhemmat ovat oikeutettuja lapsen 3-vuotispäivään saakka ja osittaisesta hoitovapaasta johon vanhemmat ovat oikeutettuja lapsen 2. kouluvuoden loppuun saakka. Lisäksi tilapäinen hoitovapaa mahdollistaa työstä poisjäännin sairaan lapsen hoitamiseksi. Lasta voi hoitaa kotona vanhempainrahan turvin noin 9–11 kuukauden ikäiseksi, sen jälkeen kotihoidon tuella 3-vuotiaaksi. (Vanhempainvapaatyöryhmä 2011: 17 – 21.) Vanhempainvapaan rajoituksena isien osalta voidaan pitää sitä, että edellytyksenä on yhdessä asuminen lapsen äidin kanssa (Sairausvakuutuslaki 1224/2004 9.luku 1§.).

Perhevapaat määrittyvät työsopimuslain, sairausvakuutuslain ja lain lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta perusteella. Osittainen hoitovapaa on työsopimuslain mukaan mahdollinen, jos työntekijä on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Oikeus on voimassa lapsen toisen kouluvuoden loppuun asti. Työnantaja ja työntekijä voivat sopia osittaisesta hoitovapaasta ja sen yksityiskohtaisista järjestelyistä haluumallaan tavalla. Työnantaja voi myös kieltäytyä vapaasta. Tämä on mahdollista vain, jos vapaasta aiheutuu työpaikan tuotanto- tai palvelutoiminnalle vakavaa haittaa, jota ei voida välttää koh-

tuullisilla työn järjestelyillä. Tällöin työnantajan on esitettävä työntekijälle selvitys kieltäytymisensä perusteista. (Työsopimuslaki 55/2001 4. luku 4 §.)

Osittaisesta hoitovapaasta maksettava korvaus määritellään laissa lasten kotihoidosta ja yksityisestä hoidosta. Alle 3-vuotiaan sekä 1.–2.-luokkalaisen lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitorahaa 90 € kuukaudessa, jos hänen keskimääräinen viikoittainen työaikansa on lapsen hoidon vuoksi enintään 30 tuntia. Molemmat vanhemmat voivat olla osittaisella hoitovapaalla ja saada osittaisen hoitorahan, jos he eivät ole yhtä aikaa hoitamassa lasta. Kotihoidon tukea saaville perheille ei makseta osittaista hoitorahaa, mutta kotihoidon tuen hoitorahan saamista ei ole sidottu vanhemman työssäkäyntiin eikä rahan perusosaa tuloihin. Tulot vaikuttavat vain hoitolisään. Osittainen hoitoraha ja kotihoidontuki ovat veronalaista tuloa. (Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996 5 ja 13 §.) Lainsäädäntö vaikuttaa selkeältä, mutta perheiden moninaiset tilanteet, pätkätyöt, opiskelut ja vaihtuvat perhesuhteet tekevät siitä haastavan sekä työnantajille että työntekijöille.

Osittaisen hoitovapaan käyttö jakaantuu monella ulottuvuudella: sukupuolen, työmarkkina-aseman, koulutuksen ja ammattiaseman perusteella. Tämä tarkoittaa, että vain harva mies käyttää osittaista hoitovapaata, käyttöön tarvitaan pysyväluonteinen työpaikka, korkeakoulutetut hyödyntävät osittaista hoitovapaata enemmän ja ylemmät toimihenkilöt käyttävät sitä työntekijöitä enemmän. Osittaiselle hoitovapaalle nähtiin Salmen ym. (2009) tutkimuksessa monia esteitä: akateemisesti koulutetut pitivät koko-aikaista hoitovapaata parempana, alemmin koulutettuja estivät taloudelliset syyt. Perhevapaatutkimuksen tekijät esittävät, että suomalainen perhevapaajärjestelmä perustuu joko – tai -asetelmaan, jossa työhön tai lapseen halutaan sitoutua intensiivisesti. Tutkijat myös epäilevät, että osittaisen hoitovapaan käyttämättömyys ei liity pelkästään perhevapaajärjestelmään vaan myös pienten lasten hoidon logiikkaan ja työelämän intensiivisyyteen. (Salmi ym. 2009: 175–176.)

Osittainen hoitoraha ei ole kovin suosittu miesten keskuudessa. Vuoden 2010 aikana sitä sai vain 1153 miestä, kun kotihoidontukea sai 6 193 miestä. Naisten vastaavat luvut olivat osittainen hoitoraha 18 639 ja kotihoidontuki 111 646 naista. (Kelastoraportit 2010.) Osittaisen hoitorahan käyttö on kasvanut vuodesta 2004 alkaen, jolloin sitä alettiin maksaa ensimmäistä ja toista luokkaa käyvistä koululaisista. Kaikkein eni-

ten osittaista hoitorahaa hyödynsivät nimenomaan pienten koululaisten vanhemmat vuonna 2009. Osittaisen vanhempainrahan käyttö on marginaalista. Sitä sai vain 113 henkilöä vuonna 2009. (Kela 2009. Maksetut pienten lasten hoidon tuet 1985–2009; Kelan perhe-etuustilasto 2009: 16, 18, 84). Osittaista hoitovapaata käyttäneiden lapsista vain 6 % oli kotihoidossa vuonna 2005. Yleisimmin osittaista hoitovapaata käytetään korkeintaan puoli vuotta ja miehet pitävät naisia lyhyempiä jaksoja. (Salmi ym. 2009: 164.)

Nykyisellään merkittävin perhepoliittinen satsaus on päivähoito. Seuraavina tulevat lapsilisät, vanhempainpäivärahat, lasten ja nuorten laitoshoidon ja lasten kotihoidontuki. Perhebarometri 2010 mukaan kansalaisten mielestä tärkeimpiä tapoja edistää lapsiperheiden asemaa ovat joustava työaika pienten lasten vanhemmille, osaaikatyömahdollisuuksien parannus ja kotihoidontuen korotus. (Lainiala 2010: 10, 23).

3.2 Isien käyttämät perhevapaat

Lapsiperheiden isät ovat voimakkaasti kiinni työelämässä. 20–59-vuotiaiden miesten ikäryhmässä lapsiperheiden isien työllisyysprosentti oli noin 90 % ja taantuman aikana se laski vähemmän kuin lapsettomien miesten. Paras työllisyystilanne oli alle 3-vuotiaiden lasten isillä. Tilastokeskuksen tutkimuksessa perhevapaat eivät vaikuta isien työssäolotilanteeseen. Vuoden 2009 tutkimusviikolla alle 2 % isistä oli perhevapailla. (Työvoimatutkimus 2009.) Isyys ei ole kuitenkaan määrittävä tekijä hyvälle työtilanteelle, vaan lapsiperheen vanhemmuus osuu keskimäärin niihin vuosiin, jolloin tehdään paljon töitä. (Dermott 2006: 628–629.)

Miehillä on ollut mahdollisuus isyysvapaaseen vuodesta 1978 alkaen, mutta se vähensi aluksi äidin vapaan määrää. Vuodesta 1980 isillä on ollut mahdollisuus vanhempainvapaaseen, joka jaetaan yhdessä äidin kanssa. Vuonna 1993 isyysvapaista tuli isien oma oikeus, johon ei tarvinnut lapsen äidin suostumusta. Vanhempainvapaan isäkiintiö eli ns. isäkuukausi toteutettiin Suomessa vasta vuonna 2003. (Haataja 2006: 18) Perhevapaasiin liittyvä poliittinen keskustelu 1970-luvulla jakautui äidin hoivaa korostavan oikeiston ja työelämän tasa-arvoa ja jaetun vanhemmuuden ideaalia esille tuovan vasemmiston välillä (Varjonen 2011: 62–63). Vasemmiston argumentoinnissa nousi esille huoli naisten pitkien perhevapaiden vaikutuksesta naisvaltaisten alojen kilpailukykyyn

ja työllistämismahdollisuuksiin ja naisten työmarkkina-aseman säilymiseen. 1970-luvun jälkeen myös oikeistopuolueet ovat siirtyneet isän roolin vahvistamisen kannalle. 2010-luvulla poliittisessa keskustelussa kaikille osapuolille on selvää, että isien perhevapaat eivät ole riittävä keino jakaa perhevapaiden kustannuksia nais- ja miesvaltaisten alojen välillä. Sen vuoksi kustannuksia jaetaan palkansaajien, työnantajien ja valtion välillä. (Varjonen 2011: 77, 82.)

Isien kannustamisessa perhevapaiden käyttöön on 2010-luvulle tultaessa vallinnut poliittinen yksimielisyys. Isäkiintiöt ovat tulleet poliittisessa keskustelussa ratkaisuksi isien houkutteluun perhevapaille ja niitä on perusteltu isä-lapsisuhteen vahvistumisella. Vuoden 2003 isäkiintiön jälkeen ei ole kuitenkaan tapahtunut merkittävää kehitystä tällä saralla. Kiintiökeskustelussa poliittiset argumentit ovat jakautuneet valinnanvapauden ja kiintiön väliseen ristiriitaan. Oikeisto korostaa, että perheillä on jo valinnanvapaus ja tiedotuksella voitaisiin saada isiä lisäämään vapaiden käyttöä. Vasemmisto puolestaan puolustaa isäkiintiöitä tutkimustuloksilla, joiden perusteella isät käyttävät nimenomaan heille kiintiöidyt vapaat. (Varjonen 2011: 97–98.)

Työ- ja elinkeinoministeriön perhevapaatutkimuksessa huomattiin, että jos isät perheessä jakoivat perhevapaita äitien kanssa, äidit käyttivät lyhyemmän ajan kodinhoidon tukea (Salmi ym. 2009: 15). Isyysvapaata pitävät lähes kaikki isät taustaan katsomatta. Akateemisesti koulutetut isät ilmoittivat perusteiksi yhteiseksi koetun vanhemmuuden ja halun tutustua vauvaan, alemmin koulutetut äidin auttamisen tai tauon työnteosta. (Salmi ym. 2009: 16, 48.) Isien vanhempainvapaan pitäminen ei vielääkään ole kovin suosittua. Vain 12 % isistä piti vanhempainvapaata ja hekin pääosin vain isäkuukauden. Isien haluttomuudessa pitää vanhempainvapaata asenteet istuvat syvällä. Isien käsitys omasta roolistaan perheen elättäjänä estää vanhempainvapaan käytön, vaikka vain kolmasosassa perheistä on oikeasti laskettu perhevapaiden kustannuksia. Miehet myös kokevat aiempaa enemmän, että työpaineet hankaloittavat työstä poissaoloa. Vanhempainvapaan käyttäminen isillä jakautuu koulutuksen ja työmarkkina-aseman perusteella niin, että pelkän isyysvapaan pitäminen oli yleisempää pienituloisimpien ja työntekijäasemassa olevien isien keskuudessa, kun taas keski- ja hyvätuloiset toimihenkilöisät olivat useammin pitäneet isyysvapaan lisäksi myös vanhempainvapaata. Ainoastaan 2,5 % isistä käyttää vanhempainvapaata enemmän kuin isälle on kiintiöity. (Salmi ym. 2009: 16, 49, 54, 57; Hämäläinen – Takala 2007: 25–27.)

Tutkimusten mukaan miesvaltaisissa yrityksissä perhevapaiden kustannuksia ei koeta mainittaviksi. Isyysvapaan pitäminen nähtiin pelkästään myönteiseksi yrityksen ulkoiselle kuvalle. Koska isät käyttävät lähinnä heille kohdennettuja perhevapaita, Ruotsissa ja Islannissa isille kohdistetun perhevapaan kasvattaminen on myös lisännyt isien perhevapaiden käyttöä (Lilja – Asplund – Kauppinen 2007: 118–122.)

Tavoite siitä, että isä ottaisi itsenäisesti vastuuta lapsen- ja kodinhoidosta omalla vanhempainvapaajaksollaan, isäkuukaudella, ei tutkimuksen mukaan toteudu, sillä vähintään puolet äideistä oli samaan aikaan kotona vuosilomalla, palkattomalla vapaalla tai työttömänä. (Salmi ym. 2009: 53.) Kaikkein innokkaimmin isäkuukautta käyttivät 30–34 -vuotiaat uusmaalaiset miehet, jotka toimivat asiantuntijatehtävissä vuonna 2006. Tutkimuksen valossa näyttäisi siltä, että asenteet ovat vuoden 2001 tilanteesta muuttuneet hieman perinteisemmiksi. Yllättäen sekä isien että äitien mielestä lastenhoito kuuluu yhä useammin äidille. (Takala 2009: 44–46; Salmi ym. 2009: 55–56.)

Isät ilmoittivat työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksessa taloudelliset tekijät usein syyksi olla pitämättä vanhempainvapaata. Samassa tutkimuksessa selvitettiin, miten isiä voisi kannustaa pitämään vanhempainvapaansa. Yli puolet vastaajista katsoi, että isille pitäisi maksaa parempaa päivärahaa vanhempainvapaalta. Tutkijoiden analyysin mukaan korvauksien ja vanhempainvapaiden pitämisen ja isien ansioiden välillä ei löytynyt sellaisia selittäviä tekijöitä, joiden mukaan korvausaste selittäisi isien vanhempainvapaiden pitämistä. (Salmi ym. 2009: 60.) Koska monetkaan perheet eivät oikeasti laske isän vapaalle jäämisen kuluja, vaikuttaisi siltä, että kyse on asenteista. Kuluista laskelman tehneet isät jäivät useammin vanhempainvapaalle kuin muut, ilmeisesti huomatessaan sen suhteellisen pienet vaikutukset perheen yhteenlaskettuihin tuloihin. Kielteiset kokemukset isien vanhempainvapaista työpaikoilla eivät olleet yleisiä, mutta työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksen tekijät näkevät niiden merkityksen asenneilmapiiriin olevan merkittävä. Tutkijat pohtivat myös, vaikuttavatko naisten hankalat kokemukset pitkistä perhevapaista miesten halukkuuteen joutua samaan asemaan. (Salmi ym. 2009: 179–180.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vanhempainvapaatyöryhmä julkisti keväällä 2011 ehdotuksen perhevapaiden uudistuksesta. Työryhmän raportissa esitellään kolme mallia,

joiden mukaan sairausvakuutuslain mukaisia perhevapaita voitaisiin uudistaa. Kaikille malleille oli yhteistä isälle kiintiöidyn osuuden kasvattaminen ja isän osuuden joustava käyttö neljässä osassa. Isän osuus lisääntyisi mallista riippuen nykyisestä 1,7 kuukaudesta jopa kuuteen kuukauteen. Kuuden kuukauden isäkiintiöstä ei ole kansainvälisesti kokemusta, joten työryhmä arvioi sen vaikutusten olevan arvaamattomia sekä työnantajille että kansantaloudelle. Myös lasten keskinäinen yhdenvertaisuus vaatisi arviointia, koska tutkitusti parempituloiset isät hyödyntävät enemmän heille varattuja perhevapaita. (Vanhempainvapaatyöryhmä 2011: 72–75.)

3.3 Työn ja perheen yhteensovittaminen

Työn ja perheen yhteen sovittamista voidaan pohtia sekä työntekijän että työyhteisön näkökulmista. Eri tutkimuksissa on selvitetty vanhempien kokemuksia työroolista, työn ja perheen yhteensovittamisen tavoista, ajan käytöstä ja arjen sujuvuudesta. Lisäksi on tutkittu työnantajien asenteita, hoitovapaiden taloudellisia merkityksiä ja työyhteisön mahdollisuuksia järjestää perhevapaita koituvat poissaolot.

3.3.1 Työn ja perheen yhteensovittaminen miehillä ja naisilla

Työterveyslaitoksen Työ ja työolojen muutokset Suomessa 1997–2009 -tutkimuksen mukaan työn ja perheen yhteensovittaminen on helpottunut tutkimusjakson aikana. Vuonna 2009 vastaajista 65 % koki, etteivät kotiasiat häiritse juuri koskaan työasioihin keskittymistä. Lähes puolet vastaavasti koki, ettei ansiotyö aiheuta laiminlyöntejä koti-asioissa. Miehillä tämä kokemus oli vahvempi kuin naisilla. Laiminlyönninkokemuksia oli eniten johtajilla, ylimmillä virkamiehillä, esimiesasemassa olevilla ja yrittäjillä. (Työterveyslaitos 2009.) Esikoislasten isyyttä tutkineessa perhebarometrissa kaksi viidestä isästä koki, että työ vie liikaa aikaa perheeltä. Perheen elättäminen nähtiin molempien vanhempien tehtäväksi joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Isien mielestä suurin haaste työn ja perheen yhteensovittamisessa olivat työmatkat ja neuvottelu siitä, kumpi jää hoitamaan sairastunutta lasta työpäivänä. (Paajanen 2006: 99.)

Laajalla päiväkirjamenetelmällä tehty Paletti-tutkimus keskittyi työn ja perheen arjen järjestelyihin, syntyneisiin tunteisiin ja eri perheenjäsenten näkökulmiin. Kokonaisarviona puolet Paletti-tutkimuksen perheistä koki onnistuvansa työn ja perheen yhteen-

sovittamisessa vähintään hyvin. Ainoastaan 5 % koki onnistuvansa tehtävässä huonosti. Epäonnistumisen kokemuksiin liittyi molemmilla sukupuolilla työssä koettu väsymys, työaikojen ja päivähoitoaikojen yhteensopimattomuus ja kotona työn vuoksi tehtävien uhrausten määrä. Miehillä työn aikapaineet ja työssä perheen vuoksi tehtävät uhraukset sekä pitkät työpäivät lisäsivät epäonnistumisen kokemuksia. Miehet, jotka kokivat vanhemmuuden vain vähän stressaavaksi ja olivat tyytyväisiä parisuhteessaan, onnistuivat muita paremmin työn ja perheen yhteensovittamisessa. (Kinnunen – Malinen – Laitinen 2009: 128–130.) Työ ja perhe olivat vanhempien elämässä pääasiassa toisiaan vahvistavia elämän alueita. Sekä äitien että isien mielestä työ helpottaa perhe-elämää ja vastaavasti perhe helpottaa työelämää. Vastaavasti kielteinen yhteys ei ollut niin voimakas. Miehillä yhteydet olivat naisia voimakkaampia, mikä saattaa kertoa, että miesten on vaikeampi erottaa kokemuksia työn ja perheen vaikutuksista toisiinsa. (Kinnunen ym. 2009: 132–133.)

Paletti-tutkimuksen mukaan stressaavimmat yksittäiset tilanteet työn ja perheen yhteensovittamisessa liittyvät ajan vähyyteen, kiireeseen ja aikatauluongelmiin molemmilla sukupuolilla. Naiset kantoivat miehiä enemmän huolta lasten sairastumisista, kotitöiden tekemisistä ja omasta hyvinvoinnista huolehtimisesta, kun taas miehet kertoivat naisia enemmän työkiireistä ja -paineista sekä hankalista työajoista. Tämä voi kuvastaa sukupuolten erilaisuutta, jossa naiset ovat enemmän vastuussa perheestä ja miehet suuntautuvat enemmän työhön. Tutkimuksessa havaittiin, että naiset käyttävät työn ja perheen yhteensovittamiseen enemmän perhe-elämästä lähtöisin olevia keinoja, kun taas miehet etsivät keinot työelämästä ja sen joustoista. (Kinnunen ym. 2009: 137–139, 147.)

Vaikka tutkimuksessa ilmeni haasteita työn ja perheen yhteensovittamisessa, vaikutus lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen näyttäisi olevan tutkittujen kokemuksen mukaan vähäinen (Kinnunen ym. 2009: 140–141).

Paletti-tutkimuksen mukaan miesten keinot, jotka helpottavat työn ja perheen yhteensovittamista ovat seuraavia:

- työn, ylitöiden tai työmatkojen vähentäminen
- pyrkimys joustavuuteen työssä
- työaikojen säännöllisyys

- työtuntien varastoiminen
- työpäivän ajoittainen lyhentäminen
- työpaikan vaihtaminen
- toimiva työnjako puolisoien välillä
- asioiden asettaminen tärkeysjärjestykseen
- huomion kiinnittäminen hyvinvointiin
- kotitöiden tekeminen
- aikataulujärjestelyt
- aikataulujen noudattaminen
- yöunen vähentäminen

(Kinnunen ym. 2009: 144.)

Työn ja perheen yhteensovittamisen kysymykset ovat eriytyneet sukupuolen mukaan perheissä myös Turpeisen ja Toivasen (2008) mukaan. Tekijät, joilla asiaa Turpeisen ja Toivasen tutkimuksessa perusteltiin ja selitettiin, olivat: ”taloudelliset tekijät kuten puolisoien tuloerot, miehen työn tärkeys, työpaikan suhtautuminen perhevelvollisuuksien hoitoon tai ansiotyön piirteet, yksilöiden tavat ja tottumukset, yleiset asenteet ja ennakkoluulot sekä naisten ja miesten erilaiset ominaisuudet ja halut.” (Turpeinen – Toivanen 2008: 162.)

Bostonin yliopistossa tehdyssä tuoreiden isien ja työelämän tutkimuksessa huomattiin, että isät kokevat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa isämuureja (paternal walls), jotka ovat vastakkaisia kuin kotoa työelämään siirtyneillä äideillä. Perheeseen keskittyneenä työntekijänä oleminen on hankalampaa isille kuin äideille. Organisaatioiden kulttuurit eivät suvaitse isille samaa joustavuutta kuin naispuolisille työtovereille. USA:ssa työntöön ideaalit perustuvat yhä kilpailulle, uskollisuudelle työnantajaa kohtaan ja pitkille työpäiville. Ongelmia tulee, kun isä työntekijänä kyseenalaistaa nämä normit. Työelämä aliarvioi miesten panoksen ja roolin kotona. Toisaalta isät kokivat saavansa sosiaalista tukea vanhemmuuteensa työpaikalta ja saivat huomiota muilta lapsiperheiden vanhemmilta. (Harrington – Van Deusen – Ladge 2010)

Työ- ja perheorientoituneisuus eivät ole määriteltävissä ansiotyön määrän mukaan vaan se ilmenee sukupuolittuneesti. Charlesin ja Jamesin (2003) tutkimuksessa miehet ja naiset jakautuivat työ- ja perheorientoituneiksi tasaisesti, mutta miehet ilmensivät

perheorientoituneisuuttaan pyrkimällä pysyvimpiin ja parempipalkkaisiin töihin työn sisällön kustannuksella, jotta he voisivat paremmin elättää perheensä. Osa-aikatyötä tekevät saattoivat olla hyvinkin työorientoituneita. Toisaalta tutkijat arvostelivat jakoa työ- ja perheorientoituneisuuteen, sillä heidän aineistossaan monet kuvasivat valintojaan tasapainon etsimisenä. (Charles – James 2003: 254–255.)

3.3.2 Työn ja perheen yhteensovittamisen kysymykset organisaatioissa

Työ- ja elinkeinoministeriön perhevapaatutkimuksessa kysyttiin organisaatioiden henkilöstöjohdolta perheystävällisyyden toteutumisesta työpaikalla. Henkilöstöjohto arvioi tyypillisimmin perheystävällisyyden tilaksi 8 asteikolla 1–10. Kun kysyttiin työpaikan houkuttelevuutta perheiden kannalta, yksityinen sektori suhtautui oman työpaikkansa houkuttelevuuteen kriittisemmin kuin julkinen sektori. Samoin sellaiset työpaikat, joissa oli paljon perheellisiä työntekijöitä tai perheen perustamisiässä olevia, arvioivat houkuttelevuuden olevan matalampi kuin muissa. (Salmi ym. 2009: 146–149.)

Työaikaan liittyvät järjestelyt ovat yleisin tapa tukea työn ja perheen yhteensovittamista. Liukuva työaika oli yleisin yhteensovittamisen tapa työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksen mukaan. Suosittuja tapoja olivat myös lyhennetty työaika, työaikapankki ja etätyö. Myös viikko- tai vuosityöaika, työajan tasoittamisjärjestelmä, saldo- ja säästövapaat, joustavat työvuorolistat, pitkät työvuorot (ja vastaavasti enemmän vapaata), ei työaika, mahdollisuus tapauskohtaisiin järjestelyihin ja omiin vapaisiin, osa-aikaeläke, vuorotteluvapaat ja lomarahavapaat saivat mainintoja. (Salmi ym. 2009: 139.)

Työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyy moraalisia kysymyksiä. Monikko-tutkimuksessa kartoitettiin näitä moraliteetteja sekä työntekijän että organisaation näkökulmasta. Yrityksen näkökulmasta tärkeää on turvata perustehtävän toteutuminen, yritystoiminnan jatkuvuus ja työntekijöiden työkyky. Yrityksen tulee vastata työntekijöiden perheoikeuksiin ja perheellisyteen liittyviin erityistarpeisiin sekä järjestää hallinnolliset ja perhepoliittiset käytännöt toimiviksi. Esimies yrityksessä huolehtii alaisten erilaisten tarpeiden yhteensovittamisesta ylemmän johdon tavoitteiden kanssa. Lisäksi esimies järjestee poissaolojen aiheuttamia muutoksia, ratkaisee joustotarpeisiin liittyviä ristiriitatilanteita ja hallinnollisia rutiineita. Esimies myös ohjaa tuotanto- tai palveluprosessia, huolehtii työrauhasta ja ilmapiiristä sekä toimii sosiaalisen tuen antajana ja

roolimallina. Työntekijän vastuulla on oman työn hyvin tekeminen ja omien tavoitteiden saavuttaminen. Lisäksi työntekijän velvollisuutena on minimoida perhe-elämän työlle aiheuttamat kielteiset vaikutukset. Työyhteisön jäsenillä on vastuu työyhteisölle asetetuista tavoitteista ja hyvästä ilmapiiristä. Työyhteisö sovittaa perheellisten työntekijöiden poissaolot ja joustotarpeet työn kokonaisuuteen. Perheelliset työntekijät joustavat myös vastavuoroisesti ja ottavat huomioon työyhteisön muiden jäsenten tarpeet. (Turpeinen – Toivanen 2008: 88.)

Turpeisen ja Toivasen (2008) tutkimuksen mukaan useasti työn ja perheen yhteensovittamisen lähtökohta on työntekijän tilanteen helpottaminen. Ratkaisut, joita tilanteeseen tarjotaan esimerkiksi työaikajoustoina, eivät kuitenkaan ole välttämättä ihanteellisia muun työyhteisön kannalta. Kestävämmät ratkaisut voisivat löytyä ”henkilöstön riittävästä resurssoinnista ja tehtäväjoustavuudesta. Näillä voidaan ehkäistä muiden työyhteisön jäsenten työn kuormittavuuden kasvua sekä kuormituksen lisääntymisestä mahdollisesti seuraavia ilmapiiriongelmiä. Käytännössä kestävät ja onnistuneet ratkaisut täyttävät myös yritystoiminnan liiketaloudellisen kannattavuuden kriteerit.” (Turpeinen – Toivanen 2008: 175.) Turpeinen ja Toivanen haastavat tutkimustulostensa pohjalta työn ja perheen yhteensovittamisen yksilön valintoja korostavan diskurssin ja näkevät vanhemmuuden enemmänkin sosiaalisena kysymyksenä. Näennäinen sukupuolineutraalius ohittaa sen tosiasian, että naiset tekevät työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä valintoja enemmän kuin miehet. Perhemyönteisyyden kääntopuolena voi olla sen käsittäminen nimenomaan pienten lasten äitien tueksi. Tällöin käytännöt voivat johtaa epäoikeudenmukaisuuden kokemuksiin joillain työpaikoilla. Saman tutkimuksen mukaan jokaisen työpaikan on itse luotava sopivat perheystävälliset käytännöt, ja koska sekä työpaikkojen että perheiden tilanteet ovat jatkuvassa muutoksessa, näitä käytäntöjä on jatkuvasti kehitettävä. (Turpeinen – Toivanen 2008: 179–184.)

Työn ja perheen yhteensovittamisen keskustelu ei näy vahvasti suomalaisilla työpaikoilla. Syy voi olla se, että perhepoliittiset järjestelmät toimivat pääasiassa julkisilla varoilla, kuten kunnallinen päivähoito ja perhevapaiden rahoittaminen Kelan ja kuntien kautta. Työntekijän näkeminen ihmisenä, jonka elämäkokonaisuudesta työ on vain yksi muita tukeva osa, helpottaisi työelämän suhtautumista perheellisiin ja perhekysymyksiin. Mitä paremmin eri elämän alueiden käytännöt palvelevat toisiaan, sen paremmin yksilö pystyy suuntaamaan energiaansa työntekoon. Tästä on ilmeistä hyötyä sekä

työnantajalle että -tekijälle. Salmi ym. (2009) kehottavat tutkimuksessaan panostamaan perheystävällisyyteen liittyvissä asioissa esimiesten koulutukseen, jossa työn ja perheen vuorovaikutuksen tematiikkaa voidaan käsitellä monitasoisesti. Tutkimuksen tulosten mukaan perheystävällisten käytäntöjen niukkuus ja arvio organisaation perheystävällisyydestä olivat ristiriidassa. (Salmi ym. 2009: 182.) Perheystävällisellä työ- kulttuurilla on myös merkitystä työurien kannalta ja kilpailtaessa osaavasta työvoimasta (Vanhempainvapaatyöryhmä 2011: 55).

Vanhempien kokemuksen mukaan työyhteisöissä perhevapaalle jäämisestä kertominen oli sujuvaa ja kielteiset kommentit työtovereilta ja esimiehiltä harvinaisia. Isät saavat enemmän kielteistä kuin myönteistä palautetta isäkuukautta pidemmälle perhevapaalle jäämisestä, mutta tämäkin on viidessä vuodessa vähentynyt. Yhteydenpito työpaikkaan oli perhevapaiden aikana yleistä sekä vanhemman itsensä, esimiehen ja työtovereiden taholta. Kuitenkin isien osalta yhteyden pidon määrän suhteutus äitien tilanteeseen on hankalaa, koska isien vapaat ovat suhteellisen lyhyitä. Isät arvioivat myös lyhyistä vapaista johtuen ammattitaitonsa säilyneen vapaan aikana paremmin kuin äitien. (Salmi ym. 2009: 82–83.)

Organisaatioiden näkökulmasta perhevapaalle jääminen ei ole kustannuksellisesti kovin merkittävä asia, koska monilla aloilla perhevapaat ovat suhteellisen vähäisiä. Eniten ongelmia aiheuttaa avainhenkilöiden pois jääminen, sijaisten löytäminen ja töiden järjestely. Poikkeuksen tekevät pienet organisaatiot, joissa ei ole totuttu perhevapaisiin ja joissa kustannukset muodostavat isoja työpaikkoja useammin ongelmia. Julkisella sektorilla vapaat tuottavat vähemmän ongelmia kuin yksityisellä. Perhevapaalta palaavan perehdytystä ei monessakaan organisaatiossa ole kunnolla suunniteltu ja perheiden elämää tukevat työaikakäytännöt ovat aika harvassa. (Salmi ym. 2009: 142–143; Lilja ym. 2007: 119.)

Työpaikoilla osa-aikatyöt näyttäytyvät ongelmallisena, jos organisaatiolla ei ole kokemusta niistä. Voi olla, että kyseessä on kierre, jossa kysyntää osa-aikatyölle ei ole, koska sitä ei ole totuttu järjestämään ja järjestelyt nähdään pikemmin hankalina kuin työvoimapulaa helpottavina. Työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksessa henkilöstöjohdon edustajat eivät esittäneet mitään osa-aikaisuutta tukevia argumentteja, jotka kuitenkin ovat olleet esillä julkisessa keskustelussa. Tällaisia ovat muun muassa perhevapailla

olevien pitäminen työelämässä ja heidän ammattitaitonsa säilyminen. (Salmi ym. 2009: 176.)

Katja Revon väitöskirjassa kritisoidaan työn joustavuuden käytäntöjä. Työn ja lasten päivähoiton joustot voivat parhaillaan parantaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamista, mutta huonossa tilanteessa sitovat vanhemmat entistä suurempaan määrään työtä. Työ tunkeutuu arkeen erottelemattomana saarekkeena ja lopulta joustaja onkin lapsi. (Repo 2009: 100.)

3.4 Osa-aikatyö työn ja perheen yhteensovittamisen keinona

Pienten lasten vanhempien osa-aikatyö on eurooppalaisittain suosittu tapa työn ja perhe-elämän yhdistämiseksi. Vuonna 2006 EU-maissa 2,9 % 25–49-vuotiaista miehistä oli osa-aikatyössä ja 24,7 % saman ikäluokan naisista. Suomen osuudet olivat 2,7 % miehistä ja 9,2 % naisista. Eniten vanhemmuusikäiset eli 25–49 -vuotiaat tekevät osa-aikatyötä Alankomaissa, joissa miehistä 10 % ja naisista 63 % työskentelee osa-aikaisesti (Eurostat 2009: 23.) Kaikista suomalaisista palkansaajamiehistä oman määritelmänsä mukaan osa-aikatyössä oli 7 % vuonna 2008 (Lehto – Sutela 2008: 31). Eurooppalaisittain suomalaiset vanhemmuusikäiset miehet ovat osa-aikatyössä keskitasoa, mutta naiset tekevät enemmän kokoaikatyötä.

Lastenhoito on osa-aikaisuuden syy EU:n tilastojen mukaan 8 % miehillä ja 42 % naisilla. Tilasto ei kerro, kuinka monta prosenttia suomalaisista miehistä tekee lastenhoitosyiden vuoksi osa-aikatyötä, koska otos on liian pieni tai puutteellinen. Keskiarvona suomalaisista 25–49 -vuotiaista miehistä ja naisista 1,2 % on osa-aikatyössä lastenhoidon takia. (Eurostat 2009: 23.) Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan kaikista osa-aikatyötä mielestään tekevistä miehistä 6 % tekee sitä joko lasten tai omaisten hoidon takia. Vuonna 2003 vastaava osuus oli 1 %. Tilaston mukaan osa-aikatyö lasten ja omaistenhoidon takia on viidessä vuodessa kasvattanut suosiotaan sekä miesten että naisten keskuudessa. Tavallisimpia syitä vuonna 2008 olivat opiskelu (28 %), eläke tai osa-aikaeläke (24 %) tai kokoaikaisen työpaikan puute (23 %). (Lehto – Sutela 2008: 31.) Työvoimatutkimuksen osa-aikatyötä tekevien miesten määrän ja Tilastokeskuksen osa-aikatyön syiden perusteella voidaan tehdä arvio osa-aikatyötä lasten tai omaisten hoidon takia tekevien miesten määrästä. Heitä voisi olla Suomessa noin 7700, jos

vuonna 2010 osa-aikatyötä tehneistä miehistä sama osuus tekisi sitä lasten ja omaishoitosyistä kuin Tilastokeskuksen tutkimuksessa vuonna 2008. (Työvoimatutkimus 2010, marraskuu; Lehto – Sutela 2008: 31.)

Väestöliiton Joutaako työ – joutaako perhe -tutkimushankkeessa selvitettiin osa-aikatyön ja määräaikaisten töiden vaikutusta ja kokemuksia lapsiperheiden arjessa. Kokemuksia koottiin osa-aikatyötä tai osittaista hoitovapaata käyttäviltä äideiltä. Osa-aikatyö tarjosi äideille mahdollisuuden sekä säilyttää yhteyden työelämään että lyhentää lapsen päivähoidossa oloaika. Lisäksi se mahdollisti arkeen joustavuutta, jos läheis- ja tukiverkostoja ei lastenhoidossa ollut käytettävissä. Osa-aikatyöhön turvauduttiin, jos taloudellinen tilanne ei sallinut kokonaan kotiin jäämistä, puolisoilla oli paljon töitä tai työajat olivat epäsäännölliset. Tutkimuksen mukaan osa-aikatyö on parhaiten mahdollista keski- ja hyvätuloisille ja kaikkein halukkaimmin mahdollisuutta hyödyntävät vakituksessa työsuhteessa olevat naiset. Tutkimuksen johtopäätösten mukaan osa-aikatyön tai osittaisen hoitovapaan houkuttelevuus työn ja perheenyhdistämisen keinona on heikko sen huonon korvauksen takia. Palkan väheneminen ei välttämättä vähennä työn määrää samassa suhteessa, päivähoitomaksut eivät välttämättä alene samassa suhteessa hoitotuntien vähentyessä ja Kelan korvaus on kiinteä tulojen alentumisen määrästä huolimatta. Osa-aikainen työnteko on tutkijoiden mukaan kuitenkin monesti parempi ratkaisu naisen työuran kannalta kuin pitkäaikainen kotiäitiyden valinta. (Miettinen – Manninen 2006: 81–98, 108–109)

3.5 Perheensisäinen työnjako

Pikkulapsiperheissä äidit tekevät isää enemmän kotitöitä (Lammi-Taskula – Salmi 2009a: 54). Voidaan kysyä, pysyväkö tilanne samana, jos isä vähentää työmarkkinoille antamaansa panosta ja lisää aikaansa kotona lasten parissa? Piekkolan ja Ruuskanen (2006) tutkimuksessa todettiin, että pikkulapsivaiheessa olevissa perheissä ansio- ja kotityön kaksoistaakka korostui sekä äideillä että isillä. Isillä kokonaistyöaika oli jopa suurempi johtuen siitä, että isät käyttivät selvästi enemmän aikaa ansiotyöhön. (Piekkola – Ruuskanen 2006, 67.) Raijaksen ja Varjosen (2007) tutkimuksessa vuoden 1993 ja 2006 välillä naisten ja miesten oman kokemuksen mukaan kotitöissä on siirrytty kohti yhteisvastuuta (Raijas – Varjonen 2007: 274–276). Eurooppalaisittain suomalaiset miehet osallistuvat Ruotsin ohella parhaiten kotitöihin sekä lasten ja vanhusten hoi-

toon. 68 % suomalaisista miehistä osallistuu päivittäin kodinhoitoon, lastenhoitoon tai koulutukseen, vanhusten tai muiden läheisten auttamiseen. 27 EU-maan keskiarvo miehillä oli 48 %. Suomalaiset myös kokevat, että puolisoiden välinen työnjako on reilua. Miehistä 78 % kokee, että perheen työnjako on reilua tai hänen kannaltaan enemmän kuin reilua. Naisilla vastaava prosentti on yllättäen vielä suurempi eli 95 %. (Second European Quality of Life Survey 2010: 18–20.)

Kotitöiden jakoa voidaan hahmottaa valtaresurssiteorian, käytettävissä olevan ajan teorian tai sukupuolirooliteorian mukaan. Yksinkertaistettuna valtaresurssiteoriassa puoliset käyttävät perheen sisäisissä neuvotteluissa hyödykseen valtaresursseja (raha, koulutus tai status). Se puoliso, jolla on vähemmän resursseja, tekee suuremman osan kotitöistä. (Oinas 2010: 149.) Oinaan kvantitatiivisen tutkimuksen mukaan perheissä, joissa nainen käyttää keskimääräistä enemmän aikaa kotityöhön myös mies käyttää keskimääräistä enemmän aikaa kotityöhön ja päinvastoin. Oinaan tutkimuksessa eniten sai tukea käytettävissä olevan ajan teoria, jossa työssäkäynnin määrä selittää kotitöiden tekemistä ja jakamista. Ansiotyötuntien lisääntyminen vähentää kotityön tekemistä erityisesti naisilla. Tutkimuksen mukaan käytettävissä olevan ajan teoria ei kuitenkaan toimi sukupuolineutraalisti, vaan yhtä pitkää päivää tekevissä perheissä naiset tekevät enemmän kotitöitä. (Oinas 2010: 150–151.) Myös Raijaksen ja Varjosen (2007) tutkimuksella sukupuolen vaikutus kotitöiden tekoon oli ilmeinen. Heidän mukaansa kotitöiden jako on kulttuurisesti määrittynyttä ja sosiaalisesti opittua. Tämä johtaa siihen, että naiset ja miehet erikoistuvat tehokkaaksi oppimiinsa tehtäviin. Valtaresurssiteoria ei saa Raijaksen ja Varjosen tutkimuksesta tukea, vaan raha mielletään perheen yhteiseksi resurssiksi. (Raijas – Varjonen 2007: 274–276.) Myöskään Miettisen tutkimuksessa valtaresurssiteoria ei selitä työnjakoa, vaan naiset käyttivät enemmän aikaa kotitöihin myös niissä perheissä, joissa heidän tulonsa olivat miestä suuremmat. Toisaalta miehet tekivät kotitöitä silloinkin, kun he olivat perheen pääelättäjiä. (Miettinen 2008: 89.)

Aikaresurssiteoria, toiselta nimeltään käytössä olevan ajan teoria, ei saanut Raijaksen ja Varjosen tutkimuksessa tukea, koska kotitöiden jakautuminen ei muuttunut vertaillessa yhden ja kahden työssäkäyvän aikuisen kotityöpanoksen jakautumista. (Raijas – Varjonen 2007: 274–276.) Samansuuntaisia tuloksia raportoi myös Miettinen (2008) tutkimuksessaan. Hänen mukaansa tasa-arvoisempi työnjako on ennemminkin seurausta

siitä, että naiset ovat vähentäneet kotityön tekoaan ansiotyötuntien lisääntyessä, kuin että miehet olisivat lisänneet omaansa. (Miettinen 2008: 89–90.)

Oinaan mukaan asennekasvatuksella voidaan vaikuttaa sukupuolten väliseen tas-arvoon kahden ansaitsijan perheissä heikosti, mutta miesten ansiotyöpanoksen keven-tämisellä saadaan selviä vaikutuksia. (Oinas 2010: 153.) Miettisen (2008) tutkimukses-sa pohdittiin, vaikuttavatko miesten pitämät perhevapaat myöhempään kotityön ja-koon. Aineistossa oli myös osittaista hoitovapaata pitäviä isiä, mutta heidän vähäisen määränsä takia heidät oli laskettu yleensä perhevapaita pitäneiden miesten kategori-aan. Perhevapaita pitäneet miehet osallistuivat vain hieman muita miehiä enemmän kotitöiden tekoon. Miettinen päätelee, että miesten perhevapaajaksojen lyhyys vaikut-taa siihen, että ne eivät pysty muuttamaan perheen totuttuja käytäntöjä. (Miettinen 2008: 85–87.)

Työnjakoa koskevat kysymykset kerättiin tässä opinnäytetyössä vain isiltä. Vastauksis-sa on kyse isien omasta arviosta työnjaon toteutumisessa. Useissa ajankäyttötutkimuk-sissa on todettu, että miesten ja naisten antamat vastaukset poikkeavat toisistaan. Ihmiset näissä tutkimuksissa yleensä yliarvioivat omaa ja aliarvioivat toisen työpanosta. (Pääkkönen 2010: 59.) Perhevapaatutkimuksessa miehet kuvasivat useammin töiden tasaisempaa jakautumista kuin äidit (Lammi-Taskula – Salmi 2009a: 55). Raijas ja Var-jonen (2007: 274–276) huomasivat, että puoliset arvioivat toisensa työpanosta nyky-ään realistisemmin kuin 1990 -luvulla, eli miesten ja naisten arviot toistensa työpanok-sesta ovat lähentyneet toisiaan. Oinas (2010) selittää oman tutkimuksensa perusteella ilmiötä sillä, että puoliset tekevät yhdessä kotitöitä ja molemmat sukupuolet avustavat toisiaan sukupuolittuneissa tehtävissä. Oinaan tutkimuksen mukaan ei ole havaittavissa puolisoitten välillä kompensatio- tai työnjakovaikutusta kahden ansaitsijan perheissä. (Oinas 2010: 158).

4 Tutkimusasetelma

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, joka tarkastelee kokemuksia ja käytäntöjä. Laajasti tutkittava ilmiö on isän työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ja hoitovastuu lapsista ja kodista. Ilmiötä tarkastellaan tilanteessa, jossa isä on tai on ollut osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa isien kokemuksista ja osittaisen hoitovapaan käytännöistä. Laadullisten tutkimusmenetelmien lisäksi käytössä on joitakin määrällisiä aineiston keräämis- ja analyysimenetelmiä. Tutkimus on ilmiötä kartoittava ja kuvaileva. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millainen osittainen hoitovapaa on elämäkokemuksena isälle ja käsitellä saatua tietoa eri näkökulmista.

4.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on ymmärtää ja tuottaa uutta tietoa siitä, miksi isät valitsevat osittaisen hoitovapaan tai vastaavan järjestelyn. Miten he sen perustelevat ja kokevat? Miten se on vaikuttanut heidän isä-lapsi -suhteeseen, puolisoitten väliseen työnjakoon ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen?

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat edellisen perusteella:

1. Millaisia lastenhoitojärjestelyjä osittainen hoitovapaa mahdollistaa perheelle?
2. Miten isät perustelevat valintansa osittaiseen hoitovapaaseen?
3. Miten isät kokevat ratkaisun vaikuttaneen isä-lapsisuhteeseen?
4. Millainen on tällaisten perheiden sisäinen työnjako ja miten isät kokevat osittaisen hoitovapaan vaikuttaneen siihen?
5. Millaisia kokemuksia isillä on työyhteisön suhtautumisesta osittaiseen hoitovapaaseen ja millaisia käytäntöjä työpaikoilla on osittaisen hoitovapaan käytön suhteen?

Tutkimuskysymykset painottuvat arjen valintojen tutkimiseen, koska aiemmassa isien osittaista hoitovapaata sivuavassa tutkimuksessa aiheutta on lähestytty tilastollisesti. Osittaista hoitovapaata on myös tutkittu negaation kautta, jolloin on etsitty syitä olla pitämättä osittaista hoitovapaata (Salmi ym. 2009.) Tutkimuskysymykset rakentavat kokonaiskuvausta ilmiöstä, jota verrataan aiempaan pikkulapsiperheitä ja työelämää koskevaan tutkimukseen.

4.2 Aineiston kerääminen ja analysointi

Tutkimuskysymyksiin haettiin vastauksia keräämällä aineistoa sekä kyselyllä että haastatteluilla. Kyselyaineisto koostuu sekä avoimista kysymyksistä että kysymyksistä, joihin on annettu vastausvaihtoehdot. Kysely kartoittaa tutkimuskysymysten eri osa-alueita ja haastattelut syventävät esille nousseita kysymyksiä ja teemoja.

4.2.1 Kyselyn laatiminen ja vastaajien löytäminen

Kyselylomakkeen tavoitteena oli saada vastauksia kaikkiin tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeen (Liite 1) laatimisessa käytettiin hyödyksi Johanna Lammi-Taskulan ja Minna Salmen laatimaa Kelan ja Stakesin perhevapaakyselyn 2006 isien lomaketta, jonka mukaisesti taustatiedot ja kotitöiden jakoa koskevat kysymykset on laadittu. Lisäksi apua kysymyksien asetteluun sai Väestöliiton perhebarometri 2006:n lomakkeesta, jossa tutkittiin esikoislasten isiä. Laaditun kyselyn esitäytti yksi osittaisella hoitovapaalla ollut isä ja sen perusteella selvennettiin osittaisen hoitovapaan ja osa-aikatyön käsitteitä ja muutettiin kysymyksien painotuksia.

Tutkimuskysymyksiin vastaamiseen tarvittiin sekä määrällisiä että laadullisia mittareita. Kyselylomakkeen kysymykset pyrkivät mittareina tuottamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin Taulukossa 1. esitetyllä tavalla.

Taulukko 1. Tutkimuskysymyksen suhde kyselyn kysymyksiin

Tutkimuskysymys	Sivut Liitteessä 1.	Kysymykset kyselyssä
1. Millaisia lastenhoitojärjestelyjä osittainen hoitovapaa mahdollistaa perheelle?	Sivut 1-2 ja 4	Työajat
		Lastenhoitojärjestelyt
		Osittaisen hoitovapaan ajankohdat
		Aloitteen tekijä
2. Miten isät perustelevat valintansa osittaiseen hoitovapaaseen?	Sivut 3-4 ja 7	3 tärkeintä syytä osittaiselle hoitovapaalle
		Osittaisen hoitovapaan mahdollisuuden pohdinta
		Saiko mallia tai tukea muilta
		Taloudelliset seikat
		Hyödyt ja haitat itselle
3. Miten isät kokevat ratkaisun vaikuttaneen isä-lapsi -suhteeseen?	Sivu 5	Ratkaisun vaikutus isä-lapsisuhteeseen
		Parasta lastenhoitovastuussa
		Haastavinta lastenhoitovastuussa
4. Millainen on tällaisten perheiden sisäinen työnjako ja miten isät kokevat osittaisen hoitovapaan vaikuttaneen siihen?	Sivu 6	Perheen sisäinen työnjako (Lammi-Taskula ja Salmi)
		Kotityövastuun muutos osittaisen hoitovapaan johdosta
5. Millaisia kokemuksia isillä on työyhteisön suhtautumisesta osittaiseen hoitovapaaseen ja millaisia käytäntöjä työpaikoilla on osittaisen	Sivu 8	Työpaikan suhtautuminen (Esimies, työkaverit)
		Muut työpaikan osittaisella hoitovapaalla olevat isät
		Työpanoksen vähenemiseen liittyneet toimenpiteet
		Työpaikan perhe-elämää tukevat käytännöt

Kyselylomake julkaistiin Internetissä ja siihen saattoi vastata huhti-toukokuun 2011 aikana. Kyselyn toteuttamiseen käytettiin Webropol-palvelua. Koska isiä on ollut vaikea löytää tutkimusaineistoksi (mm. Paajanen 2006: 21), kyselyn mainostamiseen käytettiin sekä yleisiä ilmoituksia Internetissä että kohdistettua markkinointia ammattiliittojen kautta. Kyselyä markkinoitiin ensin perheiden keskustelupalstoilla Helistimessä ja Vauva-lehden Internet-sivuilla, Väestöliiton Internet-sivuilla ja Miessakkien kautta. Sosiaalisia verkostoja hyödynnettiin lumipallomenetelmällä (Tuomi – Sarajärvi 2009: 86), jonka avulla kutsua välitettiin kyselyyn. Vastaajia kyselyyn tuli näillä keinoilla vain alle kymmenen.

Kattavamman vastaajamäärän saamiseksi välitettiin Julkisten ja hyvinvointialojen liiton (JHL) jäsenrekisterin kautta kutsu kyselyyn sähköpostilla miehille, jotka ovat isyysvapaan tai hoitovapaan vuoksi olleet jäsenmaksuista vapautettuna vuoden 2002 jälkeen. JHL:a pyydettiin yhteistyökumppaniksi, koska miesten perhevapaat ovat olleet julkishallinnon ja naisvaltaisilla aloilla suositumpia kuin muilla aloilla. Tämä mainostus tuotti noin 10 vastaajaa kyselyyn. Tässä vaiheessa aineistoa oli kertynyt niin paljon, että analysointi haastatteluteemojen laatimista varten oli järkevää. Aineistossa olivat tässä vaiheessa tärkeimmät tulokset jo näkyvillä, mutta monet teemat jäivät vielä yhden maininnan varaan. Koska aineistoa haluttiin vielä kasvattaa luotettavuuden lisäämiseksi, julkaistiin tämän jälkeen Tekniikan akateemisten liiton (TEK) sähköisessä

jäsenkirjeessä ilmoitus kyselystä. Nyt vastaajia kertyi noin 25 kpl. TEK:iin oltiin yhteydessä, koska perhevapaiden pitäminen on tyypillisempää korkeammin koulutetuille ja TEK on miesvaltainen ammattiliitto. Yhteensä kyselyvastauksia saatiin 43 kappaletta.

4.2.2 Haastattelut

Opinnäytetyötä varten haastateltiin neljää isää touko-kesäkuussa 2011, kun koko kyselyaineisto oli kerätty ja puolet siitä oli alustavasti analysoitu haastatteluteemojen laatimista varten. Ensimmäinen haastattelu toteutettiin parihaastatteluna ja kaksi jälkimmäistä yksilöhaastatteluina. Perheessä, jossa molemmat vanhemmat olivat osittaisella hoitovapaalla, isän haastattelussa oli myös äiti aluksi mukana kertomassa omasta osuudestaan ja perheen arjen pyörytyksen jakamisesta. Haastattelujen teemat koskivat lapselle parhaan hoitomuodon valintaa, arjen vastuita, isää kasvattajana ja hoitajana ja työpaikan käytäntöjä osittaisella hoitovapaalla. Haastattelut kestivät puolesta tunnista puoleentoista tuntiin ja litteroitua materiaalia niistä syntyi noin 30 sivua.

Haastateltavat ilmoittautuivat tutkimukseen kyselylomakkeen täytettyään, mutta yhteystiedot eivät yhdistyneet vastauksiin, joten kyselyvastaukset olivat täysin anonyymejä. Myös muutama kyselyyn osallistunut isä ilmoittautui sähköpostilla tarjoutuen haastateltavaksi. Kaikki haastateltavat olivat vastanneet myös kyselyyn Internetissä.

Kaikilla haastateltavilla isillä oli erilainen tapa hyödyntää osittaista hoitovapaata. Ensimmäinen työskenteli viisi päivää viikossa 5,5 tuntia päivässä perheen äidin tehdessä täyttä työaika. Toinen teki 3-4 kokonaista työpäivää viikossa. Kolmas oli osatyössä perheen äidin ollessa samanaikaisesti kotona perhevapaalla, ja neljäs jakoi hoitovapaan yhdessä perheen äidin kanssa niin, että isä hoiti lasta kolme päivää ja äiti kaksi päivää viikossa. Haastateltavien erilaiset osittaisen hoitovapaan ratkaisut tuovat esiin perusjoukon ulottuvuuksia (Eskola 2007a: 40–41). Haastateltavien valinta täydentää hyvin kyselyä, koska se tuo lisätietoa erityyppisiin ratkaisuihin. Haastattelut olivat erityisen antoisia työelämän käytännöistä saatavan tiedon kannalta.

4.2.3 Kyselyyn vastaajat

Kyselyyn vastasi 43 isää, joista 39 vastausta hyväksyttiin aineistoon. Kaksi vastausta poistettiin, koska vastaajat olivat olleet kokoaikaisella hoitovapaalla ja kaksi, joiden hoitojärjestelyn kuvaus oli niin puutteellinen, että oli mahdotonta saada selville, minkälaisesta tai minä ajankohtana tapahtuneesta osittaisesta hoitovapaasta tai osa-aikatyöstä oli kyse. Jonkun verran tulkintaa täytyi tehdä kyselyvastausten osittaisen hoitovapaan aikaisen lastenhoitojärjestelyn yhteenvedossa. Joissain vastauksissa kuvattiin järjestely ylimalkaisesti, eikä kaikissa tapauksissa ollut selvää, mikä oli perheen eri lasten hoitomuoto. Aineistosta jouduttiin tästä syystä hylkäämään edellä mainitut kaksi vastaajaa, mutta muissa tapauksissa kuvauksesta pystyi muodostamaan riittävän selvän käsityksen, jotta lasten hoitomuoto voitiin asettaa johonkin kategoriaan. Haasteita tässä vaiheessa aiheutti se, että perheen eri lapsien hoitomuotoa ei voinut eritellä muutoin kuin avoimessa vastauksessa. Tästä myös jotkut kyselyyn vastanneet antoivat palautetta.

Vastaajien keski-ikä oli 35,7. Lapsia heillä oli keskimäärin 2,1. Yhden lapsen isiä oli 8, kahden lapsen isiä 19 ja kolmen lapsen isiä 12. Vastaajista 92 % oli avioliitossa, loput olivat avopareja. 74 %:lla sekä isistä että äideistä oli yliopisto- tai ylempikorkeakoulututkinto, 15 %:lla sekä isistä että äideistä oli ammattikorkeakoulututkinto. Sitä alempi ammatillinen koulutus oli isistä 3 %:lla ja äideistä 10 %:lla. 8 %:lla (2 kpl) isistä ei ollut ammatillista koulutusta. Aineisto käsittelee kahden vanhemman perheitä, joissa on mukana myös uusperheitä. Kysely sai vastaajilta kritiikkiä ydinperhekeskeisyydestä, mutta vain yhdessä tapauksessa osittaisessa hoitovapaassa oli selvästi kyse jaetun vanhemmuuden toteuttamisesta eron jälkeen. Aineiston perheet ovat pääosin korkeasti koulutettuja. Työ ja elinkeinoministeriön tutkimuksen mukaan korkeakoulutetuille osittainen hoitovapaa onkin yleisempää. 6 % siihen oikeutetuista korkeakoulutetuista isistä on hyödyntänyt sitä. (Salmi ym. 2009: 167.)

Opinnäytetyön aineistossa (Taulukko 2) vastaajista 23 oli tällä hetkellä osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä. Muut 16 vastaajaa kertoivat aiemmasta kokemuksestaan. 10 vastaajaa oli nyt tai aiemmin ollut osa-aikatyössä, joista ainoastaan yksi yrittäjänä. Muut vastaajat olivat olleet tai olivat tällä hetkellä osittaisella hoitovapaalla. Parhaillaan menossa olleen hoitovapaajakso oli kestänyt (toukokuun 2011 loppuun mennessä)

keskimäärin 9 kuukautta, josta mediaani on 5 kuukautta. Aiemmin pidettyjen hoitovapaiden keskimääräinen pituus oli ollut 7 kuukautta ja mediaani 6 kuukautta. Tälle aineistolle on tyypillistä osittaisen hoitovapaan väliaikaisuus lastenhoitosysteemin järjestelyinä. Sama väliaikaisuus on havaittavissa myös tilastollisessa tutkimuksessa (Salmi ym. 2009: 164). Aineistossa seitsemällä (18 %) isällä oli kokemusta kahdesta tai useammasta osittaisen hoitovapaan tai osa-aikatyön jaksosta.

Taulukko 2. Osittainen hoitovapaa ja osa-aikatyö opinnäytetyön aineistossa

Vastaaja	Määrä (n=39)	%
Tutkimushetkellä osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä	23	59
On tai on ollut osittaisella hoitovapaalla	29	74
On tai on ollut osa-aikatyössä	10	26
Useita osittaisen hoitovapaan tai osa-aikatyön jaksoja	7	18

Isän osittaisen hoitovapaan aikana seitsemässä (18 %) perheessä oli 1. tai 2. luokalla oleva lapsi. Ainoastaan yhdellä vastaajalla oli pelkästään kouluikäisiä lapsia. Noin puolessa aineiston perheistä oli järjestetty lastenhoito niin, että yksi tai useampi perheen lapsista hoidettiin kotona joko kokonaan omien vanhempien voimin tai isovanhempien avustamana. Siksi opinnäytetyön tulokset näyttävät kotihoitoa suosivammalta, eivätkä ne painotu niin paljon koululaisten tilanteeseen, kuin kaikissa osittaista hoitovapaata käyttävissä perheissä tilastojen mukaan. (Salmi ym. 2009: 164.)

Tilastojen mukaan miehistä kahden aikuisen lapsiperheessä (alle 18 v. kotona asuvia lapsia) elää keskimäärin 40 %. Opinnäytetyön aineiston joukosta (30–49 v. miehet) lapsiperheessä elää tilastojen mukaan n. 60 %. 30–49 -vuotiaista miehistä 35 % on lapsettomia pariskuntia ja n. 5 % yksinhuoltajia. (Lehto – Sutela 2008: 144.) Aineiston vastaajista kaikki elivät tällä hetkellä parisuhteessa, joten aineisto ei edusta ikäluokkaa perhetilanteen mukaan.

Tuloksien raportoinnissa käytetään osittaista hoitovapaata yleisnimikkeenä kaikille tapauksille, jos ei erityisesti tarkastella osa-aikatyötä. Kyselysitäateista käy ilmi isän osittaisen hoitovapaan muoto. Jos äiti tekee täyttä työaikaa, hänen osuuttaan ei tunnisteessa mainita. Sitäateissa ilmaistut lastenmäärät kertovat vastaushetkellä olleen lastenmäärän eivätkä välttämättä osittaisen hoitovapaa jakson aikana ollutta lastenmää-

rää. Haastattelusitaatit tunnistaa muodosta (H1), jossa numero erottelee haastateltavat toisistaan.

4.2.4 Kyselyn analysointi

Aineiston analyysi toteutui useammassa vaiheessa. Alustava analyysi syntyi 16 kyselyvastauksesta nousevista teemoista tutkimuskysymysten mukaan. Alustavassa analyysissä tarkasteltiin erilaisia vaihtoehtoja, joilla perheet olivat järjestäneet lasten hoidon, ja eriteltiin syitä, jotka olivat osittaisen hoitovapaan taustalla. Tässä vaiheessa tarkasteltiin isä-lapsisuhdetta, perheen sisäistä työnjakoa ja työelämän kysymyksiä. Näiden ja aiempien tutkimusten perusteella haastatteluihin laadittiin teemat, jotka edelleen eteni-
vät suunniteltujen tutkimuskysymysten mukaan. Teemojen lisäksi haastatteluissa pysytettiin kohdentamaan joitakin kysymyksiä, joihin kyselyaineiston ei antanut vastauksia. Tällaisia olivat isien ajatukset lapsen parhaasta, isän ja äidin ajan samanlaisuudesta/erilaisuudesta ja työpaikan suhtautumisesta perheellisiin naisiin ja miehiin. (Liite 2)

Lopullista 39:ää kyselyvastausta analysoitiin sekä kysymys kysymykseltä, että laajemmin etsien vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tällöin etsittiin vastaajan kaikista vastauksista esimerkiksi isä-lapsisuhdetta koskevia kuvauksia ja perusteluja. Analyysimenetelmänä oli sisällön erittely eli samantapaisten vastausten laskeminen ja vastausten teemoittelu (Tuomi – Sarajärvi: 2009: 105–107). Avoimet kysymykset analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä ja tilastolliset suorien jakaumien avulla. Kotityövastauksissa käytettiin ristiintaulukointia.

Tavoitteena oli etsiä aineiston yleisimpiä vastauksia, kuvata kaikkien mahdollisten kokemusten kirjoa ja etsiä aineistosta myös poikkeavat tapaukset (Eskola 2007b: 181–182). Osittaisen hoitovapaan syitä esitellään sekä alaluokkina, joissa käy ilmi kaikki esille tulleet syyt ja kokoavina luokkina, jossa syyt on yhdistelty viiteen eri yläluokkaan. Alaluokkataso raportoidaan tuloksissa, jotta aineiston monipuolisuus ja ihmisten motivaation variaatiot eivät katoaisi.

Aineisto oli määrällisesti sen verran laaja, että se mahdollisti myös vastausten tyypittelyä. Vastauksia tyypiteltiin mm. jaetun vastuun ja isän arkivastuun perusteella. Vertailu päiväkodissa ja kotihoidossa olevien lasten isien vastauksien välillä toi lisätietoa lasten-

hoitojärjestelyn eduista ja haitoista. Lisäksi eroteltiin aineistoa työajan lyhentämistavan mukaan. Laadullista aineistoa käsiteltiin sekä määrällisesti että laadullisesti.

4.2.5 Haastattelujen analysointi

Haastatteluaineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Haastattelujen litteroitu materiaali järjestettiin ensin karkeasti tutkimuskysymysten teemojen mukaan. Tämän jälkeen alkuperäiset ilmaukset kerättiin pelkistyksineen Excel-taulukkoon. Ilmausten analyysiyksikkönä toimi ajatuksellinen kokonaisuus, joka oli usein useamman lauseen mittainen (Tuomi – Sarajärvi 2009: 110). Pelkistykset teemoiteltiin. Ylä- ja alaluokat (Tuomi – Sarajärvi 2009: 111) tuntuivat näissä tutkimuskysymyksissä näin pienellä aineistolla keinoitekoisilta, joten pelkistetyistä ilmauksista yhdisteltiin jokaista tutkimuskysymystä kohden esiin tulleita asioita, joita läpikäymällä piirtyi syvempi kuva ilmiöstä.

Sekä aiemmasta tutkimuksesta että kyselylomakkeen vastauksista nousi näkökulmia, joiden kautta haastatteluaineistoa analysoitiin. Lähestymistapaa voi siksi kuvata abduktiiviseksi. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 95.) Asioiden ilmeneminen kyselyaineistossa johdatti tarkastelemaan asiaa haastatteluaineiston valossa. Samoin oli myös toisinpäin esimerkiksi vertailu 6 -tuntisen ja 2–4 -päiväisen työviikon välillä. Haastatteluaineiston ja kyselyaineiston suhdetta voi pohtia Alasuutarin artikkelin pohjalta erilaisina johtolankoina kokonaisuuden hahmottamisessa (Alasuutari 1999: 212–214). Analyysi eteni niin, että kyselyn analyysi tuotti kokonaiskuvan osittaisesta hoitovapaasta ja haastattelut täydensivät taustalla ilmenevää ajattelua ja isien argumentointia omasta ratkaisustaan. Haastattelut isät ovat myös vastanneet kyselyyn, joten heidän haastatteluvastauksista nousevia asioita ei laskettu uudelleen.

5 Opinnäytetyön tulokset

Tuloksia raportoidessa osittaista hoitovapaata käytetään yleisnimenä, jos ei erityisesti tarkastella osa-aikatyötä. Kyselysitaateista käy ilmi isän osittaisen hoitovapaan muoto. Jos äiti tekee täyttä työaika, hänen osuuttaan ei tunnisteessa mainita. Sitaateissa ilmaistut lasten määrät kertovat vastaushetkellä olleen lasten määrän. Kyselysitaatin tunniste voi olla useammalla henkilöllä sama, joten vastauksia ei voi sillä perusteella yhdistää toisiinsa. Haastattelusitaatit tunnistaa muodosta (H1), jossa numero erottelee haastateltavat toisistaan. Haastattelusitaateista on poistettu joitain täytesanoja ja toistoja luettavuuden parantamiseksi. Lisäksi nimet ja paikat on poistettu.

5.1 Tavat hyödyntää osittaista hoitovapaata

Opinnäytetyössä kartoitettiin erilaisia tapoja hyödyntää osittaista hoitovapaata. Isistä 28 ilmoitti viikoittaisen työaikansa tunteina. Se oli keskimäärin 28 h/viikko, mutta tyyppillisin oli 30 h/viikko. Kyselyyn vastanneista 29 ilmoitti viikoittaisten työpäiviensä määrän. Tyyppillisimmät määrät olivat 4 työpäivää viikossa (13 kpl) tai 5 työpäivää viikossa (12 kpl). Tässä aineistossa isän osittainen hoitovapaa tai osa-aikatyö on 64 % tapauksista joko kuusi tuntia päivässä koko viikon tai neljä päivää viikossa täysiä työpäiviä, eli vastaa suurinta mahdollista työtuntimäärää, jolla vanhempi on oikeutettu osittaiseen hoitorahaan.

Aineisto jakautuu lastenhoitojärjestelyjen mukaan yhdeksään eri ryhmään isän ja äidin työaikojen mukaan sekä sen mukaan, ovatko lapset vanhempiansa hoitamia vai hoitako heitä joku perheen ulkopuolinen henkilö. Isovanhempien hoidossa olevat lapset lasketaan kotihoidossa oleviksi. Aineistossa korostui kotihoidon suosiminen. Noin puolessa tapauksista (n=19) lapset tai osa lapsista oli kotihoidossa joko omien vanhempien, isovanhempien tai lastenhoitajan hoitamina tai näiden yhdistelminä. Kaikissa lapsia hoitavien isovanhempien tapauksissa ei käynyt ilmi, ovatko lapset fyysisesti kotonaan vai isovanhempien luona. Viidesosassa kaikista perheistä vanhemmat hoitivat vuorotellen lapsia kotona, 8 %:ssa tapauksista isä oli päävastuussa lasten kotihoidosta ja 13 %:ssa perheistä isä lyhensi työaikaansa, vaikka lasten äiti oli kotona hoitamassa lapsia. Tämä tarkoittaa sitä, että isä ei ole ollut virallisella osittaisella hoitovapaalla eikä ole

voinut saada Kelan korvausta työajan lyhentämisestään, jos äiti on saanut kotihoidon-tukea.

Taulukossa 3. esitellään aineisto sen mukaan, mikä on lasten hoitomuoto ja kuka heitä pääasiassa hoitaa arkisin.

Taulukko 3. Aineiston perheet jaettuna lastenhoitojärjestelyn mukaan

Perheen lastenhoitojärjestely	Määrä	%
1. Kotihoidossa olevat lapset, molemmat vanhemmat hoitavat vuorotellen	8	21
2. Kotihoidossa olevat lapset, joissa isä päävastuussa (n. 1 pv viikossa töitä)	3	8
3. Työpäivän lyhentäjäisät, äidillä täysi viikko(lapset päivähoidossa)	5	13
4. Työviikon lyhentäjäisät, äidillä täysi viikko (isovanhemmat hoitavat kahdessa perheessä lapsia, muissa lapset päivähoidossa)	9	23
5. Molemmat lyhentävät työpäiväänsä (lapset päivähoidossa)	1	3
6. Molemmilla lyhyempi työviikko (yhdessä tapauksessa isovanhemmat hoitavat lapsia kotona, muut lapset päivähoidossa)	4	10
7. Äiti ja joku lapsista kotona, isä lyhentää työpäivää	5	13
8. Epäsäännölliset (lapset päivähoidossa)	1	3
9. Muut	3	8
Yhteensä	39	100

Joukkoa voi jakaa myös vertaamalla isän ja äidin työpanosta. Arkivastuulliset isät ovat sellaisia, jotka ainoastaan tai pääasiassa lyhentävät työaikaansa äidin tehdessä täyttä (tai lähes täyttä) työaikaa. Vastuunjakajat ovat niitä isiä, jotka jakavat äidin kanssa suhteellisen tasan joko kotihoitovastuun tai päivähoitopäivien lyhentämisen. Joukkoon ansiotyöpanoksen minimoijat kuuluvat mm. ne isät, jotka lyhentävät työaikaansa äidin ollessa kotona.

Taulukko 4. Aineiston perheet jaettuna isän ja äidin ansiotyömäärän mukaan

Arjen vastuu lasten hoidosta tai päivän lyhentämisestä	Määrä	%
Arkivastuulliset isät	18	46
Vastuunjakajat	15	38
Ansiotyöpanoksen minimoijat	5	13
Muut	1	3
Yhteensä	39	100

Haastateltavat isät kuuluivat Taulukossa 4. mainituista ryhmistä seuraaviin: työpäivän lyhentäjäisät (äidillä täysi työviikko), työviikon lyhentäjäisät (äidillä täysi työviikko), äiti ja joku lapsista kotona, isä lyhentää työpäivää ja kotihoidossa olevat lapset, molemmat

hoitavat vuorotellen. Kaksi isistä lyhensi päivittäistä työaikaansa 5–6:n tuntiin ja kaksi työskenteli 2–4 päivää viikossa.

Aineiston perheissä osittainen hoitovapaa vastasi hyvin monenlaisiin tarpeisiin ja elämäntilanteisiin. Hoito- ja työjärjestelyt olivat melkein kaikissa perheissä yksilöllisiä ja sovitettuja sen hetkisen elämäntilanteen tarpeisiin. Haastattelujen perusteella kuva yksilöllisyydestä vahvistui. Haastattelut avasivat kyselyvastausten esille tuomaa neuvottelua perhetilanteissa, joka ei kokonaisuudessaan tullut esiin kyselyvastauksista. Jako arkivastuullisiin ja vastuunjakajiin on siinä mielessä keinotekoinen, että se kertoo vain kyselyä koskeneesta ajanjaksosta perheessä. Useammassa vastauksessa käy ilmi, että esimerkiksi äiti on ensin ollut osittaisella tai kokoaikaisella hoitovapaalla ja sen jälkeen isä on jäänyt vastaavalle vapaalle. Vaihtoehtoisesti perheessä on useiden vuosien aikana ja lasten määrän lisääntyessä vaihdeltu tasapainoa äidin työn, isän työn ja lastenhoidon välillä.

Isät kuvasivat perheen lastenhoitojärjestelyä näin:

Jäin osittaiselle hoitovapaalle esikoisen mennessä kouluun. Hoitovapaapäivänä vein esikoisen kouluun ja nuoremman, esikoululaisen, päiväkotiin. Hain lapset aikaisin iltapäivällä kotiin. Tein hoitovapaapäivänä kotitöitä ja ajoitin esim. lasten hammaslääkärit tms. hoitovapaapäivälle. Teen lisäksi yhden päivän viikossa etätöitä ja vaimoni kaksi päivää viikossa etätöitä. Näin kotona on neljänä päivänä viikossa joku, kun ekaluokkalainen tulee koulusta. (2 lasta, nelipäiväinen työviikko)

Tyttäreni on luonani joka toinen viikko 5-6 päivää, jonka ajan olen töistä poissa. Äitinsä luona tytär on päivähoidossa. (1 lapsi, joka toinen viikko kotona)

Toinen lapsistamme oli kotihoidossa, toinen päiväkodissa 6h/päivä. Päiväkodissa oleva lapsemme on erityislapsi, jonka hoitaminen on välillä hyvin vaativaa. Tämän takia vaimo ei ole töissä ollenkaan, ja minäkin tein lyhennettyä työaika. (2 lasta, nelipäiväinen työviikko, vaimo kotona toisen lapsen kanssa)

Lapsi päivähoidossa mahdollisimman lyhyen ajan (työaika + palkaton ruokatunti 60 min. + matka ajat). Äiti (jolla liukuva työaika) vei lapsen aamulla ja isä haki ajoissa iltapäivällä lyhennetyn työajan ansiosta. (2 lasta, 6 -tuntinen työpäivä)

Tavallisesta poikkeavaan lastenhoitojärjestelyyn päätyminen vaatii perheen sisäisiä neuvotteluja. Isiltä kysyttiin, kuka teki aloitteen lastenhoitojärjestelystä. Isistä 44 % oli tehnyt aloitteen itse, 36 % yhdessä puolison kanssa ja 21 %:ssa tapauksista puoliso oli ehdottanut järjestelyä. Tässä asiassa isien oma aktiivisuus oli vaikuttanut perheen las-

tenhoitojärjestelyiden toteutumisen. Tilanteissa, joissa vanhemmat olivat päättäneet jakaa lastenhoitovastuun keskenään suunnilleen tasan, järjestelyä oli tavallisimmin pohdittu yhdessä (53 %) tai sitä oli ehdottanut isä (40 %). Perheen äiti oli ollut aloitteellinen vastuunjakamiselle vain yhdessä tapauksessa. Yllättäen isän arkivastuuta oli 28 %:ssa tapauksista ehdottanut puoliso. Isän arkivastuuta oli yleensä kuitenkin ehdottanut isä itse (44 %).

Osittainen hoitovapaa näyttäisi aineiston mukaan olevan monessa tilanteessa jatkoa isän kokoaikaiselle hoitovapaalle tai vanhempainvapaalle. 31 % vastaajista kertoi aiemmasta kokemuksestaan hoitovapaasta, vanhempainvapaasta tai isäkuukaudesta, vaikka siitä ei erikseen kysytty. Kokemus koti-isyydestä saattaa siksi tässä aineistossa olla laajempikin. Avovastauksissa ja haastatteluissa isät useasti vertailevat osittaisen hoitovapaan tilannetta kokoaikaiseen kotonaoloon.

5.2 Syyt ja perustelut osittaiselle hoitovapaalle

Se, miksi isä osallistuu lastenhoitoon normaalia enemmän, on perheen sisäisen neuvottelun kannalta kiinnostava kysymys. Isiltä kysyttiin kyselyssä, missä vaiheessa he alkoivat pohtia mahdollisuutta osittaiseen hoitovapaaseen tai normaalia suurempaan vastuuseen lastenhoidosta. Yleisin vastaus oli lasten tai jonkun lapsen synnyttyä (28 %). Kolme isää vastasi, että kolmannen lapsen kohdalla he alkoivat miettiä oman panoksen lisäämistä. Seitsemän isää kertoi alkaneensa suunnitella laajempaa hoitovastuuta jo ennen lapsen syntymää. Viiden isän vastauksesta kävi ilmi, että lastenhoitovastuu on luonnollinen tai normaali valinta, jolloin tarkkaa ajankohtaa ei myöskään voi ilmaista.

Olen aina ottanut paljon hoitovastuuta lapsista ja valinnut työni osittain perhe-elämän ehdoilla. (2 lasta, nelipäiväinen työviikko)

Koulunkäynnin aloittaminen sai kolme isää aktivoitumaan. Neljässä tapauksessa edeltävä vanhempainvapaa- tai hoitovapaajakso sai aikaan ratkaisun myös osittaisesta hoitovapaasta.

Kolme isää kertoi vastauksissaan perhettä kohdanneesta kriisi- tai erityistilanteesta, joka vaikutti lastenhoitojärjestelyyn. Masennuksen ehkäisy, lapsesta erillään asuminen ja erityislapsen hoito vaativat isältä erityistä panosta. Myös se, että lapselle ei saatu toivottua hoitopaikkaa, tuotti yhden maininnan.

Vaimon työhön paluu ja/tai omaan työhön liittyvät mahdollisuudet antoivat viidessä tapauksessa pontta päätökselle.

Katselimme kalenteria, koska vaimo on yrittäjä hänen oli 'pakko' palata suht nopeasti töihin ja sitten päätin kysyä pomolta tätä mahdollisuutta (3 lasta, päävastuussa kotihoidosta)

Yksi haastateltava kertoi perheen lastenhoitosysteemin syntyneen lähes sattumalta, kun he olivat tutustuneet kiinnostavaan perheeseen, jossa molemmat vanhemmat olivat olleet kotona vanhempainvapaan ajan. Niinpä haastateltavan perhe oli tehnyt samoin, ja sen jälkeen isä oli jatkanut osa-aikatyössä äidin jäädessä vielä hoitovapaalle.

Kyselyssä haluttiin selvittää, voivatko lähipiirissä olevat mallit vahvistaa omaakin päätöstä osittaisesta hoitovapaasta. On tutkittu, että sitoutuneet isät pitävät vertaisiaan roolimalleina useammin kuin heikosti sitoutuneet isät, tosin he antavat malleille pienemmän positiivisen merkityksen (Masciadrelli – Pleck – Stueve 2006: 32). Aineiston perusteella mallit ovat voineet vaikuttaa ratkaisuun, sillä neljäsosa kertoi tuntevansa jonkun samassa tilanteessa olleen, jolta on saanut tukea ratkaisuun, vaikka kaikkien lapsiperheiden mittapuulla osittainen hoitovapaa on vielä tilastojen mukaan suhteellisen harvinaista (Kelasto-raportit 2010).

Kyselyssä pyydettiin mainitsemaan kolme tärkeintä syytä jäädä osittaiselle hoitovapaalle tai osa-aikatyöhön. Syitä ja perusteluja perheen lastenhoitojärjestelylle esitettiin muuallakin kyselyn vastauksissa, ja haastattelut syvensivät vielä taustoja, jotka vaikuttivat perheen valintoihin. Ensin esitellään isien mainitsemat tärkeimmät syyt yhden kyselyn kysymyksen vastausten perusteella. Sitten syvennetään perheiden ratkaisuja muiden kohtien ja haastattelujen valossa.

Kaksi tärkeintä syytä osittaiselle hoitovapaalle erottuivat selkeästi muista. Aika lapsen kanssa oli kolmen tärkeimmän syyn joukossa noin puolella vastaajista. Sen lisäksi asiaa korostettiin monissa muissakin vastauksissa kyselyssä. Toiseksi tärkein syy liittyi lapsen hyvinvointiin. Lapselle haluttiin lyhyempi päivä tai kevyempi viikko päiväkodissa. Muut tärkeimmät syyt hajaantuvat 20 muuhun erilaiseen syyhyn, joka kuvaa kokemusmaailman ja perheen sisäisen tärkeysjärjestysten moninaisuutta.

Taulukko 5. Tärkeimmät syyt osittaiselle hoitovapaalle tai osa-aikatyölle

Syy	Määrä	% vastaajista
Saa viettää aikaa lapsen kanssa	19	49
Lapselle lyhyempi päivä tai kevyempi viikko päivähoidossa	10	26
Helpotusta työntekoon	6	15
Lisääntynyt vapaa-aika/harrastukset tai oma-aika	6	15
Kotihoidon kannattaminen	6	15
Saa viettää aikaa perheen kanssa	5	13
Muu työhön liittyvä perustelu	5	13
Halu osallistua lasten kasvattamiseen tai kasvun ja kehityksen seuraaminen	5	13
Tasa-arvo tai vastuun jakaminen	5	13
Vaihtelua työntekoon	4	10
Aikaa arjen pyörittämiseen/kotitöihin	4	10
Lapsen koulunkäyntiin liittyvät syyt	4	10
Perheen talouteen liittyvät perustelut	4	10
Mahdollisuus järjestyi	4	10
Ei halua lasta päiväkotiin liian pienenä	3	8
Puolisoon liittyvät syyt	3	8
Arjen aikataulujärjestelyt	3	8
Muut syyt	3	8
Isä-lapsisuhteen muodostaminen	2	5
Lapsen hyvinvointi	2	5
Halu olla kotona	2	5
Perhearvot	2	5

Tärkeimmät syyt osittaiselle hoitovapaalle voi tiivistää viiteen eri luokkaan, jotta saada esille taustalla oleva toimija tai motivaatio. Lapsilähtöisiä syitä ovat mm. aika lapsen kanssa ja lasten päivähoidon tai kouluun liittyvät syyt. Isäehtoisia ovat isän omaan ajankäyttöön tai työssä jaksamiseen liittyvät syyt. Samoin se, että isä on tarttunut mahdollisuuteen, joka järjestyi. Isäehtoisuus toteutuu myös perusteluissa, jossa isä haluaa muodostaa toimivan isä-lapsisuhteen tai haluaa olla kotona. Arvoihin liittyvät syyt ovat tasa-arvosyyt, perhearvot ja kotihoidon kannattaminen. Äitilähtöisiä syitä ovat puolisoon liittyvät syyt. Perheen arkeen liittyvät syyt kokoavat alleen aikataulu- ja arjen pyörittämiseen liittyvät perustelut.

Taulukko 6. Tärkeimmät syyt osittaiselle hoitovapaalle. Osuus kaikista esitetyistä perusteluista (N=110)

Tärkeimmät perustelut osittaiselle hoitovapaalle	Määrä	% vastauksista
Lapsilähtöiset syyt	43	40
Isäehtoiset syyt	29	27
Perheen arkeen liittyvät syyt	16	15
Arvoihin liittyvät syyt	13	12
Ätilähtöiset syyt	3	3
Muut syyt	3	3

Jokaisen vastaajan oli mahdollista mainita kolme tärkeintä syytä osittaiselle hoitovapaalle. Näitä vastauksia kertyi yhteensä 110. Lapsilähtöiset ja isäehtoiset syyt muodostavat osittaisen hoitovapaan perustelujen ytimen. Tärkeintä valinnassa on lapsen etu, mutta sen mahdollistaa isän omaan elämään liittyvät tekijät ja aktiivinen tarttuminen mahdollisuuteen. Isien mainitsemisessa tärkeimmissä perusteluissa ei ole kovin suurta osuutta puolison tarpeista nouseville syille. Tasa-arvo ja vastuunjakaminen ovat enemmänkin ihanteita, joille syntyi oma luokkansa.

Haastateltavat pohtivat syytä omaan valintaansa omien sanojensa mukaan luontaisuuden, kutsumuksen, hoivavietin tai isän roolin kautta. Osittainen hoitovapaa tuntui sopivan parhaiten omaan rooliin. Isät vertasivat osittaista hoitovapaata ja kokoaikaista kotiisyyttä oman jaksamisensa ja aiemman kokemuksensa kautta kuitenkin tullen keskenään eri johtopäätöksiin. Koti-isyydestä haastateltavat kertoivat mm. näin:

Ehkä sit pitäis olla jotenkin semmonen vielä luontasempi kutsumus siihen asiaan, koska ei se lastenhoito tosiaan ylipäättäen kevyttä hommaa ole, vaikka nyt ne oliskin itekseen, jos siin on tosiaan useampi lapsi vielä. Sit yleensä vielä ne väsyvät ja nujakoi kaikkee tämmöstä niin kyl se. Ei se niin kevyttä hommaa oo se paimentaminen. (H1)

Sanotaan, että se oli semmonen sopiva aika se toukokuusta joulukuun loppuun. Että sen jälkeen, jos ois pitänyt vaikka jäädä kokopäiväseks kotiin, niin se ei ois ollut mulle se oikee rooli. Mut tos näki sen minkäläistä se on, niin ymmärtää enemmän semmosia, jotka on kotona. (H4)

Osa-aikatyöhön kokoaikaiselta perhevapaalta siirtynyt isä kuvasi myös vaihtoehtojaan:

mut tota olisin mäkin tavallaan voinut hyvin jäädä (kokonaan) hoitovapaalle, jos vaimon olis täytynyt mennä töihin. Tai oltais voitu jakaa se, mut menee luontevammin näin kun, mulla on kuitenkin korkeempi palkka, mitä vaimolla olis. (H3)

Lammi-Taskulan (2007) koti-isiä koskevassa tutkimuksessa äitien ymmärtäminen oli yksi koti-isien kuvaama seuraus omasta valinnastaan. Halu auttaa puolisoa korostui ja se näkyy myös tässä aineistossa yhtenä syynä tai perusteluna osittaiselle hoitovapaalle. (Lammi-Taskula 2007: 105–106.)

Haastatteluissa isien omat lapsuuden kokemukset toimivat perusteluna ja mallina omalle valinnalle. Isät viittasivat mielikuviinsa eri hoitomahdollisuuksista ja niiden vaikutuksesta lapseen.

Antaa ehkä vähän perspektiiviä siihen, no osittain se voi tulla sieltäkin tosiaan: mullahan oli silleen, et äiti oli kotona et silloin kun me olitiin, tai oli nyt oikeestaan kokoajanhan se oli kotona sitten kun oltiin viel kouluiässäkin niin se oli kotona ei se käynyt töissä nii. (H1)

niin en tiiä, ei me siitä silleen aktiivisesti enemmälti keskusteltu, että siinä on ollut takana se ajatus itellään et, ja on ollut vaimollakin(nimi)et laitoshoido aikaa olis mahdollisimman vähän, et olis sitä omaa kotona oloaikkaa, että kumminkin sit tulee koulu ja tämmöset vastaan, et sithän sitä on joka tapauksessa tämmöses systeemissä sisällä. Mikä nyt on sitten paras ja mikä ei. Oon ehkä ajatellut niin, että toisaalta se voisi olla paras. On niinku vähemmän sitä päivähoitoaikkaa. Mutta kyllä ne sit sielläkin toisaalta viihtyy, että se varmaan riippuu aika paljon siitä päivähoitopaikastakin sitten, että miten rupee viihtymään että. Kyllä sitten tommonenkin tavallaan (lapsen nimi) ikänsäkin ei se vasta oo kun kolme nii, ehkä se sit vähän kaipaakin sitä niitä leikkikavereitakin. Siinä mieles ehkä kun vanhempi lapsi oli nuorempi eikä ollut päiväkodissa sit oli näitä kerhoja niin seurakunnan sellanen lyhyt kerho kerran tai pari viikossa, nii se varmaan oli toisaalta hyvä, nii jos se ei ois päivähoidossa, niin ehkä semmosessa olis kuitenkin hyvä käydä. (H1)

Sen lisäksi, että päivähoidossa lapsen viettämää aikaa haluttiin rajoittaa, myös sen valinta osoittautui haastatteluissa merkitykselliseksi.

Kaksi ensimmäistä lasta oli perhepäivähoidossa niinku vuoden verran ja sit syntyy tää kolmas lapsi ja vaimo oli siinä kotona jonku aikaa ja tota vähän niiku kynsin ja hampain oltiin päiväkotiin laittamassa, koska se perhepäivähoito oli tosi hyvä ja lapset tykkäs olla siellä. Mutta kolme lasta on hankala, eikä oltais enää sille samalle hoitajalle saatu ja (paikkakunnan nimi) päivähoitopaikat on niin kortilla, että meillä ei ollut mahdollista kuin siihen yhteen päiväkotiin laittaa ne lapset. Se on osoittautunut joka suhteessa tosi hyväksi, et siel on hoito hyvää ja se on viihtyisä ympäristö, ja se on puolesta välissä vaimon työmatkaa, joka on noin kolme kilometriä, eli se ei logistisesti voisi olla enää parempi. (H2)

Kyselyssäkin joillekin isille osittaisen hoitovapaan syy oli lapsen pitäminen kotona riittävän pitkään. Lisäksi yhdessä tapauksessa syyksi isä kertoi:

Sopivaa päivähoitopaikkaa ei saatu (sama kuin vanhemmalla lapsella) (2 lasta, 30 h työviikko)

Aineistosta löytyi myös hoitojärjestelyjen ja perustelujen kannalta poikkeava isä. Isä lyhensi työviikkoaan neljään päivään, mutta lapsi oli kuitenkin kokopäivähoidossa viikon jokaisena arkipäivänä. Syyt ratkaisulle löytyivät isän jaksamisesta. Oman työn kuormittavuuden yhdistäminen lapsenhoidon kuormittavuuteen tuntui liian raskaalta, joten järjestely mahdollisti isän perustelujen mukaan oman jaksamisen.

5.3 Osittainen hoitovapaa ja perheen talous

Taloudelliset tekijät nousivat omaksi teemakseen kyselyaineiston analyysissä. Kyselyssä kysyttiin, mitkä taloudelliset seikat vaikuttivat päätökseen lapsenhoitojärjestelyissä. Aineiston isistä 10 koki, että taloudellisilla seikoilla ei ollut merkittävää vaikutusta heidän perheensä lastenhoitojärjestelyyn. Sen lisäksi 7 isää totesi, että tulojen pienenemisestä huolimatta perheen tulot ovat riittävät. Sopivasti mitoitettut asumiskulut (4 mainintaa) ja kulutuksen suhteuttaminen tuloihin (3 mainintaa) mahdollistivat taloudellisesti osittaisen hoitovapaan. Neljästä vastauksesta nousi esiin myös taloudellinen tiukkuus.

Tulimme juuri ja juuri toimeen hieman pienemmällä palkalla. (2 lasta, nelipäiväinen työviikko, vaimo kotona toisen lapsen kanssa)

Kelan maksama tuki mainittiin neljässä vastauksessa, joista kahdessa sen koettiin mahdollistavan hoitojärjestelyn. Neljä vastaajaa mainitsi verovaikutuksen.

Verotus. Meillä on puolison kanssa suunnilleen sama palkka. Jos toinen hoitaisi kotona lapsia kokoaikaisesti, niin kokoaikaisesti töissä käyvän palkasta jäisi paljon vähemmän rahaa verojen jälkeen kuin järjestelyssä jossa molemmat käyvät osa aikaisesti töissä. Eli perheen vuositulot ovat paljon korkeammat vuositasolla kun kumpikin käy töissä osa aikaisesti. (2 lasta, vanhemmat hoitavat vuorotellen kotona)

Perheen äidin panos työelämässä mainittiin kolmessa vastauksessa.

Kun vaimo palasi hoitovapaalta töihin, hänen palkkansa kompensoi hyvin sen, mitä minulta jäi puuttumaan. (2 lasta, 4 päiväinen työviikko, äidillä myös osa-aikatyö)

Kahdessa vastauksessa todettiin tulevaisuuden työtilanteen olevan niin hyvä, että vastaaja uskalsi jättäytyä osittaiselle hoitovapaalle. Kolmessa vastauksessa nostettiin perhearvot taloudellisen ajattelun yläpuolelle.

Ajamme vanhalla autolla ja asumme vaatimattomasti. Pidän tärkeämpänä lapsen kanssa olemista kuin esimerkiksi hienon auton tai oman asunnon ostamista. (1 lapsi, 6 -tuntinen työpäivä, vaimo kotona lapsen kanssa)

5.4 Isien kokemuksia osittaisen hoitovapaan vaikutuksesta isä-lapsisuhteeseen

Kyselyaineistossa isä-lapsisuhde nousi esiin sekä suoraan kysyttäessä että välillisesti. Kyselylomakkeessa pyydettiin arvioimaan osittaisen hoitovapaan vaikutusta isä-lapsisuhteeseen. Pohdintoja isä-lapsisuhteeseen liittyen esiintyi myös muiden vastausten kohdalla, ja ne on yhdistetty näihin tuloksiin. Isä-lapsisuhteen käsitettä ei määritelty tarkemmin tai pilkottu eri osa-alueisiin, vaan vastaus perustui yleiseen kokemukseen muutoksesta tai vaikutuksesta. Vaikutuksen kokemus on subjektiivinen, ja monen vastaajan mielestä vaikutuksen arvioiminen oli hankalaa. Yksi vastaaja kiteytti useamman lasten kanssa kokonaan kotona olleen ajatuksen:

tähän voisi helposti kirjoittaa jotain tylsiä kliseitä suhteiden lähentymisestä, mutta ihan oikeasti asian arviointi on mahdotonta. fakta on että olen ollut hoitovapaalla sekä osittaisella hoitovapaalla mutta en minä pysty arvioimaan, minkälaiset suhteet minulla olisi lapsiini olisi, jos en olisi näin tehnyt. (2 lasta, 6 -tuntinen työpäivä).

Seitsemän (18 %) isistä koki, että osittaisella hoitovapaalla ei ole ollut erityistä merkitystä isä-lapsisuhteeseen, joko siksi, että kokemus on ollut lyhyt, tai muutenkin aktiivisen lapsen elämään osallistumisen takia. Tästä huolimatta tärkein koettu vaikutus on ollut suhteen lähentymisen kokemus (8 kpl). Suhteen muutosta saatettiin kuvata myös syvempänä (3 kpl), vahvempana (1 kpl), voimakkaampana (1 kpl) tai tiiviimpänä (1 kpl). Yhteensä 36 %:lla isistä oli kokemus suhteen tämänkaltaisesta muutoksesta. Viisi isistä mainitsi yleisesti, että suhde on parantunut. Kahdelle suhteen luottamus oli lisääntynyt.

Isille tärkeä asia oli myös lapsen henkilökohtainen tunteminen myös molemminpuolisesti (7 mainintaa).

varmasti molemminpuoliset henkilöiden tuntemiset ja kommunikaatio on parempaa kuin jos vain näkisi arkisin 2- 3tuntia iltaisin (2 lasta, 1 -päiväinen työviikko)

Neljälle vastaajalle oli merkityksellistä, että he voivat kokea itsensä tasavertaiseksi kasvattajaksi äidin kanssa.

Mahdollisesti olisin myös muodostunut "kakkosvanhemmaksi" kun nyt olemme hyvin tasa-arvoiset hoitajat lasten silmissä. (3 lasta, molemmilla vanhemmilla 4 -päiväinen työviikko)

Runsas yhdessäolo lasten kanssa tuo eteen myös monenlaisia negatiivisia tunteita tai haasteellisia kokemuksia. Seitsemässä vastauksessa kerrottiin lasten kiistatilanteista ja lasten kiukuttelusta.

Luonnollisesti myös kiistatilanteita syntyy enemmän, eli suhde on sillä tavalla "arkipäiväistynyt". (3 lasta, 4 -päiväinen työviikko)

Lapsen kasvun ja kehityksen seuraaminen oli tässä aineistossa todella tärkeä asia lastenhoitovastuussa. Peräti 15 (38 %) isää mainitsi sen lastenhoitovastuun tai osittaisen hoitovapaan positiivisena puolena.

Pääsee seuraamaan lapsen kasvamista ja kehittymistä. (2 lasta, vanhemmat hoitavat vuorotellen kotona)

Lapsen seura ja yhdessä olo tekemisineen ja leikkimisineen oli tärkeää 10 vastaajalle. Vaikka isän tapaa olla yhdessä lapsen kanssa kuvataan usein leikin kautta, tässä kyselyaineistossa oli vain viisi mainintaa isän leikkimisestä lapsen kanssa. Toki maininnat yhdessä olostakin lapsen kanssa sisältävät varmasti leikkimistä, mutta se ei noussut kovin merkitykselliseksi tässä aineistossa.

Vuorovaikutus lapsen kanssa keskustelujen ja kuuntelemisen muodossa oli tärkeää neljälle isälle. Lapsen kiintymyksenosoitukset mainitsi kaksi isää. Lammi-Taskulan (2007: 106) tutkimuksessa hyvän suhteen luominen lapseen oli toiseksi tärkein syy koti-isäksi jäämiselle. Tässä aineistossa kokemus koti-isyydestä on sen verran yleinen, että hyvä suhde voi olla vastaajille myös itsestäänselvyys.

Kyselyssä kysyttiin myös, mitä hyötyjä isä koki saavansa osittaisesta hoitovapaasta itselleen. Yhdeksän isää vastasi, että aikaa lapsen, lasten tai perheen kanssa. Hyvä isä-lapsisuhde on tämän aineiston mukaan rikkaus myös isälle. Kolme vastaajaa odotti panostuksen lapsiin olevan pitkällä tähtäimellä tärkeää lasten itsensä ja isän kannalta.

Osuuteni lastenhoidossa on lisääntynyt ja vaimon vähentynyt. Uskon tämän vaikuttavan positiivisesti lasten ja minun väleihin sekä heidän myöhempään kehitykseensä. (3 lasta, 6-tuntinen työpäivä).

Kaksi vastaajaa kertoi muuttuneista elämän tärkeysjärjestyksistä:

Huomaa paremmin asioiden tärkeysjärjestyksen, töitä ehtii kyllä tehdä elämässä. (2 lasta, 4-päiväinen työviikko, äidillä myös osa-aikatyö)

Kyselyssä kysyttiin, mikä on haastavinta lastenhoitovastuussa. Tässä kyselyn kysymyksessä vastaukset jakautuivat erityisen paljon. Monetkaan vastaukset eivät liittyneet

suoraan isä-lapsisuhteeseen toisin kuin kysyttäessä, mikä on parasta lastenhoitovastuussa. Vaikuttaisi siltä, että lastenhoitovastuun haasteet tulevat nimenomaan isä-lapsisuhteen ulkopuolelta, vaikka myös lapsen arkeen liittyvät asiat aiheuttavat haasteita. Ulkopuolelta tulevia haasteita olivat ajankäyttöön ja sen jakamiseen liittyvät tekijät (6 mainintaa) sekä puolison vaatimukset tai kokemus, ettei ole tasa-veroinen puolison kanssa (5 mainintaa). Lastenhoitovastuun haaste on isien mukaan myös työn määrä (5 mainintaa). Myös elämänpiirin kapeneminen mm. sosiaalisten suhteiden kautta sai mainintoja.

laajentaa ympyröitä pois kotinurkista ja lähteä reippaasti tekemään muitakin asioita, yksin, lapsen kanssa ja perheen kanssa (2 lasta, molemmilla vanhemmilla 4 -päiväinen työviikko, isovanhemmat hoitaa lapsia kolmena päivänä kotona)

Kaventaa sosiaalisia suhteita kavereihin. (2 lasta, 30 h työviikko, vaimo toisen lapsen kanssa kotona)

Lasten kasvattamiseen liittyvät maininnat eivät saaneet yhtä yhteistä nimittäjää, mutta haastavaksi mainittiin lasten kasvatus yleensä (3 kpl), tasapuolisuus (1 kpl), rajat ja johdonmukaisuus (1 kpl), eri-ikäisten lasten erilaiset tarpeet (1 kpl) ja lasten vaativuus (1 kpl). Paletti-tutkimuksessa todettiin nykyperheiden kasvatustyylin olevan pääasiassa auktoratiivinen eli neuvotteleva, lapsilähtöinen vanhemmuustyyli, joka omalta osaltaan vaatii vanhemman ja lapsen hyvää vuorovaikutusta. Tutkimus kuitenkin osoitti, että vanhemmat eivät väsymys- ja stressitilanteissa noudata korostamaansa kasvatustyyliään (Kivijärvi – Rönkä – Hyväluoma 2009: 48–58.) Kyselyssä sama ilmiö tuli esiin isien vuorovaikutusta koskevista kommentteista:

yhdessä ollessa isä jaksaa panostaa kasvatukseen hoitamisen lisäksi (1 lapsi, 4 -päiväinen työviikko).

Isä-lapsisuhde muokkaa myös isää itseään. Kyselyvastauksista nousi osittaisen hoitovapaan koettuja vaikutuksia myös isän persoonaan. Itseluottamuksen kasvusta ja onnistumisen tunteista lastenhoidossa kertoi seitsemän isää. Muita yksittäisiä positiivisia mainintoja olivat: isän roolin kehitys, kehittyminen ja kasvaminen ihmisenä ja oman käytöksen arvioinnin oppiminen. Persoonaan liittyviksi haasteiksi nousi kärsivällisyys, rooli isänä ja ristiriitatilanteissa tunteiden hallinta, mutta näistä oli vain muutamia mainintoja. Virkeys, energia ja henkinen läsnäolo olivat myös isille itselleen koituvia osittaisen hoitovapaan vaikutuksia.

Haastatteluissa syvennettiin kyselyn antamaa kuvaa isä-lapsisuhteesta pyytämällä isiä kertomaan, onko isän ja äidin lasten kanssa viettämä aika samanlaista. Kaikkien isien vastauksista nousi esiin perushoivan tärkeys, joka ei eroa sen mukaan, onko antajana äiti vai isä imetystä lukuun ottamatta. Kaikilla haastatelluista oli 0–3-vuotiaita lapsia. Tässä ikäryhmässä perushoiva erityisesti korostuu. Äidin aikaa ja isän aikaa pohdittiin haastatteluissa kotitöiden ja lasten kanssa leikkimisen kautta. Osa haastatelluista koki, että kotityöt vievät aikaa isä-lapsisuhteelta. Leikkiminen ei ollut haastatteluissa vain isille varattua toimintaa, vaan isä saattoi kokea äidin parempana leikkijänä. Toinen puolestaan koki äidin parempana askarteluissa, jotka olivat mieleisiä lapsille.

Halmeen tutkimuksessa isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo ja työn ja perheen yhteensovittaminen näyttäytyy isän ja lapsen yhteisenä aikana ja emotionaalisena suhteena. Keskimäärin isät ovat arkipäivänä tunnin aktiivisesti yhdessä leikki-ikäisten lapsensa kanssa ja neljä tuntia saatavilla. (Halme 2009: 80.) Vaikka kyselyssä tai haastatteluissa ei tutkittukaan yhdessäolon ajanmäärää, useammassa vastauksessa arki-ilta koettiin lyhyeksi. Lapsen kanssa aktiiviseen yhdessäoloon halutaan panostaa silloin, kun isä on kotona.

Ja mä yritän nyt kun mä oon töissä niin olla sitten sitä vapaa-aikaa enemmän lapsen kanssa, kuin jos mä nyt kokoajan tekisin jotain kotitöitä niin ja vaimo olis lapsen kanssa verrattuna siihen, niin yritän vähän mahdollisuuksien mukaan lapsen kanssa. (H3)

Isä-lapsisuhdetta pohdittiin haastatteluissa myös biologisuuden ja luonnollisuuden näkökulmista:

itellä ei oo koskaan niinku ollut sellaista syvällistä niinku hoivaviettiä niinku voi kuvitella naisella on kun tulee raskaaks ja sil on se lapsi sisällä siellä ja ihan biologisista syistä. Mut tota, mikä jotenkin hyvin kuvaa lapsen ja isän suhdetta on se tosiaan meidän tyttö oli 8 kuukautta kun jäin hoitovapaalle niin varmaan kymmenkuukautisena meillä oli semmonen tilanne että jos tytöllä tuli joku harmitus ja vaikka vaimo oli kotona se ei enää mennytkään vaimon luokse se tuli miun syliin. niin se on aika syvädyttävää että niin nopeesti tapahtuu semmonen niinku vuorovaikutus siinä ja tasa-arvoistuminen siinä. Jos sille lapselle vaan antaa aikaa ja mahdollisuutta se isä pystyy olla ihan tasavertainen lohduttaja. (H2)

vaimo vielä imettää, eli se on sellanen asia, mitä mä en pysty hoitamaan ja tota ehkä se tota ehkä sen imettämisen kautta ja muutenkin nyt kyl siinä huomas selvästi muutoksen kun lähdin töihin ja sitten oon paljon vähemmän lapsen kanssa niin tavallaan se, että kun on joku suru niin kyllä se äiti saa paremmin lohdutettua, mutta tota kyllä sillä tavallaan ihan pärjään lapsen kanssa, mutta tietyt on sellaset just se imettäminen, nyt se on tietty paljon vähäsempää kun aikasemmin, mutta tota niin niin on tiettyä asioita mitä mä en pysty hoitamaan. (H3)

Imetys tuli esiin melkein kaikissa haastatteluissa ja yksi muukin isä mainitsi siitä kyselyssä. Imetys asettaa suositusten perusteella tietyt rajoitukset äidin poissaololle ja isän mahdollisuuksille toimia täyspainoisena hoitajana alle vuoden ikäisille lapsille. Lammi-Taskulan (2007: 103) mukaan imetys liittyy hyvän äidin ihanteeseen ja vaikuttaa myös perheen valintoihin perhevapaisiin liittyvissä asioissa.

Ainoastaan yhdessä haastattelussa isän ja lapsen läheisen suhteen pitkäaikaiset vaikutukset nousivat keskusteluun, muissa liikuttiin lähinnä nykyhetkessä tai aiemmissa kokemuksissa.

Mä jotenkin ajattelen sitä pitkälle että, mitä enemmän mä oon ihan pienestä asti lapsen kanssa niin sitä läheisemmäksi se suhde varmasti automaattisesti muodostuu, jos ei nyt tuu mitään kummempia kriisejä. Että sitä ei voi sit enää teini-iässä ruveta rakentamaan sitä suhdetta lapseen. Se on eräällä tavalla niinku tietonenkin päätös, että haluan niinku tosi paljon olla mukana lapsen elämässä ja en tiedä jotenkin niinku mä aattelen, et on tärkeä tiettenkin, jos pystyis mitenkään niinku auttaa lapsen itsetuntoa niinku parantamaan miten nyt ikinä vaan niinku pystyy sen tekemään. Et, jos pystyis kasvattamaan lapsen jolla on hyvä itsetunto, sitten niinku pärjää hyvin tässä maailmassa mitä sitten ikinä lapsi päätyykin tekemään ja lasta voi niinkun tukea sillälailla että on paljon läsnä. Lapsen kanssa niinkun haluan yrittää olla paljon läsnä lapsen kanssa. (H3)

5.5 Isien kokemuksia perheen sisäisestä työnjaosta osittaisen hoitovapaan aikana

Perheen sisäistä työnjakoa selvitettiin Kelan ja Stakesin yhteisen perhevapaakyselyn mittaria käyttäen. Ensiksi kotitöiden jakautumista tarkastellaan niiden isien vastausten keskiarvoilla, joilla on kokemusta osittaisesta hoitovapaasta vuoden 2010 ajalta tai sen jälkeen (Taulukko 7). Tällaisia vastaajia oli aineistossa 26 kpl. Rajaus syntyi, koska monet vastaajat kertoivat kotitöiden jaon muuttuvan aina elämäntilanteen myötä, ja monessa perheessä eri vanhempien osittaiset ja kokoaikaiset hoitovapaat ovat vaihdelleet useaan otteeseen. Rajauksella parannetaan tulosten luotettavuutta. Toisaalta kaikkien vastausten keskiarvot olivat samansuuntaisia (Taulukko 8) ja 44 % isistä koki, ettei osittaisen hoitovapaan johdosta ole tapahtunut muutoksia perheen työnjaossa. Monet mainitsivat, että suurempi vastuu kotitöistä on sillä, joka kulloisenakin hetkenä on kotona, ja että vastuut ovat tasoittuneet osittaisen hoitovapaan aikana.

Totta kai vastuuta on aina enemmän sillä, joka on kotona. Meillä on vuoroteltu sen mukaan, miten on töitä saatu. Harvoin on ollut molemmilla yhtä aikaa töitä. (3 lasta, päävastuussa kotihoitosta, 7 -tuntinen työviikko)

vastaukset koskevat aikaa kun olin osittaisella hoitovapaalla ensimmäisen lapsen kanssa. tällä hetkellä vaimo on kotona toisen lapsen kanssa ja minä töissä. tätä hetkeä koskevat vastaukset olisivat aivan erilaiset. syksyllä jään taas kokonaan

hoitovapaalle toisen lapsen kanssa. silloin vastaukset muuttuvat jälleen. (2 lasta, 6 -tuntinen työpäivä)

Kotityölistassa oli lueteltu 22 erilaista kodin- ja lastenhoitoon liittyvää tehtävää. Töiden jakautuminen kokonaisuutena oli erittäin tasaista. 52 %:sta töistä huolehtivat molemmat yhtä paljon, 22 %:sta töistä huolehti lähinnä isä yksin tai lähinnä yksin ja 20 %:sta töistä teki äiti yksin tai lähinnä yksin. 1 % perheen töistä teki joku perheen ulkopuolinen joko korvauksetta tai korvausta vastaan. 5 % töistä oli sellaisia, jotka eivät kosketaneet kohderyhmän perheitä.

Taulukko 7. Kotitöiden jakautuminen osittaista hoitovapaata pitävien isien perheissä (n=26)

	Isä tai lähinnä isä	Molemmat yhtä paljon	Äiti tai lähinnä äiti	Joku muu tai ei kukaan
ruuan valmistus arkisin	27 %	35 %	39 %	0 %
ruokaostosten teko	19 %	58 %	23 %	0 %
lasten ruokailuista huolehtiminen	12 %	81 %	8 %	0 %
astioiden pesu	35 %	58 %	8 %	0 %
pyykinpesu	24 %	12 %	62 %	0 %
lasten vaatehankinnat	0 %	15 %	85 %	0 %
lasten pukeminen	15 %	65 %	16 %	4 %
vaatteiden silittäminen	12 %	23 %	35 %	31 %
lasten peseytyminen	12 %	81 %	8 %	0 %
siivous (esim. imurointi)	12 %	54 %	19 %	15 %
kodin pienet korjaustyöt	81 %	15 %	0 %	4 %
roskien vieminen	35 %	62 %	0 %	4 %
laskujen maksaminen	35 %	50 %	15 %	0 %
pihatyöt	20 %	50 %	4 %	27 %
lasten nukuttaminen	12 %	85 %	4 %	0 %
lasten yöheräilyt	27 %	54 %	15 %	4 %
vaipan vaihtaminen	4 %	65 %	4 %	27 %
lasten kanssa leikkiminen	19 %	77 %	4 %	0 %
lasten neuvolakäynnit	12 %	46 %	42 %	0 %
lasten lääkärikäynnit	16 %	62 %	19 %	4 %
lasten vieminen/hakeminen päivähoitoon	35 %	42 %	12 %	12 %
Keskiarvo	22 %	52 %	20 %	6 %

Lapsiin liittyvät päivittäiset rutiinit olivat sellaisia, joihin perheissä yleensä molemmat vanhemmat osallistuvat yhtä paljon. Niitä ovat lasten ruokailuista huolehtiminen, lasten

peseytyminen, lasten nukuttaminen ja lasten kanssa leikkiminen. Yhteenlaskettuna tässä aineistossa isillä on niistä kuitenkin hieman suurempi vastuu kuin äideillä.

Kotitöistä isien päävastuulla on kodin pienet korjaustyöt. Äitejä enemmän isät osallistuvat oman kokemuksensa mukaan astioiden pesuun, roskien viemiseen, laskujen maksamiseen, pihatöihin, lasten yöheräilyihin ja lasten viemiseen ja hakemiseen päivähoidosta.

Äitien päävastuulla on puolestaan lasten vaatehankinnat ja pyykinpesu. Keskimäärin äidit tekevät useammin ruokaa arkin, vastaavat ruokaostoksista, vaatteiden silittämisestä, siivouksesta ja lasten neuvolakäynneistä.

Tässä aineistossa kotitöiden sukupuolittainen tehtävänjako näyttää samantapaiselta kuin Lammi-Taskulan ja Salmen (2009a) perhevapaita koskeneessa tutkimuksessa, mutta tässä aineistossa työt ovat keskimääräisesti tasaisemmin jakautuneet. Pyykinpesu ja lasten vaatehankinnat olivat molemmissa tutkimuksissa pääasiassa äitien vastuulla. Pyykinpesusta vastasi pääasiallisesti perhevapaatutkimuksessa 82–87 % äideistä, kun tässä aineistossa 62 % äideistä. Vaateostokset olivat perhevapaatutkimuksessa 89 %:sti äitien harteilla ja tässä aineistossa 85 %:sti. Kodin pikkukorjaukset olivat isien ilmoittamana perhevapaatutkimuksessa 88 %:sti isien vastuulla ja tässä aineistossa 81 %:sti. Osittaisen hoitovapaan vaikutus näkyy ruoanlaiton tasaisemmassa jakautumisessa puolisojen välillä. Tässä aineistossa 39 % äideistä oli päävastuussa siitä, kun taas perhevapaatutkimuksessa peräti 72–77 %. Päiväkotiin viemisestä perheet huolehtivat perhevapaatutkimuksessa 57–58 % perheistä molemmat yhtä paljon, kun taas tässä aineistossa isät ottavat siitä suuremman vastuun. (Salmi – Lammi-Taskula 2009a: 54.)

Aineisto näyttää kotitöiden jaossa erilaiselta, kun sen jakaa äidin ja isän kotityöpanoksen mukaan. Näissä vastauksissa on otettu huomioon kaikki 39 vastaajaa. Perheet on ryhmitelty taulukon 4 mukaan, jossa arkivastuulliset isät ovat niitä, jotka lyhentävät työaikaansa äidin ollessa kokoaikatyössä. Vastuunjakajat ovat niitä perheitä, joissa molemmat vanhemmat käyttävät suunnilleen saman ajan työelämän ja perheen parissa.

Taulukko 8. Kotitöiden jakautuminen äidin ja isän työpanoksien suhteen mukaan

Kotitöiden tekijä	Arkivastullisten isien perheet (n=18)	Vastuunjakajien perheet (n=15)	Keskiarvo koko aineistossa (n=39)
Isä tai lähinnä isä	27 %	17 %	22 %
Molemmat yhtä paljon	50 %	55 %	51 %
Äiti tai lähinnä äiti	16 %	24 %	20 %
Joku muu tai ei kuukaan	8 %	4 %	7 %

Taulukon 8 mukaan perheissä, joissa molemmat lyhentävät työaikaansa, kotityöt painottuvat enemmän äidille kuin isälle. Jos vain isä lyhentää työaikaansa, hän kantaa myös merkittävämmän vastuun kotitöistä.

Arjen pyörittämisen tematiikka nousi esiin aineistosta, joten siitä keskusteltiin myös haastatteluissa. Kyselyssä neljä isää kertoi, että osittainen hoitovapaa on vähentänyt kiireen tuntua. Sujuvampi arki ja arjen rutiinien arvostus tuli esiin kolmessa vastauksessa. Joukossa oli kaksi kokemusta siitä, että työajan lyhentäminen helpottaa nimenomaan arjen askareista selviämistä.

Viikonlopun ajankäytön tehostamista viikonlopun viettoon, ei rästiarkihommiin. (2 lasta, 6 -tuntinen työpäivä)

Yksi isä totesi, että kotityöpaine muilta kuin kotipäiviltä keveni. Kolme isää kertoi, että osittainen hoitovapaa keventää vaimon taakkaa, ja kaksi isää kertoi ymmärtävänsä paremmin puolisoaan, joka on ollut kotona. Kolmesta vastauksesta välittyi lapsiperhearjen täysi työllistyvyys.

On aivan eri asia "hoitaa" lasta iltaisin töiden jälkeen kuin pyörittää koko ruljansia 24h kolmen lapsen kanssa, niin hyvässä kuin pahassa :) (3 lasta, 3-4 -päiväinen työviikko)

Kotityöt ja lastenhoito kuuluvat sisällöllisesti yhteen vastausten perusteella. Haastavin tekijä lastenhoitovastuussa onkin kyselyn mukaan työn määrä ja muut kotityöt (7 mainintaa). Yhden haastateltavan vastauksessa käy ilmi vanhempien erilaiset näkemykset lastenhoitovastuusta ja työnmäärästä.

kyl meil ei nyt voi sanoo riitoja, mutta tuli niiku vaimon kaa erimielisyyksiä tai keskusteluja nimenomaan siitä ajankäytöstä. Että silloin kun ite oon lasten kaa niin oli aika totaalisesti lasten kanssa, jolloin niin ku kotihommat jäi enemmän tai vähemmän retuperälle, mut silloin kun vaimo on kotona niin se kyl hoitaa ruoanlaiton, pyykinpesut siinä ja lapset niinku tulee siinä mukana, jos tulee. Et sekin on vähän semmoista totuttelua ja tasapainoilua, et saa ne niinku rutiinihommat

hoiottua siinä et ku kuka hyvänsä viihtyy lasten kanssa, jos vaa leikkii niiden lasten kans eikä tarvii mistään muusta välittää.(H2)

5.6 Isien kokemuksia osittaisesta hoitovapaasta työelämän käytäntönä

Kyselyn perusteella isät kokivat, että työpaikan suhtautuminen osittaiseen hoitovapaaseen on ollut pääasiassa hyvää. Esimiehistä 55 % suhtautui osittaiseen hoitovapaaseen hyvin, 21 % melko hyvin ja 13 % neutraalisti. 3 % esimiehistä suhtautui puolestaan melko varautuneesti ja 8 % hyvin varautuneesti. Yksi aineiston isä kertoi, että joutui keskeyttämään osittaisen hoitovapaansa esimiehen suhtautumisen takia, koska kyseessä oli määräaikainen työsuhde.

Isien kokemusten mukaan työkaverien suhtautuminen osittaiseen hoitovapaaseen oli myös hyvää. 50 % suhtautui osittaiseen hoitovapaaseen erittäin hyvin, 37 % melko hyvin ja loput 13 % neutraalisti.

Esimies lupasi aina vapaan, vaikka minkälaisen, kunhan kerroin tarpeeni. Toisia työntekijöitä poissaolo luonnollisesti kuormittaa enemmän, ei esimiestä niinkään. (3 lasta, päävastuussa kotihoidosta, 7 -tuntinen työviikko)

Esimies hoitovapaapäätöstä tehtäessä viiden lapsen äiti joka myös itse harkitsessa samaa. Myöhemmin esimiehen vaihduttua uudelta palautetta, että "työllistämisen projekteissa vaikeampaa". Siis subjektiivisia näkemyseroja esiintyy. (3 lasta, 4 -päiväinen työviikko)

Haastatteluissa esimiehen merkitys osittaisen hoitovapaan mahdollistajana korostui. Avoin keskustelu esimiehen kanssa perhetilanteesta ja kokemus siitä, että esimies ymmärtää tilannetta, tuli esiin haastatteluissa. Joidenkin haastateltavien esimies oli itse hyödyntänyt perhevapaita, joten ymmärtämisen kokemus nousi siitä. Yksi haastateltava koki, että esimies ottaa lapsiperheet automaattisesti huomioon. Tämä näkyi mm. siinä, ettei matkatöitä edes tarjottu pikkulasten vanhemmille, vaikka niitä työpaikassa oli tarjolla. Myös esimiehen vastuu osa-aikaisuuden käytännön toteutumisesta tuli esille.

(tärkeää on) sopia lähimmän esimiehen kanssa ja pitää molemmin puolin niin, että esimieskin huolehtii, että ei tuu niinku ylimääräisiä töitä. Jos on joku lista tai joku. Että pitää minkä sovitaan. (H4)

Työyhteisön tottuminen osa-aikatyöhön voi vaikuttaa myös sen organisointiin ja kokemuksiin siitä. Kyselyaineistossa 36 %:ssa työpaikoista on muitakin osittaista hoitova-

paata pitäviä isiä ja 36 %:ssa ei ole. Loput 28 % vastaajista eivät tienneet työpaikkansa tilannetta. Kyselyssä olisi ollut tarpeen kysyä myös työpaikan muista osa-aikatyön tekijöistä sukupuolesta riippumatta. Se olisi vielä selventänyt työyhteisöjen kokemusta osa-aikatyön järjestämisestä.

Osa-aikatyöhön siirtyminen näyttäytyi kyselyaineistossa haastavana. Isistä noin viidesosa koki, ettei heidän työpanoksensa vähentynyt, ja kolmasosa koki, ettei työpanoksen vähentymistä huomioitu esimerkiksi järjestelemällä töitä tai palkkaamalla lisää henkilökuntaa. Lisää henkilökuntaa palkattiin vain 5 %:ssa tapauksista, ja töitä jaettiin muille työntekijöille kolmasosassa tapauksista. 10 isää kertoi avovastauksissa kokemuksistaan, että työtä oli entisen verran, vaikka työaika lyheni ja ansiot laskivat. Toisaalta työn tehostuminen työnorganisoinnin keinona tuli esiin sekä kyselyn avovastauksissa että haastatteluissa.

Mulla silloinen esimies kun jäin osittaiselle hoitovapaalle se naureskeli, että täähän on työnantajalle hyvä et, jos mä oon kolme päivää töissä ja kaks päivää miehen sitte niitä, mites tää ongelma nyt ratkastaan (H2)

Haastatteluissa kysyttiin kokevatko isät, että sukupuolella olisi eroa sen suhteen, miten perhevapaaseen tai lyhennettyyn työaikaan suhtaudutaan. Kaikki vastaajat kokivat, että heillä ei ollut miehenä sen haastavampaa tehdä perhe-elämää koskevia valintoja kuin työyhteisön naisilla.

Töiden määrän ja työajan epätasapaino näkyi kyselyssä kuudessa vastauksessa kokemuksena töistä jälkeen jäämisessä. Myös työyhteisöstä eristäytyminen (2 mainintaa) koettiin hankalana. Työkuorman ajoittainen vaihtelu tuntui kahdesta vastaajasta haastavalta hallita. Töiden kasautuminen ja ylityöt saattavat myös pakottaa pidentämään työaika lähemmäs normaalia. Tämä tuli myös esiin haastatteluissa. Kyselyssä kolme isää kertoi siitä, että osa-aikainen ei voi tehdä kaikkia töitä.

Työssäni ei voida antaa hoidettavakseni projekteja, jotka vaativat jatkuvaa paikalla olemista tai tavoitettavuutta. Kankeimmat työpaikat eivät suostu ottamaan töihin osa aikaisuutta haluavaa työntekijää. (1 lapsi, joka toinen viikko töissä)

Tämä voi vaikuttaa myös työuraan negatiivisesti (3 mainintaa). Toisaalta yksi vastaaja toivoi, että saisi tästä elämänvaiheesta jaksamista pitkään työuraan.

Työn ja perheen tasapaino kuitenkin toteutui monella kyselyaineiston isällä. Työssä jaksamisen paraneminen tai työstressin väheneminen oli 13 %:lla kokemus. Myös vaih-

telun saaminen kotona olemiseen sai maininnan. Työn ja kodin parempi balanssi mainittiin, samoin että osittainen hoitovapaa auttaa irrottautumaan kiireestä tai katkaisee työputken.

työn kuormittavuus on pienempi. Lastenhoidon kuormittavuuden pysyessä entisellään. (1 lapsi, 4 -päiväinen työviikko).

Haastatteluista työssä jaksamisen teema nousi myös esille. Kotoa saatiin vaihtelua työlle ja työstä kodille. Kokopäiväinen arjen pyörittäminen kotona olisi rankempi vaihtoehto.

Kyselyaineiston isien mukaan työpaikoilla oli seuraavia perhe-elämää tukevia käytäntöjä: Joustava työaika oli 87 %:lla vastaajien työpaikoista. Työaikapankki, joka mahdollistaa ylityötuntien keräämisen pidemmiksi vapaiksi oli käytössä 44 %:ssa työpaikoista. Etätyötä saattoi tehdä 56 %:lla työpaikoista. Vain 15 % vastaajista koki työpaikkansa sijaisjärjestelyt toimiviksi. Muita työn ja perheen yhteensovittamista helpottavia tekijöitä vastaajat mainitsivat hyvät yhteydet työpaikan, kodin ja päiväkodin välillä. Samoin työskentely työmatkoilla (esim. sähköpostiviestit matkapuhelimessa) sekä pääsy töihin mihin vuorokauden aikaan tahansa helpottivat arkea. Mahdollisuus tehdä kotona töitä oli koululaisen vanhemmalle helpotus.

Kaksi haastateltua isää olivat lyhentäneet työviikkoaan ja kokeneet ratkaisun onnistuneeksi. He perustelivat valintaansa ajankäytön helpottumisella.

Itellään se on se ajankäyttö töitten suhteen siin mielessä helppoa kun on täysiä päiviä töissä tai täysiä päiviä kotona. (H2)

Eli normipäivä eli 7,5 tuntia. Sit se on helpompi niinku katkasta että siinä ajassa tekee ne työt mitkä ehtii ja sitten on se toinen päivä kaks päivästä työviikkoo. Jos ei siinä ajassa ehi, niin sit se siirtyy seuraavalle viikolle. On helpompi silleen katkasta että, muuten yrittäis varmaan pusertaa siinä kuudessa tunnissa sen isomman määrän töitä helposti. (H4)

Vertailtaessa kyselyn vastauksia työviikon lyhentäjät (töitä 2-4 päivää viikossa) raportoivat hieman vähemmän haittoja työnteossa kuin 6-tuntisen päivän tekijät. 58 % työajan lyhentäjistä (12 vastausta) kertoi osittaisen hoitovapaan tuottaneen joitain haittoja työn tekemiselle tai työssä etenemiselle. Työviikon lyhentäjillä (23 vastausta) vastaava osuus oli 48 %. Vain 1 % työpäivän lyhentäjistä koki, ettei osittaisesta hoitovapaasta ole hänelle mitään haittoja. Työviikon lyhentäjillä osuus oli 22 %. Taloudellisista menetyksistä osittaisen hoitovapaan negatiivisena puolena mainitsi 25 % työajan lyhentäjistä ja 30 % työviikon lyhentäjistä.

Haastatteluissa kaikki osallistujat kokivat osittaisen hoitovapaan onnistuneeksi ratkaisuksi työn ja perheen yhteensovittamisessa. Haastatteluissa tuli esiin monia vastaajien mielestä hyviä käytäntöjä, joilla osa-aikatyön järjestäminen onnistuu ja perhe-elämä helpottuu. Kaikilla haastateltavilla oli kokemus, että perhevapaat ja perhe-elämä huomioidaan myös työn organisoinnissa. Osittainen hoitovapaa samoin kuin muutkin perhevapaat huomioidaan työnjaossa, kunhan niistä ilmoittaa ajoissa. Silloin on mahdollista tehdä alta pois vanhat isot projektit. Perhevapaille jäämisessä ja osa-aikatyöhön siirtymisessä tärkeää on oman työtiimin ja esimiehen kanssa töiden jakaminen niin, ettei kukaan kuormitu liikaa, ja myös mahdollisen sijaisen perehdyttäminen. Osittaista hoitovapaata tehdessä työt on käytännöllistä jakaa niin, että useampi ihminen tekee samantapaisia töitä, jotta poissaolopäivinä joku osaa vastata töistä kysyttäessä ja paikata poissaolijaa. Haastatteluissa tuli ilmi, että isot vastuut projekteista eivät oikein sovellu osittaiselle hoitovapaalle, eivätkä välttämättä ylipäättään lapsiperhearkeen, koska poissaolot ja lasten sairastelut haittaavat töiden jatkuvuutta ja aikataulutusta. Yksi haastateltava koki, että lapsiperheelliselle on odotusarvo, että poissaoloja tulee lasten sairauksien myötä. Matkojen välttäminen ja matkoista sopiminen reilusti etukäteen helpottavat työn ja perheen yhteensovittamista. Töiden kasautumiseen haastateltavat esittivät ratkaisuksi työtehtävistä sopimisen etukäteen ja työaikaan nähden sopivan määrän. Myös aikataulutus pitäisi sopia sen mukaan kuin tunteja työhön on käytettävissä. Asiakkaan aikatauluissa pysyminen aiheutti tässä haasteita. Tärkeäksi koettiin, että ylityöt kerryttävät saldoa työaikapankkiin. Perheen näkökulmasta yksi haastateltava piti tärkeänä, että aikatauluista sovitaan ajoissa myös puolison kanssa.

Mut sen on kyllä oppinut, että yrittää ääneen puhua kaikista mahdollisista menoista mahdollisimman aikaseen, että pystyy sit kalenterit synkkaamaan. Et ei siin tarvii, kun lapsi sairastuu. (H2)

5.7 Oman ajan merkitys isille

Työn ja perheen yhteen sovittamisen lisäksi voidaan puhua myös työn ja muun elämän tasapainosta (Pääkkönen 2010: 56). Varsinkin haastatteluaineistossa kolmijako ja tasapainoilu työn, perheen ja oman ajan välillä tuli esille. Ylikännön (2009) mukaan työ- ja perheajan lisäksi pitäisi puhua myös oman ajan osuudesta perheen ajankäytössä.

Seitsemän isää (18 %) kyselyssä toi esiin oman ajan lisääntymisen osittaisen hoitovapaan seurauksena. Kaksi ilmoitti oman ajan puutteen lastenhoitovastuun haasteelli-

simmaksi tekijäksi. Haastatteluissa omaa aikaa pohdittiin seuraavista näkökulmista: mitä "omaa" voi tehdä yksin lasten kanssa, ajan irrottaminen kaksin puolison kanssa, koko perheenä vietetty aika ja aika liikunnalle. Kokemus oman ajan lisääntymisestä ei tullut esiin haastatteluista muuten kuin verrattuna kokoaikaiseen koti-isyyteen:

Haastattelija: Onko osittainen hoitovapaa mitenkään lisännyt sitä omaa aikaa vai onko se...?

Haastateltava: On tota, työmatkat. Bussissa pystyy nukkumaan tai lukemaan, mut aikasemmin se ei ollut mahdollista. Eritoten, jos on niinku ihan pieniä semmonen sylivauva siinä. Siihen on niin sidottu kokoajan. Mut ainakin työmatkat tota, voi tosiaan vaikka lukee kirjaa tota. (H2)

Niin, ei se ehkä osittainen hoitovapaa taida sitä omaa aikaa hirveesti lisätä. Ehkä se sit tulee sit sitä kautta, kun lapset kasvaa ja tulee isommaksi. Ehkä enemmän pärjää itekseen, et sit taval, mut jos lähtee lenkille toisen on helpompi olla siin (H1)

Ajankäyttötapojen vertailu ennen ja jälkeen lasten syntymän nousi esiin melkein kaikissa haastatteluissa. Harrastusten poisjääminen tai väheneminen sai kuitenkin eri merkityksen eri haastateltavilla.

Mut se on itellään ollut se suurin sopeutuminen että siihen kun ollut tosiaan harrastukset on ollut enemmän tai vähemmän elämäntapa, aika kiintee osa omaa elämää ja identiteettiä ja niistä luopuminen et tuota. (H2)

Ettei ole niin paljon ollut siihen (urheiluun) aikaa ja oon halunnutkin satsata siihen et oon kotona, et alkaa nyt huomata sen että sitä urheilemistakin tarvii. (H3)

Toisaalta kotipäivät mahdollistavat erilaisia asioita kuin työelämä. Kyselyssä tuli esiin joitain lapsiperheen arkeen liittyviä iloja kuten päiväunet, raitis ilma ja sosiaaliset suhteet toisten lapsiperheiden kanssa. Haastatteluaineistossa sama kokemus sanottui:

toisaalta se tarjoaa mahdollisuuksia niinku päivällä tehdä asioita mitä ei voi iltasella tehdä niitten lasten kanssa. Esimerkiksi mä kävin lenkillä, että lapsi rattaisiin ja lenkille. Siinä pystyy semmoistakin tekemään, mitä ei työpaikalla voi tehdä. (H4)

Oma-aika lienee tiukimmilla niillä, joiden pitää yhdistää työssäoloaika päivähoitoaikoihin. Päiväkodissa olleiden lasten isistä viidesosa piti vapaa-aikaa tai harrastuksia yhtenä kolmesta tärkeimmästä syystä osittaiselle hoitovapaalle. Kotihoidossa olevien lasten isistä vain yhdellä vapaa-aika oli tärkeimpien syiden listalla.

5.8 Yhteenveto tuloksista

Osittainen hoitovapaa perheen ja työelämän yhteen sovittajana on monipuolinen ja yksilöllinen ratkaisu. Opinnäytetyön vastaajat hyödynsivät osittaista hoitovapaata yhdeksällä eritavalla jakaen lastenhoitovastuuta isän, äidin, isovanhempien, lastenhoitajan ja päivähoidon välillä. Tuloksia pystyi ryhmittelemään sen mukaan, kantoivatko isät arkivastuuta vai olivatko molemmat vanhemmat lyhentäneet työaikaansa. Tärkeimmät syyt isien osittaiselle hoitovapaalle olivat ajan viettäminen lasten kanssa ja lasten päivähoitoviikon lyhentäminen tai keventäminen. Kaikista perusteluista lapsilähtöiset syyt olivat tavallisimpia, mutta myös isäehtoiset perustelut olivat merkittävässä asemassa. Monille vastaajille osittaisen hoitovapaan taloudelliset menetykset eivät olleet merkityksellisiä. Taloudellisia seikkoja oli saatettu optimoida esimerkiksi verotuksen ja puolison tulojen mukaan. Isät kokivat, että osittainen hoitovapaa oli lähentänyt heitä lastensa kanssa, vaikka monissa tilanteissa suhteen muutoksen arviointi koettiin haastavaksi. Isille lapsen kasvun ja kehityksen seuraaminen oli merkittävä asia.

Osittainen hoitovapaa liittyy ratkaisuna perheen ajankäytön kysymyksiin. Aineisto antoi vastauksia osittaisen hoitovapaan vaikutuksesta perheen sisäiseen työnjakoon ja isien omaan aikaan. Niissä perheissä, joissa pelkästään isä lyhensi työaikaansa, isän keskimääräinen osuus kotitöiden tekemisestä oli suurempi kuin äitien. Niissä perheissä, joissa molemmat vanhemmat lyhensivät työaikaansa, äitien panos kotitöissä oli keskimäärin suurempi kuin isien. Keskimäärin osittaista hoitovapaata pitävät isät tekevät enemmän kotitöitä kuin kaikkien lapsiperheiden isät. Osittainen hoitovapaa oli viidesosalle vastaajista tapa lisätä omaa aikaa.

Isät kokivat, että heidän osittaiseen hoitovapaaseen suhtauduttiin pääosin positiivisesti työpaikoilla. Työpaikkojen käytännöt eivät ole hioutuneet osa-aikatyön organisoinnin kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Siksi isät kokivat, että työn määrä ei vähentynyt samassa suhteessa kuin työhön käytettävä aika. Isien kokemusten mukaan esimiehen toiminnalla on suuri merkitys osittaisen hoitovapaan käytäntöjen kannalta. 2–4 -päiväistä viikkoa tehneet isät raportoivat vähemmän osittaisesta hoitovapaasta syntyneitä työelämän haittoja kuin kuusituntista päivää tekevät.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyö on kartoittavan tutkimuksen muotoinen ja osittaista hoitovapaata lähestytään isän, lapsen, perheen ja työelämän näkökulmista. Johtopäätökset ja pohdinta - luku on jaettu viiteen eri osioon, joissa pohditaan isien kokemusten suhdetta yhteiskunnalliseen keskusteluun, ihanteisiin ja työelämän kehittämiseen. Viimeinen alaluku sisältää pohdintaa opinnäytetyön luotettavuudesta, yleistettävyydestä ja hyödynnettävyydestä.

6.1 Osittainen hoitovapaa luo puitteet joustaville lastenhoitoratkaisuille

Jos työtä kuvataan joustavaksi, kyseessä on pääsääntöisesti positiivinen asia. Joustava perhe ei välttämättä herätä niin positiivisia mielikuvia. Osittaista hoitovapaata isien pitämänä voi kuvata joustavana ratkaisuna, vaikka he eivät itse aineistossa käytä laajasti tätä ilmaisua. Seuraavassa esitellään tekijöitä, jotka kuvaavat osittaisen hoitovapaan joustavuutta. Kyseessä on usein noin puolen vuoden jakso, jonka voi elämäntilanteen mukaan käyttää useamman kerran esimerkiksi siinä vaiheessa, kun lapset siirtyvät kotihoidosta päivähoitoon tai aloittavat koulun. Osittainen hoitovapaa on sovittavissa perheensisäisesti ja työnantajan kanssa monella eri tavalla. Tässä opinnäytetyössä tavoista muodostui yhdeksän eri luokkaa ja niiden sisällä oli vielä vaihtelua. Opinnäytetyön aineistosta kävi ilmi, että vastaajat ovat usein jo ennestään osallistuvia isiä. Useilla oli kokemusta koti-isyydestä. Isien kokemus ja taidot lastenhoidossa mahdollistavat perheen monipuoliset ratkaisut työelämän ja lastenhoidon yhdistämiselle niin, että he voivat valinnoillaan toteuttaa perheen parasta. Joustavuus ilmenee myös siten, että isä voi tarpeen mukaan sopivaksi jaksoksi lyhentää työaikaansa, kunnes lapsi on esimerkiksi perheen oman arvion mukaan riittävän vanha päiväkotiin tai ensimmäisen luokan oppilasta on joka päivä joku kotona vastassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön vanhempainvapaatyöryhmän raportin mukaan työryhmälle on ehdotettu, että osittaisen hoitovapaan joustavuutta pitäisi lisätä entisestään. Ehdotuksessa maksettava osittainen kotihoidon tuki ei riippuisi vanhemman työtuntimäärästä vaan päivähoiton käytön tuntimäärästä. Osittaisen kotihoidontuen suuruus kasvaisi portaittain lapsen päivähoitotuntien vähentyessä kokoaikaisesta. (Vanhempainvapaatyöryhmä 2011: 55.) Opinnäytetyön tulokset tukevat tämän mallin hyötyjä,

sillä nyt aineistossa suurin osa lyhensi työaikaansa suurimpaan mahdolliseen hoitorahaan oikeuttavaan tuntimäärään eli 30 tuntiin viikossa. Haastatteluissa isät kertoivat optimoineensa työajan niin, että päivähoitomaksussa päästäisiin tiettyyn päivittäiseen tuntimäärään, joka pienentää maksua kokoaikaisesta maksusta. Toisaalta töiden koettiin kasaantuvan. Joustavuus päivähoitomaksuissa ja osittaisessa kotihoidon tuessa helpottaisi työmäärän sovittamista yksilöllisesti säilyttäen työajan lyhentämisen taloudellisesti järkevänä ratkaisuna. Samantapaisia tuloksia saivat myös Miettinen ja Manninen (2006: 108–109), kun he arvioivat osittaisen hoitovapaan houkuttelevuutta äitien näkökulmasta.

Vuori (2004: 30) tyypitteli isyyksiä isien valintojen suhteesta yhteiskuntaan. Opinnäytetyön aineistosta nousevat yhteiskunnalliset valinnat rakentuvat suhteesta julkiseen päivähoitoon ja puolison työssäkäynnin mahdollistamiseen. Puolison työssäkäynnin mahdollistamisen voi tulkita kuitenkin ensisijaisesti perheen sisäisen hyvinvoinnin ja naisen persoonan tukemiseksi kuin yhteiskunnallisen tasa-arvon tuottamiseksi, vaikka muuttamassa vastauksessa tämäkin tuli esille. Isien kohdalla ei opinnäytetyön tulosten perusteella tarvitse paljoakaan pohtia ratkaisun vaikutusta miehen työmarkkina-asemaan, niin kuin äitien pitämien perhevapaiden kohdalla (Miettinen – Manninen 2006: 82). Poliittisesti miesten pitämien perhevapaiden odotetaan tuovan työmarkkinoille tasa-arvoa ja tasaavan perhevapaiden kustannuksia alojen välillä (Varjonen 2011:77). Tämä ei kuitenkaan ole isien perusteluissa kovin korkealla sijalla.

Isien ratkaisun yhteiskunnallinen kärki osuu päivähoitoon. Osittaisen hoitovapaan syyinä oli usein lapsen päivähoidossa oloajan vähentäminen. Valinta herättää kysymyksen päivähoidolle annetusta roolista vanhempien työelämän mahdollistajana. Ruotsissa, jossa hyödynnetään enemmän osa-aikatyön mahdollisuuksia, myös päivähoidon painopiste on lapsen oikeudessa varhaiskasvatukseen eikä vanhempien oikeudessa työelämään. Päivähoito on Ruotsissa koulutuspalvelu sosiaalipalvelun sijaan. Ruotsissa kokopäivähoidossa (yli 7 h/päivä) päiväkodissa olevista lapsista oli vuonna 2005 vain 30 %. Suomessa vastaava osuus vuonna 2004 oli noin 60 %. (Haataja 2006: 44–51.)

Kun tarkastellaan isien kuvaamaa hyötyä ja taloudellisia vaikutuksia samaan aikaan, voidaan tässä aineistossa huomata, että ratkaisu on pääosin taloudellisesti ongelmaton. Aika lapsen kanssa on koettu niin arvokkaaksi, että rahan vähenemiseen ei ole joko

kiinnitetty huomiota tai se on arvovalinnan mukainen. Aiemmissa tutkimuksissa on huomattu, että perheet eivät ole laskeneet perhevapaiden jakamisen kustannuksia (Salmi ym. 2009: 179–180). Tämän opinnäytetyön aineistossa verovaikutus oli joissain perheissä tiedostettu, jolloin osittaisen hoitovapaa saattoi jopa lisätä perheen tuloja verrattuna vain toisen vanhemman kotona oloon. Voidaan pohtia, lisäisikö osittaisen hoitovapaan korvauksen nosto isien kiinnostusta käyttää sitä työn ja perheen yhdistämisen keinona. Tämän aineiston perusteella tällä hetkellä osittaista hoitovapaata pitävät eivät välttämättä motivoitu suuremmista taloudellisista kannustimista. Päivähoitomaksujen ja osittaisen hoitovapaan korvauksen porrastaminen yhteensopivaksi voisi kannustaa paremmin yksilöllisiin lyhennyksiin. Perheen kokonaistalouden laskemisen helpottaminen esimerkiksi internet-palvelulla voisi myös lisätä osittaisen hoitovapaan käyttöä, jos perheen sisäisesti on ylitetty se kulttuurinen muuri, jossa tunnustetaan isäkin mahdolliseksi perhevapaiden käyttäjäksi.

6.2 Kokemukset tavoittavat hyvän isän ja jaetun vanhemmuuden ihanteita

Osittaista hoitovapaata pitäneiden isien perustelut valinnalleen piirtävät hyvän isän kuvaa, koska tärkeimmäksi osittaisen hoitovapaan syyksi nousi aika lapsen kanssa. Aiempien tutkimusten mukaan hyvän isän tärkein ominaisuus on ajan viettäminen lasten kanssa. Hyvän äidin puolestaan tunnistaa äidin lapsiaan kohtaan osoittamasta rakkaudesta. (Daly 1996: 469; Perälä-Littunen 2004: 88, 108.) Halmeen (2009: 113) tutkimuksessa puolet isistä ilmaisi haluavansa olla enemmän lapsensa kanssa kuin nykyisellään pystyi. Halme pohtii, onko kyseessä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen haaste vai perheen sisäisen neuvottelun ja arkielämän toiminnan vaikeus. Aineiston isien ratkaisu haluan olla lapsen kanssa enemmän oli hoitovastuun jakaminen äidin kanssa tai arkivastuun ottaminen.

Toinen tärkeä syy oli hoitopäivän lyhentäminen tai hoitoviikon keventäminen. Päiväkodissa olevien lasten isistä 39 %:lla tämä oli yksi kolmesta tärkeimmästä syystä jäädä osittaiselle hoitovapaalle. Julkisuudessa on ollut keskustelua lasten päivähoiton stressaavuudesta, joista suurimmat syyt ovat liian suuret ryhmät ja liian pitkät hoitopäivät. Lasten stressiä päivähoidossa on arvioitu mm. kortisolihormonitasoja mittaamalla ja on todettu, että alle kouluikäisillä kokopäivähoidossa olevilla lapsilla hoitopäivinä kortisolitaso nousee iltapäivää kohti, mutta kotipäivinä nousua ei tapahdu. (Watamura – Don-

zella – Alwin – Gunnar 2003: 1011–1015.) Voidaan olettaa, että koulutetut isät ovat perillä julkisesta keskustelusta ja argumentoinnista ja tekevät myös lapsia koskevan tiedon perusteella päätöksiä ja omia ratkaisujaan. Nykyään korostettava kiintymyssuhdeteoria voi olla taustalla, kun ratkaistaan lapsen parasta eri hoitomuotojen välillä.

Yksitoista vuotta sitten julkaistu sosiaali- ja terveysministeriön isätoimikunnan mietintö määrittelee uutta isyyttä sen kautta, että hellyys ja hoivaavuus eivät rajoitu vain naiseuteen (Isätoimikunta 1999). Tämän opinnäytetyön aineistossa hellyys ja hoivaavuus ovat isien ydintoimintaa. Perhevapaita pitävät isät ovat uuden isyyden eturintamassa, mutta hyvän isän kuvaa he piirtävät enemminkin tekojen ja valintojen kuin persoonallisuutensa kautta. Tämä vahvistaa mallia, jota äitiyden kulttuurisia malleja tutkinut Berg tuo esille (Berg 2009: 174). Lomakekysymykset ja haastattelut eivät pureutuneet isän persoonallisuuteen vaan keskittyivät toiminnan ja valintojen esille tuomiseen. Vastauksissaan isät kuitenkin toivat esille oman arvomaailmansa, jossa hoiva ja aika lapsen kanssa määrittyi myös isälle merkitykselliseksi.

Halme (2009: 31) jaotteli isän osallistumisen neljään eri osa-alueeseen. Näiden osa-alueiden valossa näyttäisi, että osittainen hoitovapaa lisää yhdessäolon määrää verrattuna kokoaikatyöhön ja se on merkityksellistä vastaajille. Toiminta lasten kanssa kuvataan pääosin arkisena: leikkeinä ja yhdessäolona, hoitamisena ja lapseen liittyvien rutiinien tekemisenä. Isien asennoituminen lapseen ja yhdessäoloon on vastaajille positiivinen asia ja myös syy ratkaisulle. Erityisesti isompien lasten kohdalla opinnäytetyön aineistossa kuvattiin tilanteita, että lapset voivat leikkiä keskenään tai koululainen voi ulkoilla jo itsenäisesti, mikä mahdollistaa vanhemmalle työasioiden tai kotitöiden hoitamisen. Yhdessäolon ristiriitatilanteetkin näkyivät aineistossa.

Lammi-Taskula (2007) esittää tulkinnan omassa isyydsvapaita koskevassa tutkimuksessaan, että vanhempainvapaa äitien pitämänä on niin itsestään selvä, että isät eivät koe mahdolliseksi esittää toivetta tauolle työstä tai lapsen kanssa kotiin jäämisestä. Äidit eivät myöskään nähneet isän tarvetta tauolle työstä, vaikka isät niin kokivatkin. (Lammi-Taskula 2007: 108–109.) Voisiko osittaista hoitovapaata ja yleisemminkin perhevapaita koskea äitien kulttuurinen etuoikeus niihin, koska äitien ja isien käsitys toisensa tarpeista oli Lammi-Taskulan (2007: 109) mukaan niin epäsymmetriassa? Tämän tulkinnan mukaan opinnäytetyön aineiston isät ovat niitä kulttuurisesta mallista poik-

keavia, jotka ovat aktiivisesti ehdottaneet tai edes keskustelleet vastuun jakamisesta. Tätä näkemystä puolustaa myös osittaisen hoitovapaan pitämättömyyden syyt perhevapaita koskevassa tutkimuksessa. Kolmasosa isistä näki äidin kokoaikaisen tai osittaisen hoitovapaan ensisijaisena, joten lyhennetylle työajalle ei ollut tarvetta. (Salmi ym. 2009: 168.) Tuomalla esiin isien kokemuksia perhevapaista mahdollistetaan äidin ensisijaisuuden kulttuurin muuttuminen. Kolehmainen (2004: 92–93) mukaan aktiivinen isä toiminnallaan muokkaa myös kuvaa maskuliinisuudesta.

Opinnäytetyön aineistossa esiintyi useaan otteeseen maininta luontaisuudesta tai luonnollisuudesta. Isät etsivät paikkaansa äidinhoivan ja jaetun vanhemmuuden diskurssien välimaastossa. Jos isä jää kotiin hoitamaan lasta tai vähentää työntekoa lapsen hoitamisen takia, joutuuko hän sijoittamaan itsensä henkisesti äidin paikalle tai sanoutumaan irti vanhasta ajattelusta, jossa isällä on vain avustava rooli? Maininnat herättävät kysymään, joutuuko äiti vastaavan ratkaisun tehtyään perustelemaan sitä luonnollisuudella, tai saako hän enää sosiaalisesti hyväksyttävästi niin tehdä. Jälkikäteen ajateltuna tuntuu oudolta kysyä koti-isänä olleelta ja sen jälkeen osa-aikaiseen työhön palanneelta isältä, millaiseksi hän kuvaa osittaisen hoitovapaan vaikutuksia isä-lapsisuhteeseen. Tästä näkökulmasta katsottuna tuloksena kuvattu suhteen lähentyminen tai tiivistyminen kuulostaa epärelevantilta. Korhonen (1999) löysi 90-luvulla tutkituista miehistä isätyyppeinä muun muassa vastuunottajia ja poikkeuksellisen äidillisiä isiä. Poikkeuksellisen äidillisen isän kuvauksessa ei ollut kyse sukupuoleltaan hämärtyneestä miehestä vaan isästä, joka pohti lastensa hyvinvointia kokonaisvaltaisesti ja otti päävastuun perheen kotitöistä ja arjen pyörittämisestä. (Korhonen 1999: 155–159.) Tämän opinnäytetyön aineisto antaa viitteitä siitä, että tämän kaltainen isätyyppi on myös miehen oma valinta ja mahdollisuus. Nimitys ei tosin enää ole asiallinen kuvaamaan ”uuden isän” toimintaa.

Sevón ja Huttunen (2004: 154–155) ja Korhonen (2004: 262) käsittelivät jaetun vanhemmuuden paradigman ongelmakohtia. Kysymystä siitä, voiko isä valita perheen arkeen ja lastenhoitoon osallistumisensa määrän, kun perimmäinen vastuu joka tapauksessa jää äidille, voidaan pohtia myös tämän aineiston valossa. Kaikkien vastanneiden isien kokemusten kirjosta löytyy isiä, joiden valinta perheen kriisitilanteessa osoittaa perimmäistä vastuunottoa. Isien omien kokemusten perusteella osittaisen hoitovapaan taustalla oli melkein puolessa tapauksista miehen oma aloite. Vain viidesosa tapauksis-

ta oli syntynyt puolison aloitteesta. Viidellä isällä oli kokemus siitä, että he eivät ole puolisonsa tai lapsen äidin kanssa tasaveroisia, tai siitä, että puolison suunnalta syntyy paine asioiden hoitamiseen. Toisaalta neljä isää erityisesti kokivat, että osittainen hoitovapaa auttaa saavuttamaan tasa-arvoisuuden vanhempana ja kasvattaja. Näiden seikkojen perusteella voidaan ajatella, että osittainen hoitovapaa isän pitämänä on osoitus jaetusta vanhemmuudesta.

6.3 Osittainen hoitovapaa tasaa perheen sisäistä työnjakoa

Opinnäytetyössä selvitettiin, miten osittainen hoitovapaa vaikuttaa perheen sisäiseen työnjakoon. Vaikutukset olivat vahvasti työnjakoa tasaavia, kun tuloksia verrataan vastaavaan kaikille lapsiperheille tehtyyn tutkimukseen (Salmi – Lammi-Taskula 2009a: 54). Viidesosa isistä teki kokemuksensa mukaan äitejä enemmän kotitöitä. Tämä näkyi erityisesti sellaisessa tilanteessa, jossa perheen äiti teki täyttä työaikaan isän lyhentäessä omaansa. Tämä tukee käytettävissä olevan ajan teoriaa, jonka mukaan kotityöt painottuvat sille puolisolle, joka tekee vähemmän ansiotyötä (Oinas 2010; Miettinen 2008; Raijas-Varjonen 2007). Samoin kuin Oinaan (2010) tutkimuksessa opinnäytetyön tuloksissa voidaan huomata, että jaetun vastuun perheissä naiset tekevät miehiä enemmän kotitöitä. Opinnäytetyön tuloksista ei voida päätellä, syntyykö kotitöiden tasautuva vaikutus siitä, että naiset vähentävät työtuntien lisääntyessä kotitöiden tekemistä (Miettinen 2008: 89–90), vai siitä, että miehet ovat lisänneet kotitöiden tekoa. Kyselyn avovastauksissa tulee kuitenkin selvästi esiin, että kodin rutiinitöitä tekee se puoliso, joka on enemmän kotona.

Voidaan myös pohtia, onko keskivertoa tasaisempi työnjako osittaisen hoitovapaan vai taustalla aiemmin olleen kokoaikaisen perhevapaan vaikutusta, vai kenties miehen perheorientoituneisuudesta nousevaa. Aineistossa kokemus koti-isyydestä oli yleinen. Miettisen (2008: 85–87) mukaan kotitöiden painottuminen naiselle oli yhteydessä hänen pitkään perhevapaaseensa. Voisiko tässä aineistossa olla kyseessä sama ilmiö, mutta toisinpäin ilmenevänä? Kotitöiden tasaisempi jakautuminen perhevapaiden yhteydessä on myös yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen (Salmi ym. 2009: 64.) Tämän perusteella osittaisella hoitovapaalla isien pitämänä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia perheiden hyvinvoinnille.

6.4 Osittainen hoitovapaa on kehityshaaste työelämälle

Työ ja perhe-elämä kuvataan aiemmissa tutkimuksissa toisiaan vahvistaviksi osa-alueiksi, joiden välillä myös etsitään tasapainoa (Kinnunen ym. 2009: 132–133; Charles – James 2003: 254–255). Tämänkin opinnäytetyön tulokset tukevat aiempia tutkimustuloksia työ- ja perhe-elämän toisiaan tasapainottavasta vaikutuksesta. Osittaisen hoitovapaan avulla isät ovat halunneet aikaa lapselle ja perheelle sekä vähentää työstä syntyvää kuormitusta. Työelämän käytännöt kuitenkin vaikeuttavat tämän tavoitteen toteutumista. Työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksessa osa-aikatyöstä kiinnostuneilla isillä toiseksi suurin este oli pelko siitä, että joutuisi tekemään samat työt pienemmällä palkalla. Suurin este kiinnostuneille isille oli työn luonteen sopimattomuus osa-aikatyöhön. (Salmi ym. 2009: 169–170.) Tämän opinnäytetyön aineiston perusteella pelko oli aiheellinen, sillä kolmasosa isistä koki, että heidän työpanoksensa vähenemistä ei huomioitu esimerkiksi töiden uudelleen järjestelyinä. Työn luonteella oli merkitystä sekä haastattelu- että kyselyaineiston perusteella sille, että ylipäättään oli mahdollista tehdä osa-aikatyötä samoin kuin Salmen ym. (2009) tutkimuksessa.

Esimiehen rooli osittaisen hoitovapaan järjestämisessä oli olennaisen tärkeää monissa aineiston tapauksissa. Useat haastatteluissa ja kyselyssä esiinnousseet hyvät käytännöt ovat esimiehen työskentelystä riippuvaisia, kuten miten työt jaetaan työtiimissä, töiden aikataulutus ja poissaolijan sijaisuuksien hallinta. Esimies toimii organisaatiossa työntekijöiden ja ylemmän johdon välillä sovittaen työntekijän erilaiset tarpeet ylemmän johdon tavoitteisiin (Turpeinen–Toivanen 2008: 88). Turpeisen ja Toivasen mukaan (2008) hyvä ratkaisu työelämän joustoihin voisi löytyä henkilöstön riittävästä resursoinnista ja tehtäväjoustavuudesta (Turpeinen–Toivanen 2008: 175). Samaan johtopäätökseen voi tulla tämän opinnäytetyön haastatteluiden perusteella, joissa työn karsautumista estäviksi tekijöiksi mainittiin tiimin yhteiset työtehtävät tai samantapaiset työt, jolloin osittaisella hoitovapaalla oleva henkilön poissa oloaikoina työt voivat edetä. Sijaisjärjestelyjä ei yleisesti koettu opinnäytetyön aineistossa kovin toimiviksi. Niiden kehittäminen voisi auttaa osittaisen hoitovapaan järjestämisessä. Salmen ym. (2009) tutkimuksessa todettiin, että perheystävällisyyskysymyksissä tulisi panostaa esimiesten koulutukseen. Osittaiseen hoitovapaaseen hyvin suhtautunut esimies koettiin opinnäytetyön tuloksissa osaltaan osittaisen hoitovapaan mahdollistajaksi.

Perhemyönteisyys voidaan Turpeisen ja Toivasen (2008: 179–184) mukaan käsittää vain pienten lasten äitien tueksi. Isät ovat voineet kokea, että perheorientoituneisuus hyväksytään vain naisille (Harrington – Van Deusen – Ladge 2010) tai ovat saaneet negatiivista palautetta isäkuukautta pidemmälle perhevapaalle jäämisestä (Salmi ym. 2009: 82–83). Malisen, Sevónin ja Kinnusen (2006: 357) tutkimuksessa työpaikan perheystävällisyys toimi itseään vastaan, koska isät kokivat että työpaikan käytännöt työntävätkin heitä isän rooliin tahtomattaan. Opinnäytetyön kyselyaineistossa nousi tasa-arvotema esille ja perheystävällisyyden sukupuolittuneesta kokemuksesta kysyttiin erikseen haastatteluissa. Isät eivät haastatteluissa liittyneet edellä esitettyihin kokemuksiin, vaan kokivat perhe-elämää koskevien valintojen tekemisen yhtä helpoksi kuin työpaikan vastaavassa tilanteessa olevilla äideillä on. Tämän perusteella voidaan kysyä, ollaanko työelämässä jo asteittain siirtymässä siihen vaiheeseen, jossa osallistuva isä on nouseva trendi tai oletus. Pahimmassa tapauksessa tähän oletukseen sopeutuminen tuottaa isälle painetta.

Salmen ym. (2009) tutkimuksessa todettiin, että osa-aikatyöt näyttäytyvät ongelmallisilta, jos organisaatiolla ei ole kokemusta niistä. Tämän opinnäytetyön perusteella ei voida sanoa, oliko kaikilla aineiston isien työpaikoilla kokemusta osa-aikatyön järjestämisestä, mutta useiden vastausten perusteella työyhteisössä oli kokemusta tästä ratkaisusta jopa esimiestasolla. Tämä on voinut olla osaltaan vaikuttamassa siihen, että kokemus osittaisesta hoitovapaasta on ollut pääosin hyvä ja isät ovat kokeneet sekä esimiesten että työtoverien suhtautuneen osittaiseen hoitovapaaseen yleensä positiivisesti. Tästä voi päätellä, että pitkällä aikavälillä hyvät kokemukset kertautuvat, jos osittaisen hoitovapaan järjestämisestä tulee tuttua organisaatiossa ja yhä useammat uskaltauvat hyödyntää sitä.

6.5 Tulosten luotettavuus ja yleistettävyyys

Tässä luvussa arvioidaan opinnäytetyön tulosten luotettavuutta, yleistettävyyttä ja hyödynnettävyyttä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää, kun raportoinnissa kiinnitetään riittävästi huomiota tutkimuksen vaiheiden selostamiseen. Aineiston tuottamisen ja analyysin vaiheet sekä luokittelujen perusteet tulee selvittää lukijalle. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007: 226–227.) Opinnäytetyön raportointi noudattaa näitä periaatteita pyrkiessään päteviin ja luotettaviin tutkimustuloksiin. Opinnäytetyötä teh-

dessä on kiinnitetty huomiota tutkimuksen teon hyvään tapaan, jossa teoria käsittelee taustatietoa relevantilla tavalla kuvaten ilmiön tutkimisen merkityksen. Tutkimuskysymykset on perusteltu aiemmalla tutkimuksella. Raportointi on suunniteltua ja tutkimuksen tekoa on ohjattu sekä oppilaitoksen puolelta että Väestöliitosta. (Robson 2002: 184.)

Tuloksien ja prosessin luotettavuudesta on huolehdittu aineiston huolellisella käsittelyllä ja keräämisen huolellisella suunnittelulla. Kyselylomaketta laadittaessa on tutustuttu aihepiiriä koskeviin tutkimuksiin, joiden kautta syntyi ymmärrys siitä, mitkä asiat ovat oleellisia työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Kyselylomaketta testattiin yhdellä kohdejoukkoon kuuluvalla isällä, joka pyysi selventämään joitakin kysymyksiä ja hänen vastaustensa perusteella pystyttiin tarkentamaan, lisäämään ja poistamaan joitain kysymyksiä.

Tutkimustulosten yleistettävyyden on haaste tälle opinnäytetyölle, niin kuin muullekin laadulliselle tutkimukselle (Eskola – Suoranta 2000: 211–212). Tutkittavien joukko oli koulutuksen ja perhemuodon perusteella varsin homogeeninen joukko. Joitain yhdistäviä ydintuloksia voisi sanoa siirrettäviksi. Toisaalta opinnäytetyön yhtenä tuloksena oli, että kokemusten kirjo on monipuolinen ja osittaisen hoitovapaan vahvuus on se, että se vastaa perheen moninaisiin ajankäyttötarpeisiin. Suurin yleistettävyyden ongelma on, että vastaajajoukko ei ole edustava otos kaikista lapsiperheiden isistä tai edes osa-aikatyössä lastenhoidon takia olevista isistä. On myös mahdotonta sanoa, edustaako otos kaikkia osittaista hoitovapaata pitäneitä isiä, koska aiemmissa tilastollisissa tutkimuksissa kyseinen joukko on ollut marginaalinen. Tutkittavien joukko oli hyvä näyte osittaista hoitovapaata pitäneistä isistä, joilla on korkeahko koulutus. Kyselyn laadullisissa osissa isien erilaisista kokemuksista tuli monissa tapauksissa vähintään kaksi samantapaista vastausta, joten aineiston voidaan sanoa saavuttaneen saturaation. Toisaalta kokemusten kirjo on edelleen näkyvissä ja tietyille erityistilanteille ei ole useampaa tapausta. Aiemmissa tutkimuksissa isien tavoittaminen on ollut haastavaa. Opinnäytetyön aineiston arvo ilmeneekin juuri siinä, että isien omia kokemuksia on voitu koota näinkin suurelta joukolta isiä. Koska vuodessa eri tilastojen mukaan 1000–7000 isää on osa-aikatyössä lastenhoidon takia tai osittaisella hoitovapaalla, on noin 40 isän tavoittaminen kohtuullinen saavutus.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa on kuvattu kattavasti aiempaa perhe-elämää koskevaa tutkimusta, ja tutkimuskysymykset on johdettu siitä. Lisäksi johtopäätöksissä opinnäytetyön tuloksia on verrattu aiempiin tutkimuksiin. Eskolan ja Suorannan (2000: 212) mukaan yhteyttä aiempiin tutkimuksiin voidaan kutsua vahvistuvuudeksi.

Tutkija on myös tulkitsija. Siksi laadullisen tutkimuksen objektiivisuutta tulee aina tarkastella tutkijan omien sitoumusten mukaan (Tuomi – Sarajärvi 2009: 140). Tutkimusilmiön ja aiheiden valinnassa on vahvasti ohjannut opinnäytetyön tekijän oma kokemus pienten lasten kotiäitiydestä. Samassa elämänvaiheessa olevien ihmisten kohtaaminen ja kokemusten jakaminen johdattivat selvittämään tarkemmin isien osallistumisen mahdollisuuksia ja vaikutuksia. Jos kokemuksista syntynyt esiymmärrys johdatti mielenkiintoisen aiheen äärelle, se myös saattoi sokeuttaa ja ohjata tulkintaa. Erityisesti haastatteluja purkaessa pystyi havaitsemaan, että oli menetetty monia hyviä tilanteita tarkentaa vastaajan kokemusta. Haastattelutilanteessa syntynyt ymmärrys ei vain tullut sanoitetuksi joka tilanteessa tarpeeksi hyvin nauhalle.

Opinnäytetyö syntyi Väestöliiton perhetutkimuksen kenttään. Sitä voi hyödyntää jatkossa sekä työelämää kehitettäessä että suunniteltaessa isyyttä tai vanhemmuutta koskevaa tutkimusta. Sosiaali- ja terveysministeriön Vanhempainvapaatyöryhmän raportin (2011: 35, 76) mukaan isien perheellisyys tulisi tuoda laajemmin esille työpaikoilla, jotta tämä helpottaisi isien perhevapaiden käyttöä. Siksi opinnäytetyön tulokset soveltuvat työelämän kehittämisen taustatiedoksi. Tämä opinnäytetyö tuo esille isien kokemuksia työyhteisöistä ja niissä esiintyvistä käytännöistä. Jatkossa olisi hyvä saada lisätietoa myös vähemmän koulutettujen isien valinnoista työn- ja perheenyhdistämisestä ja mahdollisten taloudellisten kannustimien vaikutuksista heidän ratkaisuihinsa.

Lähteet

- Aalto, Ilana 2004. Perinteisestä uuteen. Isyyden muutuskertomusta purkamassa. Teoksessa Aalto, Ilana – Kolehmainen, Jani (toim.) 2004. Isäkirja. Tampere: Vastapaino. 65–88.
- Aalto, Ilana – Mykkänen, Johanna 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 34. Verkkodokumentti.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/verkkojulkaisut/IsyydenIhanteetArkiJaKokemukset_painoversio.pdf> Luettu 7.11.2010.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Berg, Kristiina 2009. Kulttuuriset odotukset äitiyden rakentajina. *Janus* 17 (2). 170–175.
- Charles, Nickie – James, Emma 2003. Gender and work orientations in conditions of job insecurity. *British Journal of Sociology* 54 (2). 239–257.
- Daly, Kerry J. 1996. Spending time with the kids. Meanings of family time for fathers. *Family Relations*. October 1996. 466–476.
- Dermott, Esther 2006. What's parenthood got to do with it?: men's hour of paid work. *British Journal of Sociology* 57 (4). 619–634.
- Eerola, Petteri 2009. Lapsikeskeisempi isyys – kolme tarinaa nuorten koulutettujen miesten astumisesta isyyteen. *Nuorisotutkimus* 2. 15–28.
- Eräranta, Kirsi 2007. Olevasta tekijäksi. Psykososiaalinen tieto isän määrittäjänä. Teoksessa Vuori, Jaana – Nätkin, Ritva (toim.) 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino. 83–105.
- Eskola, Jari 2007a. 6–8? (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa: Viinamäki, Leena – Saari, Erkki (toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi. 32–46.
- Eskola, Jari 2007b. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 159–183.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eurostat 2009. Reconciliation between work, private and family life in the European Union. Verkkodokumentti.
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-78-09-908/EN/KS-78-09-908-EN.PDF> Luettu 28.6.2011.

- Forsberg, Hannele 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Forsberg, Hannele – Nätkin, Ritva (toim.) 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus-kirja. 7–15.
- Haataja, Anita 2006. Pohjoismainen ansaitsija-hoivaajamalli Ruotsin ja Suomen perhevapaajärjestelmän vertailu. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:43. Verkkodokumentti. <http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3693.pdf&title=Pohjoismainen_ansaitsija_hoivaajamalli_fi.pdf> Luettu 20.8.2011.
- Halme, Nina 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessä olo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Verkkodokumentti. <<http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7794-2.pdf>> Luettu 8.11.2010.
- Harrington, Brad – Van Deusen, Fred – Ladge, Jamie 2010. The New Dad – Exploring Fatherhood within a Career Context. Boston College. Verkkodokumentti. <<http://www.docstoc.com/docs/44145540/The-New-Dad---Exploring-Fatherhood-within-a-Career-Context>> Luettu 29.1.2011.
- Hiilamo, Heikki 2006. Akantappolaista isäkiintiöön. Perhepolitiikan pitkä linja Suomessa ja Ruotsissa. Helsinki: Stakes.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huttunen, Jouko 2010. Isyyteen sitoutuminen ja sen merkitys miehelle. Suomen Lääkärilehti 65 (3). 175–181.
- Hämäläinen, Ulla – Takala, Pentti 2007. Isien perhevapaat ja tasa-arvo. Teoksessa Lilja, Reija – Asplund, Rita – Kauppinen, Kaisa (toim.) 2007. Perhevapaavalinnat ja perhevapaiden kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä? Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:69 Verkkodokumentti. <http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4010.pdf> Luettu 22.2.2011.
- Imetyksen edistäminen Suomessa 2009. Toimintaohjelma 2009-2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/98969f64-05de-41d9-9aa6-7e34d8d6d6ba>> Luettu 23.2.2011.
- Isätoimikunta 1999. Komiteamietintö 1999:1. Sosiaali- ja terveysministeriö. Verkkodokumentti. <<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/paosisallys1.htm>> Luettu 12.1.2011.
- Jallinoja, Riitta 1998. Perhe. Teoksessa Saksala, Elina (toim.) 1998. Muutoksen sosiologia. Helsinki: Yleisradio. 63–67.

- Jämsä Juha 2004. Isä, joka on homo. Teoksessa Aalto, Ilana – Kolehmainen, Jani (toim.) 2004. Isäkirja. Tampere: Vastapaino. 223–242.
- Kauhanen, Antti – Napari Sami 2009. Työurat Suomessa – Onko sukupuolella merkitystä. Tutkimus teollisuustoimihenkilöistä 1981-2006. Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos.
- Kekäle, Jari 2007. Postmoderni isyys ja uskonnollisuus – Tarinallinen näkökulma. Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja n:o 19. Verkkodokumentti. <http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/kekale_postmoderni/kekale.pdf> Luettu 8.11.2010.
- Kela 2009. Maksetut pienten lasten hoidon tuet 1985–2009. Verkkodokumentti. <[http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/ABID/311201133946AS/\\$File/Plht.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/ABID/311201133946AS/$File/Plht.pdf?OpenElement)> Luettu 22.1.2011.
- Kelan perhe-etuustilasto 2009. Verkkodokumentti. <[http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Perhe_09_pdf/\\$File/Perhe_09.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/alias/Perhe_09_pdf/$File/Perhe_09.pdf?OpenElement)> Luettu 22.1.2011
- Kelasto-raportit 2010. Kela. Valitut tiedot raporteille Lastenhoidon tukien saajat ja maksetut tuet. Verkkodokumentti. <http://raportit.kela.fi/ibi_apps/WFServlet> Luettu 22.2.2011.
- Kinnunen, Ulla – Malinen, Kaisa – Laitinen, Katja 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa Malinen, Kaisa – Rönkä, Anna – Lämsä, Tiina (toim.) 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kivijärvi, Salla – Rönkä, Anna – Hyväluoma, Johanna 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Malinen, Kaisa – Rönkä, Anna – Lämsä, Tiina (toim.) 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kolehmainen, Jani 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies. Teoksessa Aalto, Ilana – Kolehmainen, Jani (toim.) 2004. Isäkirja. Tampere: Vastapaino. 89–108.
- Korhonen, Merja 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. No 39.
- Korhonen, Merja 2004. Työssäkäyvä isä. Teoksessa Aalto, Ilana – Kolehmainen, Jani (toim.) 2004. Isäkirja. Tampere: Vastapaino. 245–270.
- Kuronen, Marjo 2003. Eronnut perhe? Teoksessa Forsberg, Hannele – Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus-kirja. 103–120.
- Lainiala, Lassi 2010. Perhepolitiikan uudet tuulet – Perheen paluu. Perhebarometri. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E39/2010. Helsinki: Väestöliitto.

- Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996. Annettu Helsingissä 20.12.1996.
- Lammi-Taskula, Johanna – Salmi, Minna 2009a. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna – Karvonen, Sakari – Ahlström, Salme 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 50–57.
- Lammi-Taskula, Johanna – Salmi, Minna 2009b. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna – Karvonen, Sakari – Ahlström, Salme 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 38–49.
- Lammi-Taskula, Johanna 2007. Gendered Conceptions and Practices in Families with Young Children in Finland. Stakes Research report 166. Verkkodokumentti. <<http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7122-3.pdf>> Luettu 28.6.2011.
- Lehto, Anna-Maija – Sutela, Hanna 2008. Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2008. Helsinki: Tilastokeskus. Verkkodokumentti. <<http://www.tsr.fi/tsarchive/files/TietokantaTutkittu/2007/107274Loppuraportti.pdf>> Luettu 28.6.2011.
- Lilja, Reija – Asplund, Rita – Kauppinen, Kaisa (toim.) 2007. Perhevapaavalinnat ja perhevapaiden kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä? Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:69 Verkkodokumentti <http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4010.pdf> Luettu 22.2.2011.
- Masciadrelli, Brian P. – Pleck, Joseph H. – Stueve, Jeffrey L. 2006. Fathers' Role Model Perceptions : Themes and Linkages with Involvement. Men and Masculinities 9 (1). 23–34.
- Malinen, Kaisa – Sevón, Eija – Kinnunen, Ulla 2006. Työssäkäyvien pienten lasten äitien ja isien kokemukset vanhemmuudesta. Psykologia 5. 345–360.
- Miettinen, Anneli 2008. Kotityöt, sukupuoli ja tasa-arvo. Palkattoman työn jakamiseen liittyvät käytännöt ja asenteet Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 32/2008. Verkkodokumentti. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/6301b35f74435eedeed33f51b3a48c2/1313155106/application/pdf/237612/Kotity%C3%B6t%20ja%20tasaarvo_ebook.pdf> Luettu 12.8.2011.
- Miettinen, Anneli – Manninen, Aino 2006. Sovittelua ja sopeutumista. Työn ja perheen yhteensovittamisen kysymyksiä määräaikaista tai osa-aikatyötä tekevien perheissä. Väestöntutkimuslaitos katsauksia E23/2006. Verkkodokumentti. <<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/14e868fa4cb2658ec71fb4056f18d76c/1300864566/application/pdf/294325/sovitteluajasopeutumista.pdf>> Luettu 23.3.2011.
- Mykkänen, Johanna 2010. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Verkkodokumentti. <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22712/9789513938024.pdf?sequence=1>> Luettu 19.8.2011.

- Nätkin, Ritva 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Forsberg, Hannele – Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus-kirja. 16–38.
- Oinas, Tomi 2010. Sukupuolten välinen kotityönjako kahden ansaitsijan perheissä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Verkkodokumentti <<http://dissertations.jyu.fi/studeduc/9789513941178.pdf>> Luettu 12.8.2011.
- Paajanen, Pirjo 2006. Perhebarometri 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 24/2006. Helsinki: Väestöliitto.
- Perälä-Littunen, Satu 2004. Cultural Images of a Good Mother and a Good Father in Three Generations. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Verkkodokumentti. <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13379/9513917797.pdf?sequence=1>> Luettu 27.11.2011.
- Piekkola, Hannu – Ruuskanen, Olli-Pekka 2006. Työtä eri elämänvaiheissa ja ajankäyttö. Äidit ja ikääntyvät. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:73. Verkkodokumentti. <<http://pre20090115.stm.fi/hu1168255887102/passthru.pdf>> Luettu 1.7.2011.
- Pääkkönen, Hannu 2010. Perheiden aika ja ajankäyttö. Tutkimuksia kokonaistyöajasta, vapaaehtoistyöstä, lapsista ja kiireestä. Tilastokeskus tutkimuksia 254. Verkkodokumentti <http://www.tilastokeskus.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_978-952-244-248-2.pdf> Luettu 1.7.2011.
- Raijas, Anu – Varjonen, Johanna 2007. ”Minä vastaan vaatteista, sinä autosta”. Muuttuuko kotitöiden jakaminen suomalaisissa lapsiperheissä? Janus 15 (3). 261–279.
- Rantalaiho, Minna 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Forsberg, Hannele – Nätkin, Ritva (toim.) 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus-kirja. 202–229.
- Repo, Katja 2009. Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Verkkodokumentti. <<http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7919-9.pdf>> Luettu 19.1.2011.
- Robson, Colin 2002. Real World Research. Second Edition. Oxford: Blackwell Publishing
- Sairausvakuutuslaki 1224/2004. Annettu Helsingissä 21.12.2004.
- Salmi, Minna – Lammi-Taskula, Johanna – Närvi, Johanna 2009. Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Verkkodokumentti. <http://www.tem.fi/files/22983/TEM_24_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf> Luettu 21.4.2011.
- Sarkadi, Anna – Kristiansson, Robert – Oberklaid, Frank – Bremberg, Sven 2008. Fathers’ involvement and children’s developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. Acta Pædiatrica 97. 153–158.

- Second European Quality of Life Survey – Family Life and Work 2010. European foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Verkkodokumentti.
<<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2010/02/en/1/EF1002EN.pdf>>
Luettu 7.10.2011.
- Sevón, Eija – Huttunen, Jouko 2004. Isäksi naisten kertomuksissa ja vähän miestenkin. Teoksessa Aalto, Ilana – Kolehmainen, Jani (toim.) 2004. Isäkirja. Tampere: Vastapaino. 133–166.
- Takala, Pentti 2009. Isien perhevapaat rekisteritietojen perusteella. Teoksessa Salmi, Minna – Lammi-Taskula, Johanna –Närvi, Johanna 2009. Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Verkkodokumentti.
<http://www.tem.fi/files/22983/TEM_24_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf> Luettu 21.4.2011.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Turpeinen, Merja – Toivanen, Minna 2008. Perhe työssä, työ perheessä. Työn ja perheen yhteensovittamisen rajat ja mahdollisuudet työorganisaatio-toimijoiden, perheen ja sukupuolen näkökulmasta. Monikkohanke 2008. Verkkodokumentti.
<http://www.ttl.fi/fi/tyoura/tyon_ja_perheen_yhteensovittaminen/yhteensovittamisen_tukeminen_organisaatioissa/Documents/Perhe%20ty%C3%B6ss%C3%A4%20-%20ty%C3%B6%20perheess%C3%A4.pdf> Luettu 22.2.2011
- Työsopimuslaki 55/2001. Annettu Helsingissä 26.1.2001.
- Työterveyslaitos 2009. Työn ja työolojen muutokset vuosina 1997–2009. Kauppinen Timo, Hanhela Rauno, Kandolin Irja, Karjalainen Antti, Kasvio Antti, Perkiö-Mäkelä Merja, Priha Eero, Toikkanen Jouni, Viluksela Marja. (toim.) Verkkodokumentti. <http://www.ttl.fi/fi/verkkokirjat/tyo_ja_terveys_suomessa/Documents/yhteenveto_tyo_ja_terveys_suomessa_2009.pdf> Luettu 29.1.2011.
- Työvoimatutkimus 2010, marraskuu. 3.7 Osa-aikatyölliset sukupuolen mukaan 2010/11 - 2009/11 . Helsinki: Tilastokeskus. Verkkodokumentti.
<http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2010/11/tyti_2010_11_2010-12-21_tau_012_fi.html> Luettu 1.7.2011.
- Työvoimatutkimus 2009. 4. Isien työllisyys pysyi hyvänä taantuman aikana. Helsinki: Tilastokeskus. Verkkodokumentti.
<http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2009/17/tyti_2009_17_2010-12-03_kat_004_fi.html> Luettu 22.2.2011.
- Vanhempainvapaatyöryhmä 2011. Sosiaali- ja terveysministeriö. Vanhempainvapaatyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:12. Verkkodokumentti.
<http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=2872962&name=DLFE-15512.pdf> Luettu 18.10.2011.

- Varjonen, Sampo 2011. Äidin hoiva, jaettu vanhemmuus – ja vapaus valita. Perheväpöiden uudistamisen argumentointi 1970-luvulta 2000-luvulle. Sosiaali- ja terveyden turvan tutkimuksia 118. Helsinki: Kela.
- Vuori, Jaana 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Verkkodokumentti. <<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5065-5.pdf>> Luettu 23.2.2011.
- Vuori, Jaana 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, Ilana – Kolehmainen, Jani (toim.) 2004. Isäkirja. Tampere: Vastapaino. 29–64.
- Väestöliitto 2010. Vanhempainvapaan joustomalli. Verkkodokumentti. <http://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/mita_vaestoliitto_tekee/vaikuttamistyo/perhepolitiikka/vanhempainvapaa/> Luettu 19.2.2011.
- Watamura, Sarah E. – Donzella, Bonny – Alwin, Jan – Gunnar, Megan R. 2003. Morning-to-Afternoon Increases in Cortisol Concentrations for Infants and Toddlers at Child Care: Age Differences and Behavioral Correlates. Child Development (74) 2003: 2. 1006–1020.
- Ylikännö, Minna 2009. Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidas esiinmarssi. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2). 121–131.

Kyselylomake

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aika työssä

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää niiden isien kokemuksia, jotka ovat osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä.

Kysely on osa Metropolia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyötä, ja se tehdään yhteistyössä Väestöliiton perheverkon kanssa. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä osallistujia voida tunnistaa tehdystä tutkimuksesta.

Jos haluat vielä kertoa lisää kokemuksistasi, voit jättää kyselylomakkeen loppuun yhteystietosi. Jos haluat kysyä lisätietoja tutkimuksesta, voit ottaa yhteyttä opinnäytetyöntekijään [noora.hynynen\(at\)metropolia.fi](mailto:noora.hynynen(at)metropolia.fi).

Osittainen hoitovapaa tarkoittaa tilannetta, jossa perheessä on alle 3.-luokkalaisia lapsia ja vanhempi sopii työnantajan kanssa lyhennetystä työpäivästä tai -viikosta (max. 30 h/vko). Osa-aika työ on erilaisista syistä tai ilman perusteluja sovittu lyhyempi työaika.

Monesti perheessä tehdään järjestelyjä, jotta lapsia pystyttäisiin hoitamaan enemmän kotona. Seuraavassa kysytään kuinka teidän perheessänne on järjestelty työajat ja lastenhoito.

Olen tai olen ollut osittaisella hoitovapaalla (lyhennetty työaika)

mistä alkaen (kk/vuosi):

tai minä ajankohtana aiemmin (kk/vuosi):

Olen tai olen ollut osa-aikatyössä palkansaajana

mistä alkaen (kk/vuosi):

tai minä ajankohtana aiemmin (kk/vuosi):

Olen tai olen ollut osa-aikatyössä yrittäjänä

mistä alkaen (kk/vuosi):

tai minä ajankohtana aiemmin (kk/vuosi):

Seuraava -->

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aika työssä

Lastenhoitojärjestelyenne viimeisimmän osittaisen hoitovapaasi aikana

Työaikasi

h/viikko	päivää/viikko	joku muu työaika
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Puolisosi työaika

h/viikko	päivää/viikko	Joku muu työaika
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Lapset päivähoidossa

h/viikko	päivää/viikko
<input type="text"/>	<input type="text"/>

Lapset jonkun muun hoidossa (esim. isovanhemmat)

kenen	h/viikko	päivää/viikko
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Lapset ovat kotihoidossa

Päivää/viikko
<input type="text"/>

Voit myös kuvailla hoitojärjestelyenne sanallisesti tähän ja antaa muuta järjestelyyn liittyvää lisätietoa

<-- Edellinen

Seuraava -->

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä

Mainitse 3 tärkeintä syytä, miksi olet osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä.

1.
2.
3.

<-- Edellinen

Seuraava -->

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä

Kuka teki aloitteen lastenhoitojärjestelystä?

Kerro omin sanoin milloin ensimmäisen kerran aloit pohtia mahdollisuutta jäädä osittaiselle hoitovapaalle tai muuten ottaa tavallista enemmän hoitovastuuta lapsista?

Tunnetteko jonkun toisen vastaavassa tilanteessa olevan perheen josta saitte mallia tai tukea omaan ratkaisuunne?

☐ kyllä ☐ ei

Mitkä taloudelliset seikat vaikuttivat päätökseen lastenhoitojärjestelyissä?

<-- Edellinen

Seuraava -->

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä

Kuvaile, miten ratkaisu on vaikuttanut sinun ja lapsiesi suhteeseen?

Mikä on parasta lastenhoitovastuussa (mainitse 1-3 tekijää)?

1.

2.

3.

Mikä on haastavinta lastenhoitovastuussa (mainitse 1-3 tekijää)?

1.

2.

3.

<-- Edellinen

Seuraava -->

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä

Kuka perheessänne huolehtii seuraavista töistä tai tehtävistä?

	minä yksin	lähinnä minä	minä ja puoliso saman verran	lähinnä puoliso	puoliso yksin	joku muu korvausta vastaan	joku muu ilman korvausta	ei kukaan/ ei koske perhettämme
ruuan valmistus arkisin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ruokaostosten teko	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten ruokailuista huolehtiminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
astioiden pesu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pyykinpesu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten vaatehankinnat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten pukeminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
vaatteiden silittäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten peseytyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
siivous (esim. imurointi)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kodin pienet korjaustyöt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
roskien vieminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
laskujen maksaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pihatyöt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten nukuttaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten yöheräilyt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
vaipan vaihtaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten kanssa leikkiminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten neuvolakäynnit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten lääkärikäynnit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lasten vieminen/hakeminen päivähoitoon	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Onko vastuu edellä mainituista töistä muuttunut oleellisesti osittaisen hoitovapaasi johdosta?

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä

Mitä hyötyjä koet saavasi osittaisesta hoitovapaasta tai osa-aikatyöstä itsellesi?

Mitä haittoja tai negatiivisia tekijöitä koet itsellesi aiheutuvan osittaisesta hoitovapaasta tai osa-aika työstä?

<-- Edellinen

Seuraava -->

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä

Työpaikalla suhtauduttiin osittaiselle hoitovapaalle jäämiseeni

	Erittäin hyvin	Melko hyvin	Ei hyvin eikä varautuneesti	Melko varautuneesti	Hyvin varautuneesti
Esimies	☐	☐	☐	☐	☐
Työkaverit	☐	☐	☐	☐	☐

Voit myös kuvailla työyhteisön suhtautumista omin sanoin

Työpaikallani on muitakin osittaista hoitovapaata pitäviä isiä

- ☐ kyllä
☐ ei
☐ en tiedä

Työpaikallani oman työpanokseni väheneminen korvattiin

- ☐ palkkaamalla lisää henkilökuntaa
☐ jakamalla töitäni muille
☐ työpanokseni ei vähentynyt
☐ ei mitenkään
☐ muulla tavalla organisoimalla, miten
☐ en tiedä

Työpaikallani on käytössä seuraavia perhe-elämää tukevia käytäntöjä:

- ☐ Joustava työaika
☐ Työaikapankki (mahdollisuus kerätä ylitöitä pidemmäksi vapaaksi)
☐ Toimivat sijaisjärjestelyt
☐ Etätyö -mahdollisuus
☐ Sairaalan lapsen hoito-järjestelyt

Muita käytäntöjä, jotka ovat auttaneet sinua työn ja perheen yhteensovittamisessa:

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aikatyössä

Lopuksi vielä muutamia taustatietoja

Minkä ikäinen olet?

vuotta

Lastesi iät (syntymävuosi)

1. lapsi

2. lapsi

3. lapsi

4. lapsi

5. lapsi

Oletko

- ☐ avioliitossa
☐ avoliitossa
☐ rekisteröidyssä parisuhteessa
☐ eronnut avio- / avoliitosta tai rekisteröidystä parisuhteesta
☐ leski
☐ naimaton

Mikä on ammatillinen koulutuksesi?

- ☐ ei ammatillista koulutusta
☐ ammattikoulu tai -kurseja
☐ ammatillinen opisto
☐ ammattikorkeakoulututkinto
☐ yliopisto- tai ylempi korkeakoulututkinto

Mikä on puolisoasi ammatillinen koulutus?

- ☐ ei ammatillista koulutusta
☐ ammattikoulu tai -kurseja
☐ ammatillinen opisto
☐ ammattikorkeakoulututkinto
☐ yliopisto- tai ylempi korkeakoulututkinto

<-- Edellinen

Seuraava -->

Isät osittaisella hoitovapaalla tai osa-aika työssä

Jos haluat voit kommentoida kyselyä tai kertoa vielä jotain kokemuksistasi

<-- Edellinen

Lähetä

Haastattelurunko

Keskustelun aiheet

1. Lasten hoitojärjestelyt

Mitä ajattelet lapsen parhaasta?

2. Isä kasvattajana ja hoitajana

Ovatko isän aika ja äidin aika samanlaisia teidän perheessä?

Millaiset asiat vaikuttivat siihen, että jäit osittaiselle hoitovapaalle tai osa-aikatyöhön?

3. Arjen pyörittäminen

Miten vastuu jaetaan, mitkä asiat antavat reunaehdot arjen ratkaisuille?

4. Työpaikan käytännöt

Onko työpaikallasi samat odotukset perheellisille miehille kuin naisille?

Millaisilla käytännöillä voisi parantaa töiden kasautumista?